

RABINDRANATH TAGORE

SĀDHANĀ

Desăvârșirea vieții

Colecția *Biblioteca Indiană* este coordonată de Mihaela Gligor

Coperta: Dana Sugu

Pe coperta I: *Dancing woman*, pictură de Rabindranath Tagore

© Casa Cărții de Știință, pentru prezenta ediție

ISBN 978-973-133-642-8

RABINDRANATH TAGORE

SĀDHANĀ

Desăvârșirea vieții

Traducere de **Dana SUGU**

Introducere de **Mihaela GLIGOR**

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2009

Lui
Ernest Rhys

Introducere

Sādhanā sau calea către desăvârșire

Din punct de vedere lingvistic, *Sādhanā* înseamnă ceea ce este dorit, un *scop* avut în vedere, un *ceva* către care acțiunile noastre tind, o *practică spirituală* ce are ca țel atingerea unei trepte spirituale superioare. Din punct de vedere religios, moral, *Sādhanā* include o varietate de discipline ce țin atât de tradiția hindusă, cât și de cea budistă, ele fiind urmate în scopul *desăvârșirii spirituale*. *Sādhanā* are aceeași semnificație și în sikhism.

Persoana care este preocupată de atingerea unei astfel de trepte superioare este cunoscută sub denumirea de *Sadhu* sau *Sadhaka*. Scopul unui *Sadhu* este acela de a atinge un nivel spiritual înalt, care poate fi sau iluminarea, trezirea din somnul sinelui (*Bodhi*); sau dragostea pură a lui Dumnezeu (*Prema*); sau eliberarea (*Moksha*) din ciclul nașterii și al morții (*Samsara*), sau care poate fi, la fel de bine, binecuvântarea zeității așa cum apare în innumerabilele tradiții (*Bhakti*).

Sādhanā invocă meditația, cântarea mantrelor sacre, efectuarea ritualurilor de adorare a zeității (*Pūjā*) și practica-rea unor ritualuri tantrice. Toate au ca scop ultim atingerea acelei stări de bucurie, desăvârșirea vieții, găsirea libertății interioare, a dragostei adevărate în Ființa Supremă, nemărginită.

Până în 1912, Rabindranath Tagore era deja recunoscut nu doar ca un eminent poet, ci și ca dramaturg și nuve-
list. Pe lângă această bogată activitate literară, Tagore a scris de asemenea un impresionant număr de eseuri și discursuri

în bengali, pe o varietate de teme, de la cultură și educație, la religie, filosofie, politică, naționalism, limbaj, muzică și prozodie, ca de altfel și jurnale de călătorie și culegeri utile studenților săi de la Shantiniketan. În acest punct al creației și vieții sale, Tagore s-a gândit să înceapă să scrie în engleză și să traducă în limba lui Shakespeare cele mai interesante dintre scrierile sale în bengali. Printre acestea și cele opt eseuri despre „desăvârșirea vieții”, prezentate în fața studenților de la Universitatea Harvard, în cele șase luni pe care Tagore le-a petrecut acolo în 1912-1913, eseuri reunite mai apoi sub titlul *Sādhanā* și publicate pentru prima dată în 1913.

O cunoaștere adecvată a acestora va fi așadar folositoare și va oferi o apreciere nu doar asupra celebrei colecții *Gitanjali*, dar și a celorlalte lucrări ale sale din acei ani. Dacă *Gitanjali* conține ce-i mai bun din ce a dat poetul Tagore, putem spune fără rezerve că *Sādhanā* este cel mai complet testament al profetului Tagore. Ambele au fost scrise într-o perioadă de maximă evoluție artistică, încununată prin obținerea în 1913 a premiului Nobel pentru literatură.

Sādhanā prezintă calea către *desăvârșirea vieții* prin iubire, frumusețe, adevăr. Țelul poate fi atins prin luptă. Tagore îl caută pe Dumnezeu în toate reflecțiile lumii, în toate culorile ei, în toate fenomenele. Știe că Dumnezeu are nevoie de el. Tagore îl compară pe Dumnezeu cu un flaut prin care el, poetul, își cântă toată viața, toate simțirile. Omul este creația divinității, însă omul, poetul, este cel care îl face pe Dumnezeu conștient de măreția și atotputernicia sa. Religia lui Tagore este una caldă, umană, emoționantă. Dincolo de *Upanishade*, *Gīta* și cântecele baurilor din Bengal l-au influențat mult pe Tagore. El nu vede *Upanishadele* ca scrieri teologice, ce explică sisteme complicate de gândire. Modul în care Tagore se referă la *Upanishade* este unic. Pentru poet, *Upanishadele* conțin experiențele spirituale ale oamenilor Indiei antice. Sunt fapte de viață, nu elemente ale criticii teologice sau filosofice. Pentru a le înțelege, trebuie să ne transpunem în ele, să îi înțelegem pe

cei care le-au creat și nu să facem filosofie pe marginea lor. Tagore se apropie de *Upanishade* ca un *rishi*, ca un poet religios, ca unul care crede în cuvintele pe care le scrie.

I-ai auzit pașii? El vine, vine, întotdeauna vine..., scrie Tagore. Dumnezeu este, la Tagore, peste tot. Poetul este în prezența lui Dumnezeu. La Tagore, Dumnezeu este real și poate fi găsit pretutindeni. Fiecare mic lucru ce există este opera lui Dumnezeu, iar omul trebuie să fie recunoscător și să îi răspundă cu dragoste. Fiecare poem din *Gitanjali* conține o declarație către Dumnezeu.

Rabindranath Tagore extrage esența credinței sale, numită atât de frumos „credința poetului”, din diversele tradiții religioase ale Indiei, din textele vechi sau din poeziile populare. Viața de zi cu zi este materie primă pentru scrierea lui Tagore. Simplitatea evenimentelor zilnice este atât de frumos transformată în poezie, în artă.

În *Sādhanā*, Tagore explorează în detaliu fundamentala armonie a existenței, așa cum o vede el, ca poet. Astfel, *Sādhanā* poate fi considerată ca stând la baza viziunii sale despre lume și la fel de bine ca un punct de plecare în viață, care servește ca și cadru de referință pentru creația sa artistică, lumea artei sale.

Așa cum ne spune în Prefață, „Înțelesul cuvintelor trăite care se nasc din experiențele marilor inimi nu pot fi niciodată epuizate de vreun sistem de interpretare logică. Trebuie să fie explicate la nesfârșit de comentariile vieților individuale și ele obțin un nou mister cu fiecare nouă revelație. Pentru mine, versurile *Upanishadelor* și învățăturile lui Buddha au fost întotdeauna lucruri ale spiritului, așadar înzestrate cu creștere vitală nelimitată și le-am folosit atât în viața de toate zilele, cât și în învățăturile mele ca fiind un impuls cu înțeles individual pentru mine, ca și pentru alții, și așteptând confirmarea lor, propria-mi declarație, care trebuie să-și aibă valoare datorită individualității sale.”

Sādhanā este prima operă semnificativă, în engleză, care prezintă ideile de bază ale filosofiei lui Tagore. Și asta

cu toate că ideile exprimate în aceste eseuri nu au fost tratate din punct de vedere filosofic sau din punctul de vedere al cercetătorului, după cum bine ne spune Tagore în Prefața sa. Aceste eseuri exprimă punctele de vedere prin intermediul cărora omul ajunge la credința în lumina căreia este posibil să ducă o viață desăvârșită. Tot ce Tagore scrie a fost trăit și experimentat de el însuși. Mesajul acestui *rishi* este autentic. Învățăturile *Vedelor*, ale *Upanishadelor* sau predicile lui Buddha, ca de altfel și înțelepciunea baulilor din Bengal și paralelele cu Creștinismul, toate au fost experimentate și trecute adânc prin conștiința poetului. Din acest punct de vedere, *Sādhanā* trebuie privită ca o mare carte a vieții așa cum este ea văzută de un poet, experimentată și trăită de acesta.

La Tagore, religia este afirmarea unei unități fundamentale cu realitatea; religia este o chestiune ce ține de experiența spirituală. Există la el două abordări diferite ale religiei: există, pe de o parte, religia experienței imediate și, pe de altă parte, religia cultului și a dogmelor. Tagore aparține primului tip de experiență religioasă. El este omul experienței imediate. Este misticul *par excellence*.

Ca orice alt om ce urmează învățăturile *Vedantei*, Tagore crede că experiența religioasă este obținută prin intuiție și nu prin înlănțuirea logică a evenimentelor. Religia și filosofia lui Tagore sunt rezultatele experienței sale directe și nu a cunoașterii dialectice. Nu sunt rezultatul unei imaginații productive, ci al unei experiențe vii, născute din înțelegerea faptelor. Spiritul a luat existență pe pământ și se manifestă, în diferite faze, în natură și în om. Aceste manifestări nu sunt împotriva unității Spiritului. Manifestarea este reală și iluminată de real. Felul în care Tagore abordează, poetic, realitatea și o dată cu ea religia, este în spiritul adevărului. Viziunea lui Tagore este realitatea lui. Iar pentru Tagore religia este realizarea omului în comuniune cu Dumnezeu, prin ritual, devoțiune și contemplare. Atingerea unei existențe în care omul coexistă pe același nivel cu divinitatea este scopul

religiei pentru care militează Tagore. Toate acestea se regăsesc atât de frumos exprimate în *Sādhanā*.

Fiind prima colecție de eseuri publicată în engleză, *Sādhanā* conține unele idei exploatate mai târziu în lucrări precum *Nationalism, The Religion of Man, Creative Unity, Man* și altele.

În *Sādhanā* Tagore percepe cu toate simțurile sale tot ce există în jurul său și înțelege cele ce există dincolo de cele aparente. Înțelegerea intelectuală nu închide orizontul poetic și nici nu suprimă sentimentul religios. Dimpotrivă. Bucuria sa prezentată în desăvârșirea în iubire, acțiune, frumusețe și în Infinit îi arată dorința copilărească de a participa la jocul vieții și al creației. Spontaneitatea copilărească de care dă dovadă Tagore în aceste eseuri nu trebuie însă confundată cu joaca. El nu este doar un participant pasiv la jocul dezvoltării formelor și la cel al atingerii absolutului prin bucurie și iubire; el participă însăși la crearea bucuriei care ne poartă spre nemărginire.

Desăvârșirea vieții așa cum este ea prezentată în *Sādhanā* se obține printr-o experiență unificatoare a percepției, înțelegerii și bucuriei de a trăi și nu este izolată niciodată de imaginație. Viața este un întreg pentru Tagore și ea nu se poate trăi pe compartimente: „Când un om nu realizează înrudirea sa cu lumea, el trăiește într-o închisoare ale cărei ziduri îi sunt străine. Când întâlnește spiritul etern în toate obiectele, atunci el este eliberat, pentru că atunci el descoperă întreaga semnificație a lumii în care este născut; atunci se găsește în perfectul adevăr și armonia lui cu toate este realizată. În India oamenii și-au impus să fie pe deplin conștienți de faptul că se află în cea mai strânsă relație cu lucrurile din jurul lor, trup și suflet, și de aceea ei întâmpină cu urale de bun venit soarele dimineții, apa curgătoare, pământul fertil, ca manifestări ale aceluiași adevăr viu care-i ține în îmbrățișarea sa.” Bogata-i personalitate poetică reiese din acest act al experimentării unității creative.

Rabindranath Tagore s-a născut în ultima perioadă a renașterii bengaleze și a crescut într-o societate reformistă.

Contextul social și cultural în care a trăit poate fi întrezărit în fiecare rând din *Sādhanā*. Găsim astfel pe aceeași pagină admirația pentru culmile pe care le-a atins cultura indiană dar și recunoașterea greșelilor la care a condus conservatorismul hindus. Știința nu este negată, iar adevărul nu este ignorat la Tagore. Nu renunță la spiritul idealist și nici la credința omului în lumea existentă sau în cea viitoare, unde adevărul, zeitățile și frumusețea ghidează viața devenită oarecum utopică.

Subiectul primului eseu este relația dintre om și univers. Pentru a cunoaște adevărata valoare a vieții tale trebuie să cunoști valoarea celor ce o înconjoară, să cunoști natura. Spre deosebire de civilizația vestică, civilizația Indiei antice a luat naștere în strânsă armonie cu natura și astfel, omul a avut dintotdeauna o relație deosebită cu mediul înconjurător. „În India, civilizația noastră și-a avut nașterea în păduri și a luat un caracter distinct din această origine și împrejurare. A fost înconjurată de întinsa viață a naturii, a fost hrănită și îmbrăcată de ea și a avut cea mai apropiată și mai constantă comunicare spirituală cu diversele sale aspecte.”

În al doilea eseu Tagore discută despre natura și înțelesul conștiinței. Adevărata mizerie a omului stă în aceea că el nu poate ieși cu adevărat în afara sinelui. El trebuie să se elibereze din această sclavie a ignoranței. Acesta este mesajul concentrat al învățăturilor lui Buddha, a înțelepciunii *Upanishadelor* și a poezilor vedici. Mesajul lui Iisus, la care Tagore face referire în acest eseu, ca de altfel și în cele ce urmează, subliniază nevoia de a lăsa deoparte mândria în cunoașterea sufletului în deplinătatea sa. „Principiul unității pe care omul îl poartă în sufletul său este întotdeauna plin de viață, stabilind legături pretutindeni prin literatură, artă, știință, societate, guvernare și religie. Marile noastre personalități, cei care ne-au dat în vileag tainele legate de suflet, au fost cei ce s-au abandonat pe sine în marea lor iubire pentru umanitate. În slujba lor pentru iubirea umanității au întâmpinat calomniile, persecuții, privări și moarte. Ei au trăit viața

sufletului și nu a sinelui și astfel ne-au dovedit adevărul de bază al omenirii. O astfel de persoană este numită *Mahātmā* - om cu suflet mare.” Să trăiești o viață deplină este scopul care trebuie urmat.

Cel de-al patrulea eseu se concentrează asupra problemei sinelui. Mulți gânditori, atât din vest cât și din est, consideră că filosofia indiană se ocupă cu distrugerea sinei, iar când sinele devine lipsit de ego-ul său, Tagore admite și el că lucrurile stau în acest fel. Separarea sinelui a dus la toate aceste probleme. Această conștiință a separării, crede Tagore, a venit din faptul că omul a gustat din „fructul cunoașterii”. De aici a venit și focul pasiunii sale și conștientizarea a toate cele ce există în jurul său. A fost un drum pavat cu imense sacrificii. Așa cum mama își sacrifică cu bună știință și chiar cu bucurie bunăstarea și fericirea, confortul propriu pentru bucuria copiilor, sacrificiul în slujba umanității reprezintă *dharma* vieții umane. Ea ajută în realizarea adevăratului sens al sinelui și vedem că el nu stă nicidecum în separarea de ceilalți sau de Dumnezeu. Stă în uniune.

„Lampa își păstrează uleiul nelăsându-l să se irosească. Astfel este separată de celelalte lucruri dimprejurul ei și este zgârcită. Dar când este aprinsă își află imediat scopul; ea stabilește relația cu lucrurile din jur, de aproape sau de departe, și cu generozitate își sacrifică uleiul spre a-și hrăni flacăra.”

Totul este poezie la Tagore... . Fiecare rând din scrierile lui filosofice e plin de poezie. Citind Tagore simți lumea altfel. Mai bună, mai curată, mai frumoasă. Iar citind *Sādhanā* găsești drumul de urmat către desăvârșirea însăși. „Viața noastră, ca și râul, se lovește de malurile ei nu spre a se simți închisă între ele, ci spre a realiza încă o dată cu fiecare clipă că are o deschidere fără sfârșit către mare.”

* * *

Apariția în limba română a acestei excepționale lucrări nu ar fi fost posibilă fără ajutorul Danei Sugu, cercetător la Ramakrishna Mission Institute of Culture, Kolkata și MPhil în Cognitive Sciences la Jadavpur University, Kolkata. Prin munca ei, *Sādhanā* este acum accesibilă și cititorilor români.

Mihaela GLIGOR

Diwali - Sărbătoarea luminilor
Cluj-Napoca, 17 octombrie 2009

Nota traducătoarei

Limba oricărei culturi se naște dintr-o specifică și unică, probabil, concepție asupra lumii. Aceasta îi hotărăște limitele sau lipsa acestora, în încercarea de a exprima universul într-un anumit context, de pildă acela al minții care i se apropie. Astfel, nu este de mirare că în străduința de a transfera această exprimare dintr-o minte în alta, dintr-un context în altul, și desigur, dintr-o limbă în alta, să apară multe „nepotriviri”. În timpul traducerii am avut de multe ori tendința de a inventa cuvinte, care păreau să închege concepțiile acestea diferite într-un sens aparte, ca de graniță între lumi atât de departe și atât de diferite una de alta. Din fericire însă pentru cititorul român, îngrijitoarea acestei ediții, Mihaela Gligor, prin stăruința sa neobosită, a reușit să ne scape de nevoia introducerii unui glosar pentru astfel de termeni derutanți.

Traducerea s-a făcut din limba engleză¹, urmărind însă îndeaproape și ediția în limba bengali. Citatele folosite de Tagore au fost lăsate în limba sanscrită, netraduse, ca în orice altă ediție publicată până în prezent. De asemenea, în aceste citate am păstrat schema de transliterare folosită de Tagore în prima sa ediție din 1913, schemă nefolosită în prezent.

Prin darul său poetic de a privi lumea, prin nesfârșita sa calitate de a nu se lăsa neimpresionat și nesurprins de fenomenele vieții, oricât de neînsemnate ar fi ele, ca și prin influența ideologiei Brahma-samaj-ului – mișcare religioasă

---

¹ Rabindranath Tagore, *Sādhanā: The Realization of Life*, Macmillan India Limited, 1988, ISBN 033390 306 4 (ix+141 pp.).

de mare importanță a secolului al XIX-lea, inițiată în scopul renașterii bengaleze – Rabindranath Tagore s-a folosit de textele sacre antice ale hinduismului, dându-le însă un înțeles nou, propriu gândirii sale. Pentru Tagore, învățăturile acestor texte provoacă nesfârșite dispute atunci când nu sunt aplicate în viața obișnuită. Drept consecință, încercarea lui nu a fost doar să le înțeleagă cuvintele, ci să le întrupeze în gând și faptă, prin fiecare clipă a întâlnirii omului cu universul în totalitatea sa, de la firul de iarbă până dincolo de înaltul cerului. Tocmai de aceea am considerat că traducerea literară a acestor citate n-ar corespunde nicidecum intenției contextului ideologiei sale.

Mulțumiri prietenilor mei dragi, Debolina și Souvik Sarkar, pentru timpul petrecut împreună în Shantiniketan, sălașul păcii lui Tagore, în casa lor cu nume de *ragă* de întâmpinare a serii, *Purabi*, și mai ales pentru ajutorul pe care mereu mi l-au dat în a-l înțelege și a mi-l apropia, pe cât mi-a stat în putință, pe Tagore.

Dana SUGU
Purabi, Shantiniketan
Dashami, Durga Pūjā
28 septembrie 2009

Prefața autorului

Poate este bine să explic faptul că tema articolelor publicate în această carte nu a fost tratată filosofic și nici nu a fost abordată din punctul de vedere al cercetătorului. Autorul a fost crescut într-o familie în care textele *Upanishadelor* au fost folosite în adorarea zilnică și a avut înaintea sa exemplul tatălui care și-a trăit viața în strânsă comuniune cu Dumnezeu, însă nu și-a neglijat îndatoririle față de lume și nici nu a îngăduit pasiunii sale în toate chestiunile omenești să sufere vreoa scădere. Se poate spera ca prin aceste eseuri cititorii vestici vor avea șansa de a intra în legătură cu spiritul antic al Indiei așa cum este revelat în textele noastre sacre și manifestat în viața de astăzi.

Toate marile manifestări ale omului trebuie să fie judecate de spirit și nu de cultură – de spiritul care se arată prin creșterea vieții în istorie. Ajungem să cunoaștem adevăratul înțeles al Creștinismului observând aspectul său trăit la momentul prezent – oricât de diferit ar fi acesta, chiar în privințele importante, de Creștinismul timpuriu.

Pentru cercetătorii vestici, marile scripturi religioase ale Indiei par a avea numai un interes retrospectiv și arheologic, însă pentru noi ele sunt de o importanță vie și nu ne putem abține să gândim că își pierd semnificația când sunt expuse în cazuri etichetate – exemple mumificate ale gândirii și aspirației umane, păstrate pentru totdeauna în învelișurile erudiției.

Înțelesul cuvintelor trăite care se nasc din experiențele marilor inimi nu pot fi niciodată epuizate de vreun sistem de interpretare logică. Trebuie să fie explicate la nesfârșit de comentariile vieților individuale și ele obțin un nou mister cu

fiecare nouă revelație. Pentru mine versurile *Upanishadelor* și învățăturile lui Buddha au fost întotdeauna lucruri ale spiritului, așadar înzestrate cu creștere vitală nelimitată, și le-am folosit atât în viața de toate zilele, cât și în învățăturile mele, ca fiind un impuls cu înțeles individual pentru mine, ca și pentru alții, și așteptând confirmarea lor, propria-mi declarație, care trebuie să-și aibă valoare datorită individualității sale.

Poate ar trebui să adaug că aceste articole prezintă într-o formă potrivită pentru publicare idei pe care le-am extras din câteva discursuri în Bengali, pe care le-am prezentat studenților mei de la școala din Bolpur (Shantiniketan), Bengal. Am folosit pe alocuri traduceri după pasaje din aceste discursuri, traduceri realizate de prietenii mei Babu Satish Chandra Roy și Babu Ajit Kumar Chakravarti. Capitolul *Desăvârșirea în acțiune* a fost tradus de nepotul meu Babu Surendra Nath Tagore după discursul meu în Bengali despre *Karma-yoga*.

Mă folosesc de această oportunitate pentru a-mi exprima gratitudinea față de profesorul James H. Woods, de la Universitatea Harvard, pentru aprecierile sale generoase care m-au încurajat să finalizez această serie de lucrări și să o prezint studenților de la Universitatea Harvard. Îi mulțumesc, de asemenea, domnului Ernest Rhys pentru bunătatea sa și ajutorul pe care mi l-a oferit în redactarea acestor eseuri.

Un amănunt trebuie adăugat despre pronunțarea cuvântului *Sādhanā*: accentul cade decisiv pe primul *ā*, care are accentul pronunțat al unei litere.

I. Legătura dintre om și Univers

Civilizația Greciei antice a fost educată în interiorul zidurilor cetății. De fapt, toate civilizațiile moderne își au leagănele din cărămidă și mortar.

Aceste ziduri își lasă urma adânc în mințile oamenilor. Ele instituie principiul „desparte și condu” în concepția noastră mentală, care naște în noi un obicei al securizării tuturor reușitelor noastre prin susținerea și separarea lor una de cealaltă. Despărțim națiune și națiune, cunoștință și cunoștință, om și natură. Crește în noi o puternică suspiciune față de ceea ce există dincolo de barierele pe care le-am construit și fiecare lucru trebuie să lupte din răputeri pentru intrarea sa în recunoașterea noastră.

Când primii invadatori arieni au apărut în India, aceasta era un ținut acoperit cu păduri și noii veniți s-au folosit cu rapiditate de acest avantaj. Aceste păduri le-au oferit adăpost împotriva fierbințelii soarelui și împotriva distrugerilor furtunilor tropicale; pășuni pentru turme; lemn pentru focul sacrificial și materiale pentru construirea caselor. Și astfel diferitele clanuri ariene și conducătorii acestora s-au stabilit în diferite regiuni ale pădurii care ofereau avantajele protecției naturale și mâncare și apă din belșug.

Astfel, în India, civilizația noastră și-a avut nașterea în păduri și a luat un caracter distinct din această origine și împrejurare. A fost înconjurată de întinsa viață a naturii, a fost hrănită și îmbrăcată de ea și a avut cea mai apropiată și mai constantă comunicare spirituală cu diversele sale aspecte.

Se poate crede că o astfel de viață tinde să aibă efectul slăbirii inteligenței umane și reducerii stimulării progresului prin coborârea standardelor existenței. Numai că în India

antică aflăm că circumstanțele vieții în pădure nu au învins mintea omului și nu au slăbit curgerea energiilor sale, ci doar i-au oferit o direcție anume. Fiind într-un permanent contact cu creșterea naturii, mintea omului a fost liberă de dorința de a-și extinde dominația prin ridicarea zidurilor în jurul achizițiilor sale. Scopul nu a fost să obțină, ci să realizeze, să-și lărgescă cunoștința crescând cu și în mediul înconjurător. El a simțit că adevărul este atotcuprinzător, că nu există o izolare absolută în existență și că singura cale pentru a obține adevărul este întrepătrunderea ființei noastre în toate obiectele. Realizarea acestei mărețe armonii între spiritul uman și spiritul lumii a fost încercarea înțelepților locuitori ai pădurii din antica Indie.

Mai târziu a venit o vreme când aceste păduri virgine au făcut loc câmpurilor cultivate și orașe bogate s-au răspândit în toate părțile. S-au întemeiat regate mărețe ce aveau legături cu toate marile puteri ale lumii. Însă chiar în zilele de glorie ale prosperității sale materiale inima Indiei a privit întotdeauna în urmă cu adorație la idealul auto-realizării energice și la demnitatea vieții simple din pădure și a extras cea mai bună inspirație din înțelepciunea stocată acolo.

Vestul se mândrește gândind că aceasta este natură subjugată, ca și cum noi locuim într-o lume ostilă în care trebuie să smulgem tot ce ne dorim de la un aranjament al lucrurilor ce ne este îndărătnic și străin. Acest sentiment este produsul obișnuinței orașului-zid și instruirii minții. Pentru că în viața orașului omul își direcționează natural lumina concentrată a viziunii sale mentale asupra propriei vieți și munci și aceasta creează o disociere artificială între el însuși și Natura Universală în al cărui suflet el există.

Însă în India punctul de vedere era diferit; el includea lumea cu omul ca un mare adevăr. India și-a concentrat toate forțele pe armonia care există între individual și universal. A simțit că nu putem avea nici un fel de comunicare cu cele ce ne înconjoară dacă acestea ne erau străine cu adevărat. Nemulțumirea omului față de natură este că el trebuie să obțină

majoritatea celor necesare lui prin propriile eforturi. Adevărat, însă eforturile lui nu sunt în zadar; el obține succes în fiecare zi și asta arată că există o conexiune rațională între el și natură, pentru că niciodată nu putem face ceva al nostru decât dacă ne este cu adevărat asociat nouă.

Putem privi un drum din două puncte de vedere diferite. Unii îl privesc ca pe ceva ce ne separă de obiectul dorinței noastre; în acest caz numărăm fiecare pas al călătoriei noastre pe drum ca ceva obținut prin forță în fața piedicii. Alții îl văd ca pe drumul care ne duce la destinație și astfel este parte a țelului nostru. Este deja începutul realizării noastre și prin parcurgerea lui putem obține doar ceea ce el însuși ne oferă. Acest ultim punct de vedere este acela al Indiei cu privire la natură. Pentru ea, marele fapt este că noi suntem în armonie cu natura; că omul poate gândi deoarece gândurile sale sunt în armonie cu lucrurile; că el poate folosi forțele naturii pentru propriul scop deoarece puterea lui este în armonie cu puterea care este universală, și pe termen lung scopul lui nu se poate lovi niciodată de scopul care lucrează prin natură.

În vest, percepția predominantă este că natura aparține exclusiv lucrurilor neînsuflețite și fiarelor, că există o neașteptată, inexplicabilă întrerupere din care natura umană începe. Conform acesteia, tot ceea ce este scăzut pe scara ființelor este pur și simplu natură, iar orice are amprenta perfecțiunii pe el, intelectuale sau morale, este natura umană. E ca și cum ai separa mugurul și floarea în două categorii și ai pune frumusețea lor pe seama a două principii diferite și opuse. Însă mintea indiană nu ezită niciodată în a-și recunoaște înrudirea cu natura, relația neștirbită cu toate.

Unitatea fundamentală a creației nu a fost, simplu, o speculație filosofică pentru India; a fost obiectul existenței ei să realizeze această perfectă armonie în simțire și în acțiune. Cu meditație și serviciu, cu o ordonare a vieții, și-a cultivat conștiința într-un asemenea fel încât totul a avut un înțeles spiritual pentru ea. Pământul, apa și lumina, fructele și flori-

le, pentru ea nu au fost numai fenomene de care s-a folosit și apoi le-a lăsat deoparte. I-au fost necesare în obținerea idealului său de perfecțiune, la fel cum fiecare notă este necesară completitudinii simfoniei. India a simțit intuitiv că faptul esențial al acestei lumi are un înțeles vital pentru noi; că trebuie să fim cu adevărat vii și să stabilim o relație conștientă cu lumea, nu doar împinși de curiozitatea științifică sau de dorința de avantaj material, ci realizând aceasta prin spiritul simpatiei, cu un larg sentiment de bucurie și pace.

Omul de știință știe, pe de o parte, că lumea nu este doar ceea ce pare a fi pentru simțurile noastre; el știe că pământul și apa sunt cu adevărat reflexul forțelor care ni se manifestă ca pământ și apă – cum noi putem doar parțial înțelege. Tot astfel, omul care își are ochii spirituali deschiși știe că adevărul ultim despre pământ și apă stă în înțelegerea voinței eterne care lucrează în timp și capătă formă în motivele pe care le realizăm sub acele aspecte. Aceasta nu este numai cunoaștere, ci și știință, dar este o percepție a sufletului de către suflet. Nu ne conduce la putere, cum o face cunoașterea, dar ne oferă bucurie, care este produsul uniunii lucrurilor înrudite. Omul a cărui familiarizare cu lumea nu-l duce mai adânc decât o face știința nu va înțelege niciodată ce anume omul cu viziune spirituală găsește în aceste fenomene naturale. Apa nu doar îi curăță mădulele, ci îi purifică inima, deoarece îi atinge sufletul. Pământul nu doar îi susține corpul, ci îi bucură mintea, deoarece contactul său este mai mult decât un contact fizic – este o prezență vie. Când un om nu realizează înrudirea sa cu lumea, el trăiește într-o închisoare ale cărei ziduri îi sunt străine. Când întâlnește spiritul etern în toate obiectele, atunci el este eliberat, pentru că atunci el descoperă întreaga semnificație a lumii în care este născut; atunci se găsește în perfectul adevăr și armonia lui cu toate este realizată. În India oamenii și-au impus să fie pe deplin conștienți de faptul că se află în cea mai strânsă relație cu lucrurile din jurul lor, trup și suflet, și de aceea ei întâmpină cu urale de bun venit soarele dimineții,

apa curgătoare, pământul fertil, ca manifestări ale aceluiași adevăr viu care-i ține în îmbrățișarea sa. De aceea, textul meditației noastre de fiecare zi este *Gayathri*, un vers care este considerat rezumatul tuturor *Vedelor*. Cu ajutorul său noi încercăm să realizăm unitatea esențială a lumii cu sufletul sensibil al omului; învățăm să percepem unitatea ținută laolaltă de singurul Spirit Etern, ale cărui puteri creează pământul, cerul și stelele, și care în același timp iradiază mințile noastre cu lumina cunoștinței care se mișcă și există în continuitate neîntreruptă cu lumea externă.

Nu este adevărat că India a încercat să ignore diferențele de valoare dintre lucrurile diferite, pentru că ea știe că aceasta ar face viața imposibilă. Sensul superiorității omului pe scara creației nu a fost absent din mintea ei. Doar că a avut propria-i idee despre faptul în care superioritatea lui stă cu adevărat. Nu este în puterea posesiei, ci în puterea uniunii. De aceea India și-a ales locurile de pelerinaj acolo unde a existat în natură o strălucire specială sau o frumusețe, astfel încât mintea ei să poată ieși din lumea necesităților limitate și să-și realizeze locul în infinit. Acesta a fost motivul pentru care în India o mulțime de oameni care cândva mâncau carne au renunțat la a o mai folosi pentru a cultiva sentimentul simpatiei universale pentru viață, un eveniment unic în istoria umanității.

India a știut că atunci când prin bariere fizice și mentale ne detașăm violent de viața inepuizabilă a naturii; când devenim pur și simplu făptură umană, om, însă nu om-în-univers, noi creăm probleme ce induc în eroare și, având închise sursele soluțiilor acestora, încercăm tot felul de metode artificiale, fiecare dintre ele aducându-și propria abundență de interminabile dificultăți. Când omul își lasă locul de odihnă în natura universală, când el calcă pe o singură frânghie de umanitate, aceasta înseamnă sau un dans sau o cădere pentru el; el trebuie să își încoarde neîncetat fiecare nerv și mușchi pentru a-și păstra echilibrul la fiecare pas, și apoi, în intervalele de oboseală, el se ridică împotriva Providenței

și simte o mândrie secretă și o satisfacție gândind că a avut de-a face pe nedrept cu toate lucrurile.

Însă aceasta nu poate merge la nesfârșit. Omul trebuie să realizeze goliciunea existenței sale, locul său în infinit; trebuie să știe că oricât de greu s-ar strădui el nu va putea niciodată să creeze miere din celulele stupului, pentru că aprovizionarea continuă cu mâncare a vieții lui are loc în afara zidurilor. El trebuie să știe că atunci când omul se izolează de atingerea vie și purificatoare a infinitului și se întoarce spre sine pentru întreținere și vindecare, este împins spre nebulie, se destramă, își devorează propria-i substanță. Lipsită de fundamentul întregului, existența lui își pierde singura mare calitate, care este simplitatea, și devine murdără și rușinoasă. Bunăstarea lui nu mai este generoasă, crește cu totul lipsită de sens. Dorințele nu fac nici un serviciu vieții lui, ci păstrându-se în limitele scopurilor lor, ele devin un sfârșit în ele însele și îi incendiază viața. Drept consecință, în dorința noastră de a ne exprima, încercăm să surprindem și nu să atragem; în artă ne străduim spre originalitate și pierdem din vedere adevărul, cunoscut de multă vreme și totuși mereu renăscut; în literatură ne scapă vederea de ansamblu a omului, care e simplă și totuși grandioasă, și îl privim ca pe o enigmă psihologică sau ca întrupare a unei pasiuni intense pentru că este aberantă și pentru că este expusă în strălucirea supărătoare a luminii insistent accentuate, care este artificială. Atunci când conștiința omului se mărginește doar la vecinătatea de alături a omenescului său sine, rădăcinile adânci ale naturii sale nu-și află sol durabil, spiritul său se află mereu la marginea foamei și în locul puterii sănătoase omul substituie cuvinte de îmbărbătare. Mai apoi, omul pierde din vedere punctul său lăuntric și-și măsoară măreția la grămadă și nu prin legătura sa vitală cu infinitul; își judecă faptele prin funcționare și nu prin tihna perfecțiunii – tihna raiului înstelat în jocul mereu unduitor al creației.

Prima invazie a Indiei își află paralela în invazia Americii de către imigranții europeni. Și ei s-au confruntat cu

păduri virgine și cu lupta aprigă cu băștinașii. Dar lupta aceea dintre oameni, dintre oameni și natură, a durat la nesfârșit; n-au ajuns niciodată la vreun rezultat. În India, pădurile care erau adăpostul barbarilor au devenit templele înțelepților, în timp ce în America, catedralele vii ale naturii n-au avut nici o importanță pentru om. I-au adus bogății și putere și poate câteodată i-au adus bucurie și frumusețe și au inspirat vreun poet însingurat. Ele nu au reușit niciodată să formeze o legătură sacră în inima omului, un loc de mare împăcare spirituală unde sufletul omului să se încrucișeze cu sufletul lumii.

Nu intenționez deloc să sugerez că ar fi trebuit să fie altfel. N-ar fi decât o cumplită irosire de prilejuri dacă istoria s-ar repeta la fel în fiecare loc. Este mai potrivit pentru negoul spiritului ca oamenii diferiți să aducă cu sine pe piața umanității produse diverse, fiecare dintre acestea fiind complementare și necesare celorlalți. Ceea ce doresc să spun este faptul că, la începutul existenței sale, India a dat de împreriări speciale în fața cărora n-a eșuat. În funcție de acestea, a gândit și chibzuit, s-a străduit și a suferit, s-a afundat în adâncul existenței și a dobândit ceva ce nu poate fi fără valoare în fața evoluției istoriei. În vederea desăvârșirii sale, omul are nevoie de toate elementele care-i alcătuiesc existența complicată; de aceea hrana sa trebuie cultivată și procurată din surse diverse.

Civilizația e un fel de matriță pe care fiecare națiune se învrednicește să o facă spre a-și forma bărbații și femeile în funcție de idealul său cel mai bun. Toate instituțiile sale, legislația sa, standardele sale de consimțire sau acuzare, învățăturile sale conștiente și inconștiente, toate se îndreaptă spre acel ideal. Civilizația vestică modernă, prin eforturile sale organizate, încearcă să creeze oameni perfecți din punct de vedere fizic, intelectual și al eficienței morale. Energiile imense ale națiunii sunt angajate în slujba extinderii puterii omului asupra a tot ceea ce-l înconjoară și oamenii își alătură și folosesc orice talent spre a trage foloase din toate ce le

cad în mâini, pentru a trece peste orice obstacol ce le-ar putea sta în calea cuceririi. Se auto-disciplinează pentru a lupta împotriva naturii sau a altor neamuri; armamentul lor evoluează din ce în ce mai mult pe zi ce trece; mașinăriile lor, instituțiile lor se înmulțesc într-un ritm uimitor. Fără îndoială, aceasta este o realizare superbă și o manifestare minunată a existenței umane ce nu cunoaște piedici și care este suverană peste celelalte lucruri.

Civilizația antică a Indiei își are propriul său ideal al perfecțiunii spre care și-a îndreptat orice efort. Idealul său n-a fost dobândirea puterii și a neglijat să-și cultive în cel mai înalt grad talentele sale sau să-și organizeze oamenii cu scopul apărării sau atacului, pentru cooperare în dobândirea averii și pentru ascendența militară și politică. Idealul pe care India a încercat să-l atingă i-a împins pe cei mai de seamă dintre oamenii ei în izolarea unei vieți contemplative, iar comorile dobândite de ea pentru umanitate, prin adâncă pătrundere în misterele realității, au costat-o scump în sfera succesului monden. Totuși, aceasta a fost o realizare grandioasă – a fost manifestarea supremă a aspirației omului care nu cunoaște vreo limită și care își are ca scop nimic mai puțin decât realizarea Infinitului.

Au existat mulți oameni virtuoși, înțelepți, curajoși; oameni de stat, regi și împărați ai Indiei; însă pe care dintre aceștia i-a ales să-i reprezinte locuitorii? Aceia au fost *rishi*². Cine erau ei? *Cei ce dobândind prin cunoaștere sinele suprem s-au umplut de înțelepciune și găsindu-l în uniune cu sufletul s-au aflat în perfectă armonie cu sinele propriu; realizându-l în inimile lor au devenit liberi de propriile dorințe și experimentându-l în toate activitățile lumii au obținut liniștea. Acești poeți, care au ajuns la Dumnezeu suprem pe toate căile, au atins pacea, au devenit uniți cu toate, au intrat în viața Universului*³.

---

² *Rishi*, poeți religioși, „văzători” ai Immurilor Vedice [n. tr.].

³ Samprāpyainam rishayo jñānatriptāh
Kritātmānō vītarāgāh praçantāh

În acest fel, starea de realizare a legăturii noastre cu tot ceea ce există, a pătrunderii în tot ceea ce există prin uniunea cu Dumnezeu, a fost considerată în India țelul fundamental și împlinirea naturii omenești.

Omul poate distruge și poate prăda, poate câștiga și poate aduna, poate inventa și poate descoperi, dar măreția lui stă în aceea că sufletul său poate înțelege orice. Însă când își acoperă sufletul cu năravuri rele, când furia oarbă vâjâie în jurul său ca o furtună de nisip, atunci se distruge cumplit. Acestea omoară esența spiritului său, care este spiritul înțelegerii. În esența lui, omul nu e rob nici sieși și nici lumii; el este cel iubit. Prin puterea înțelegerii sale, prin pătrunderea în propria-i ființă, omul se unește cu Spiritul atotcuprinzător, care nu este decât suflul ființei sale. Când omul încearcă să se înalțe împingându-i și înghiontindu-i pe cei din jurul său, nu face decât să se înstrăineze de acest Spirit. De aceea *Upanishadele* îi descriu pe cei ce au ajuns la împlinirea naturii omenești ca *în pace*⁴ și *uniți cu Dumnezeu*⁵, sugerând că ei se găsesc într-o armonie perfectă cu ființele umane și cu natura înconjurătoare și astfel într-o comuniune netulburată cu Dumnezeu.

O licărire a aceluiași adevăr putem vedea în învățăturile lui Iisus: „Este mai ușor să treacă o cămilă prin urechea acului, decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu”⁶; ceea ce implică faptul că tot ce păstrăm ca pe o comoară ne separă de ceilalți; posesiunile ne sunt limitate. Cel ce este pornit spre a agonisi nu este capabil mereu, din cauza egoului său, să treacă prin porțile înțelegerii lumii spiritului, care este lumea armoniei perfecte; acesta se zăvorăște pe sine între zidurile înguste ale agonisirii mărginite.

De aici, suflul învățăturilor *Upanishadelor* este: dacă vrei să-L găsești, trebuie să îmbrățișezi tot ceea ce există. În

---

tē sarvagam sarvatah prāpya dhīrāh
Yuktāmānah sarvamēvāṇṇanti.

⁴ Praçantāh.

⁵ Yuktāmānah.

⁶ Evanghelia după Matei, 19:24 [n. tr.].

căutarea belșugului trebuie să renunți la orice altceva pentru a câștiga și aceasta nu este calea de a-L realiza pe cel desăvârșit.

Câțiva dintre filosofilii moderni ai Europei, direct sau indirect îndatorați învățăturilor *Upanishadelor*, departe de a-și înțelege îndatorirea, susțin că Brahma al Indiei este o simplă abstracție, o negație a tot ceea ce există în lumea aceasta. Cu alte cuvinte, ei susțin că Ființa Infinită nu e de găsit niciunde în afara metafizicii. Se prea poate ca o astfel de părere să zacă și în mintea unora dintre ai noștri. Dar o astfel de judecată nu e, cu siguranță, în concordanță cu spiritul răspândit al minții indiene. Mai degrabă ceea ce a inspirat dintotdeauna mintea indiană este obiceiul de a accepta prezența infinitului în tot ceea ce există precum și realizarea acestei prezențe.

Noi ne impunem a vedea *tot ceea ce există în această lume ca fiind înfășurat de Dumnezeu*.⁷ *Mă închin mereu lui Dumnezeu care există în foc și în apă, care pătrunde întreaga lume, care există în grâne și în copacii pereni*.⁸ Poate oare un astfel de Dumnezeu să fie despărțit de lume? De altfel, aceasta înseamnă nu doar a-L vedea în tot, ci mai mult, a-L saluta în orice există în această lume. Atitudinea față de *Upanishade* a omului cu conștiința lui Dumnezeu este un sentiment de o adâncă adorare. Obiectul adorării sale este prezent oriunde. Acel unic adevăr face aievea orice realitate. Iar acest adevăr nu este numai cunoaștere, ci și adorare. „*Namonamah*”, - ne închinăm lui oriunde, mereu, iar și iar. Este de altfel recunoscut în izbucnirea bruscă a unui *Rishi* adresându-se pe neașteptate lumii într-o dezlănțuire de bucurie: *Ascultați-mă, voi fiți ai spiritului nemuritor, voi ce trăiți în sălașul ceresc, am cunoscut acea Persoană Supremă ale cărei lumini strălucesc de dincolo de întuneric*.⁹ Nu se

---

⁷ *Icāvāsyamidam sarvam yat kiñcha jagatyāñ jagat.*

⁸ *Yo dāvō'gnau y'ōpsu yō viçvambhuvanamāviāça ya oshadhishu yō vanaspatishu tasmai dēvāya namōnamah.*

⁹ *Criṅvantu viçe amritasya putrā ā ye divya dhāmāni tasthuh vedāhametam purusham mahāntam āditya varnam tamasah parastāt.*

simte oare acea copleșitoare încântare a experienței directe în care nu-i urmă de neclaritate ori pasivitate?

Buddha, care a dus mai departe partea practică a învățăturilor *Upanishadelor*, a predicat același mesaj când a spus: *Cu orice, fie că este de deasupra ori de dedesubt, de departe ori de aproape, la vedere ori ascuns vederii, vei menține o legătură de iubire nemărginită, fără dușmănie ori dorință de a ucide. Să trăiești într-o astfel de conștiință în timp ce stai în picioare, în timp ce mergi, la vremea când ești așezat ori întins, până ce adormi, este Brahma vihāra, sau, altfel spus, înseamnă a trăi și a te mișca și a te bucura de spiritul lui Brahma.*

Ce este acest spirit? *Upanishadele* spun: *Ființa a cărei esență este lumina și viața tuturor, care are conștiința lumii, este Brahma.*¹⁰ A simți tot, a fi conștient de orice, aceasta este esența sa. Noi, trup și suflet, suntem cufundați în această conștiință. Prin această conștiință soarele atrage pământul; prin aceeași conștiință razele luminii sunt transmise din planetă în planetă. Nu numai în spațiu, dar *această lumină și viață, această atotsimțitoare ființă există și în sufletul nostru.*¹¹ Aceasta este conștientă de sine în spațiu, sau în lumea extinsă; este conștientă de sine în suflet, sau lumea tăriei.

Astfel, pentru a dobândi conștiința-lumii, trebuie să ne unim simțirea cu această infinită și atotcuprinzătoare simțire. De fapt, singurul progres omenesc coincide cu această extindere a razei de simțire. Toată poezia, filosofia, știința, arta și religia slujesc acestei extinderi a conștiinței omului către sfere mult mai vaste. Omul nu dobândește drepturi prin ocuparea de spații întinse, nici măcar prin comportamentul exterior, ci drepturile sale se extind doar în măsura în care devine aieva, iar această stare se poate măsura doar prin extinderea conștiinței sale.

Însă pentru dobândirea acestei nemărginite conștiințe trebuie să plătim. Care este prețul? Lepădarea de sine. Sufle-

---

¹⁰ Yaçchāyamasminnākācē tājōmayō'mritamayah purushah sarvānubhūh.

¹¹ Yaçchāyamasminnātmani tējōmayō'mritamayah purushah sarvānubhūh.

tul se poate împlini doar prin această lepădare. *Upanishadele* spun: *Vei câștiga prin renunțare*¹². *Nu râvni*¹³.

În *Gîta* ni se spune să înfăptuim lucrurile în mod dezinteresat, abandonând tânjirea după vreun rezultat. Mulți străini concluzionează din aceasta că ideea despre lume ca ceva ireal stă la baza așa-numitei dezinteresări predicate în India. Însă afirmația contrară este adevărată. Omul care țineste la propria sa măreție subvaluează orice altceva. Toată lumea înconjurătoare lui este ireală în comparație cu propriul său ego. Tocmai de aceea, spre a putea fi pe deplin conștient de tot ceea ce există, omul trebuie să scape din cătușele dorințelor personale. Trebuie să trecem printr-o astfel de disciplină pentru a ne pregăti pentru îndatoririle noastre sociale – pentru a împărtăși poverile celorlalți. Orice strădanie pentru a dobândi o viață mai de preț impune „câștigul prin dăruire, nu prin lăcomie”. Astfel, extinderea gradată a conștiinței omului prin uniunea cu toți ceilalți constituie străduința omenească.

Infinitatea în India nu este o neființă diluată, lipsită de conținut. Poeții Indiei susțin răspicat: *A-L cunoaște în această viață este adevăr; a nu-L cunoaște este pustiirea morții*¹⁴. Dar cum ajungem să-L cunoaștem? *Realizându-l în toate*.¹⁵ Nu numai în natură, ci și în familie, în societate și în stat, cu cât mai mult realizăm această conștiință a lumii în toți din jurul nostru, cu atât mai bine pentru noi. Dacă dăm greș, ne îndreptăm către distrugere.

Mă bucură nespus și îmi dă mari speranțe pentru viitorul omenirii faptul că a existat odată, de demult, un timp când poeții noștri profeți, așezați sub soarele împărțit cu dărnicie sub cerul Indiei, au salutat lumea recunoscând-o înrudită. N-a fost o halucinație antropomorfică. Nu au văzut omul reflectat oriunde în imagini grotești și nici drama omenească jucată pe scena unduirii luminii și a umbrelor. Din contră, aceasta a fost

---

¹² Tyaktāna bhujjīthāh

¹³ Mā gridhah.

¹⁴ Iha chēt avidity atha satyamasti, nachēt iha avēdit mahatī vinashtih.

¹⁵ Bhūtēshu bhūtēshu vichintva.

posibilă prin trecerea peste îngrădirile personale, prin dorința de a deveni mai mult decât o ființă omenească, prin uniunea cu tot ceea ce există. N-a fost jocul imaginației, ci eliberarea conștiinței din toate mistificările și exagerările sinelui. Acești văzători antici au simțit în adâncul minții lor senine că energia care vibrează și cuprinde orice formă a lumii se manifestă pe sine în adâncul ființei drept conștiință. Nu există năruire în unitate. Pentru acești văzători nu a existat discontinuitate în viziunea luminoasă a perfecțiunii. Nici măcar moartea n-a fost văzută drept abis în această unitate. Ei spun: *Imaginea sa reflectată este atât moartea cât și nemurirea*¹⁶. Ei n-au văzut nici un contrast între viață și moarte și au spus-o cu o convingere absolută: *Viața este moarte*¹⁷. Cu aceeași serenă bucurie ei au salutat viața „atât din perspectiva apariției, cât și a dispariției” – *trecutul ne este ascuns, precum și viitorul*¹⁸. Ei au știut că apariția și dispariția sunt la suprafață precum valurile oceanului, dar viața care este durabilă nu cunoaște destrămarea sau diminuare. *Totul s-a ivit din nemuritoarea viață și vibrează cu viață*¹⁹, pentru că *viața este nemărginită*²⁰. Aceasta este nobila noastră moștenire lăsată de străbunii care așteaptă ca noi să recunoaștem și să ne însușim acest ideal al libertății supreme de conștiință. Nu este doar o idee intelectuală sau emoțională, își are rădăcinile etice și trebuie aplicată în fapte. În *Upanishade* se spune: *Ființa supremă este atotcuprinzătoare, prin urmare este binele lăuntric al tuturor*²¹. A fi deplin în uniune prin cunoaștere, iubire și sprijin cu toate ființele și astfel a-ți realiza propriul sine în atotcuprinzătorul Dumnezeu este esența bunătății, iar aceasta este nota dominantă a învățăturilor *Upanishadelor*: *Viața este nemărginită*²².

---

¹⁶ Yasya chhāyāmritam yasya mṛityuh.

¹⁷ Prāno mṛityuh.

¹⁸ Namō astu āyatē namō astu parāyatē. Prānē ha bhūtam bhavyaṅcha.

¹⁹ Yadīdan kinṅcha praōa ejati nihsritam.

²⁰ Prāno virāt.

²¹ Sarvavyāpī sa bhagavān tasmāt sarvagatah çivah.

²² Prāno virāt.

II. Conștiința sufletului

Am văzut că aspirația Indiei antice a fost să existe și să progreseze, să-și afle bucuria în Brahma, Spiritul atotconștient și atotcuprinzător. Însă aceasta, se poate susține, este un ideal greu de obținut de om. Dacă extinderea conștiinței este un proces exterior, atunci acesta este nesfârșit; este ca și cum am încerca să trecem oceanul după ce îl secăm. Încercând să realizeze totul, omul se pomenește că n-a realizat nimic.

Însă în realitate nu este așa de absurd precum pare. Zi de zi omul are de rezolvat problema extinderii teritoriului și a ajustării poverilor. Poverile sale sunt multe, mult prea mari pentru cât poate duce, însă el știe că prin adoptarea unui sistem își poate ușura sarcina. Și dacă ele par prea complicate și greu de mânuit, omul știe că n-a reușit încă să găsească sistemul care ar aranja lucrurile și i-ar distribui greutatea uniform. Această căutare a unui sistem este de fapt căutarea uniunii, a sintezei; este încercarea noastră de a armoniza complexitatea heterogenă a complexității exterioare a materialelor printr-o ajustare interioară. În această căutare, în mod gradat, devenim conștienți de faptul că a afla acel Unu înseamnă a pune stăpânire pe Tot; acesta este, într-adevăr, privilegiul nostru cel din urmă și cel mai de seamă. Se bazează pe legea unității, care, dacă o știm, este trainica noastră tărie. Principiul existenței sale stă în puterea adevărului său; acel adevăr al unității care conține diversitate. Sunt multe fenomene, dar ele sunt manifestări externe ale unui singur adevăr, o singură realitate. Inteligența animalelor are acces la aceste fenomene, mintea omului are capacitatea de a percepe adevărul. Mărul cade din pom, ploaia coboară pe pă-

mânt, poți vedea la nesfârșit astfel de fenomene. Dar odată ce știi legea gravitației te poți lipsi de nevoia de a aduna laolaltă fenomene *ad infinitum*. Ai ajuns la un adevăr care dirijează nenumărate fenomene. Cu o astfel de descoperire omul are prilej de bucurie absolută – ea îi eliberează mintea. Și aceasta pentru că un fenomen este doar o uliță întunecată, nu duce nicăieri altundeva. Dar adevărul scoate la iveală un întreg orizont, ducându-ne spre infinit. De aceea, când cineva ca Darwin descoperă un adevăr simplu, general, în biologie, lucrurile nu se opresc acolo, și, precum o lampă care-și răspândește lumina mai departe de ceea ce doar vrea să lumineze, ele explică un domeniu complet al vieții și proceselor mentale ale omului, trecând dincolo de scopul propus. Astfel, adevărul, ieșit la iveală din fenomene variate, nu este doar o colecție de fenomene – le transcende din toate direcțiile și ne indică o realitate nemărginită.

La fel ca în sfera cunoașterii, tot așa și în cea a conștiinței omul trebuie să ajungă la adevărul fundamental care-i va asigura o perspectivă larg deschisă. Și la asta țintesc *Upanishadele* când spun, *Cunoaște-ți Sufletul*. Sau, cu alte cuvinte, cunoaște acel măreț principiu al unității care există în fiecare dintre noi. Toate tendințele egoiste, dorințele noastre interesate, ne întunecă viziunea sufletului. Pentru că ele ne trădează sufletul îngust. Când ajungem să ne cunoaștem sufletul, putem percepe acea ființă interioară care trece dincolo de ego și care se înrudește cu Tot.

Copiii nu se prea bucură atunci când încep să învețe fiecare literă din alfabet, una câte una, pentru că le scapă destinația finală: de fapt, în timp ce ne atrag atenția ca elemente separate, literele ne obosesc. Ele devin sursă de bucurie doar când încep să se combine în cuvinte și propoziții și încep să ne comunice idei.

La fel, sufletele noastre, separate și întemnițate între zidurile lor înguste își pierd însemnătatea. Pentru că esența sufletului constă în unitate. Poate ajunge la adevăr numai în uniune cu alte suflete și doar atunci dobândește tihnă. Omul

s-a aflat într-un continuu zădărnici atâta vreme cât uniformitatea legilor naturii i-a rămas necunoscută; cât lumea îi era străină. Legea pe care a descoperit-o n-a fost altceva decât percepția armoniei care există între cuget și agitația lumii. Aceasta este legătura prin care omul se înrudește cu lumea în care trăiește, și care odată descoperită îl umple de bucurie, pentru că se simte parte a tot ceea ce-l înconjoară. Pentru a înțelege ceva trebuie să ne putem regăsi în acel ceva, iar bucuria la care ajungem este doar descoperirea că existăm dincolo de noi. Legătura aceasta prin înțelegere este parțială, dar legătura prin iubire este desăvârșită. În iubire, sentimentul deosebirii dispare cu totul, iar sufletul omului se împlinește în idealul său de perfecțiune, trecând dincolo de limitele sale și întinzându-se spre pragul nemărginirii. Tocmai de aceea, iubirea este cea mai nobilă fericire la care omul poate ajunge, pentru că doar prin iubire omul poate ajunge să înțeleagă că el este mai mult decât el însuși, că este unul cu Tot.

Principiul unității pe care omul îl poartă în sufletul său este întotdeauna plin de viață, stabilind legături pretutindeni prin literatură, artă, știință, societate, guvernare și religie. Marile noastre personalități, cei care ne-au dat în vileag tainele legate de suflet, au fost cei ce s-au abandonat pe sine în marea lor iubire pentru umanitate. În slujba lor pentru iubirea umanității au întâmpinat calomniile, persecuții, privații și moarte. Ei au trăit viața sufletului și nu a sinelui și astfel ne-au dovedit adevărul de bază al existenței. O astfel de persoană este numită *Mahātmā*, „om cu suflet mare”.

Într-una dintre *Upanishade* se spune: *Nu este adevărat că-ți iubești fiul pentru că ți l-ai dorit, ci îți iubești fiul pentru că-ți dorești propriu-ți tău suflet.*²³ Sensul acestei afirmații este că indiferent pe cine iubim, în acea persoană ne regăsim cel mai mult propriul nostru suflet. Adevărul de bază al existenței noastre se bazează pe aceasta. *Paramātmā*, sufletul suprem, există în mine precum și în fiul meu, iar a mă

---

²³ Na vā arē putrasya kāmāya putrah priyō bhavati, ātmanastu kāmāya putrah priyō bhavati.

bucura de fiul meu înseamnă a ajunge să cunosc acest adevăr. A devenit un fapt comun și totuși este minunat să gândim că bucuriile și suferințele celor pe care-i iubim sunt propriile noastre bucurii și suferințe – ba mai mult! Cum așa? Pentru că prin ei sufletul ni s-a lărgit și prin ei ajungem la acel adevăr care cuprinde întregul univers.

Adezea se întâmplă ca iubirea ce o purtăm copiilor, prietenilor, celor dragi, ne privează de realizarea sufletului. Ne extinde sfera conștiinței, însă totuși ne limitează în extinderea liberă a acesteia. Cu toate acestea, este un prim pas și tot miracolul constă într-acest prim pas. Ne indică adevărata natură a sufletului. De aici vedem, cu siguranță, că cea mai de preț bucurie o simțim prin despărțirea de sinele egoist, prin uniunea cu ceilalți. Această iubire dă puteri și pătrunderi noi și frumusețe minții atât de mult cât îi îngăduim, dar odată ce îi îngăduim elasticitatea încetează să o mai facă; atunci prietenii devin exclusive, familiile noastre devin egoiste și lipsite de ospitalitate, națiunile se izolează și devin agresiv neprietenoase altor națiuni. E ca și cum am închide o lampă într-o cutie etanșă și ea va străluci doar până ce gazele degajate o vor stinge. Cu toate acestea, și-a dovedit strălucirea înainte de a se stinge, și ne-a ajutat să-i înțelegem bucuria eliberării din ghearele întunericului orb și gol și rece.

După *Upanishade*, secretul conștiinței cosmice, a conștiinței de Dumnezeu, există în conștiința sufletului. A ne cunoaște sufletul lăsând de-o parte sinele este primul pas în atingerea mântuirii supreme. Trebuie să ajungem să fim absolut convinși de faptul că suntem în esență spirit. Vom putea face aceasta atunci când ne vom ridica deasupra sine-lui, deasupra oricărei mândrii și lăcomii și a fricii, înțelegând că pierderile lumești și moartea fizică nu vor putea îndepărta nimic din adevărul și măreția sufletelor noastre. Puișorul, când sparge coaja oului, știe că găoacea aceea tare nu face parte din viața sa. Acea găoace este un lucru mort, nu crește, nu poate vedea nimic mai mult dincolo de ceea ce este. Ori-cât de frumoasă și rotundă ar fi ea trebuie spartă să lase lu-

mina și aerul să pătrundă, spre a lăsa puiul să-și împlinească viața. În Sanscrită, pasărea este numită „născută a doua oară”. La fel și omul care s-a supus disciplinei de auto-control și unei bune cugetări pentru cel puțin doisprezece ani; care a ajuns să-și dorească puțin, care a dobândit puritatea inimii și e pregătit să-și asume orice responsabilitate în viață în mod total dezinteresat. Acesta e considerat renăscut din învelișul orb al sinelui în libertatea vieții sufletului; ajungând la o relație vie cu ceea ce-l înconjoară; devenind unul cu Tot.

Mi-am prevenit deja ascultătorii și o voi face din nou împotriva ideii că înțelepții Indiei au îndemnat la renunțarea lumii și a sinelui care a condus doar la goliciunea negației. Scopul lor a fost realizarea sufletului, sau, cu alte cuvinte, atingerea lumii în adevăr. Când Iisus a spus „Ferice de cei blânzi, căci ei vor moșteni pământul!”²⁴, la același lucru s-a referit. A proclamat adevărul că doar atunci când se leapădă de mândria sinelui omul ajunge la adevărata sa moștenire. Nu mai este nevoie să se lupte pentru a-și căpăta o poziție în lume; este la adăpost oriunde prin drepturile nemuritoare ale sufletului său. Mândria sinelui împiedică funcționarea deplină a sufletului care trebuie să se realizeze pe sine prin perfecționarea uniunii cu lumea și cu lumea lui Dumnezeu.

În predica sa pentru Sádhu Simha, Buddha a spus: *Este adevărat, Simha, că atac activitățile, dar numai acele activități care atrag răul în vorbe, gânduri și fapte. Este adevărat, Simha, că proclam distrugerea, dar numai distrugerea mândriei, a lăcomiei, a gândurilor rele și a ignoranței, și nu cea a iertării, a iubirii, carității sau a adevărului.*

Doctrina mântuirii proclamată de Buddha a fost eliberarea din iobăgia ignoranței (*Avidyā*). *Avidyā* este ignoranța care ne întunecă conștiința și care încearcă să o îngrădească în limitele sinelui. Această *Avidyā*, această ignoranță, această limitare a conștiinței crează separarea egoului, care devine, la rândul său, sursa oricărei mândrii, lăcomii și crudității

---

²⁴ Evanghelia după Matei, 5:5 [n. tr.].

suplimentare celor ce-și caută doar propriile interese. Atunci când doarme, omul se află separat de multe activități ale vieții sale fizice. Există, dar nu știe nimic de legăturile diferite ale vieții sale cu ceea ce-l înconjoară – de aceea nu se știe pe sine. Astfel, când omul trăiește viața de *Avidyā* este închis în propriul sine. Viața aceasta este un somn al spiritului; conștiința sa nu este pe deplin trezită la nobila realitate care-l înconjoară. Când omul ajunge la starea de *Bodhi*, trezirea din somnul sinelui la perfecțiunea conștiinței, atunci el devine Buddha.

Am întâlnit odată doi asceți ce aparțin unei secte din Bengal²⁵. „Puteteți să-mi spuneți”, i-am întrebat, „care e trăsătura caracteristică credinței dvs.?” Unul dintre ei, după o scurtă ezitare, a spus, „E greu de dat o definiție.” Celălalt a zis: „Nu, e foarte simplu. Noi credem că mai întâi trebuie să ne cunoaștem sufletul cu ajutorul unui îndrumător spiritual, și numai după acea cunoaștere vom putea ajunge să cunoaștem Sufletul Suprem, dinlăuntrul nostru.” „De ce nu împărtășiți credința voastră lumii?”, l-am întrebat. „Oricine e însetat vine singur la râu”, mi-a răspuns. „Dar, așa e? Oamenii vin?” Omul mi-a zâmbit tandru și, cu o încredere fără urmă de nerăbdare sau neliniște, mi-a spus: „Trebuie să vină, toți fără excepție”.

Da, a avut dreptate acel ascet simplu dintr-un sat al Bengalului. Omul pleacă peste hotare să-și satisfacă nevoile, dincolo de hrană și îmbrăcăminte. El pleacă să se găsească pe sine. Istoria omului este istoria călătoriei lui spre necunoscut în căutarea realizării sinelui său nemuritor – sufletul. Prin ridicări și prăbușiri de împărății; prin ridicarea movilelor de bogății și nemiloasa lor împrăștiere în țărână; prin crearea de simboluri care au dat formă viselor și aspirațiilor sale, precum și prin lepădarea de ele, considerarea lor ca jucării ale unei copilării trecute; prin falsificarea cheilor magice cu care a încercat să descuie misterele creației și prin

---

²⁵ Secta Baulilor din Bengal [n. tr.].

aruncarea cât colo a întregii sale străduințe și a lua totul de la bun început într-o nouă formă; da, prin toate acestea omul mășăluiește de secole spre deplina realizare a sufletului său – sufletul, mai de preț decât orice omul agonisește, decât orice înfăptuiește, decât orice teorie descoperită; sufletul al cărui curs progresiv nu poate fi oprit prin moarte sau distrugere. Greșelile și eșecurile omului nu sunt deloc neînsemnate sau mici, ele i-au presărat calea cu ruine uriașe; suferințele lui au fost imense, ca la nașterea unui copil uriaș; ele sunt preludiul unei împliniri al cărei scop este nemărginit. Omul a trecut și încă mai trece prin martirii și instituțiile sale îi sunt altare la care-și oferă zilnic sacrificiile, uimitoare în varietatea lor și copleșitoare în cantitatea lor. Toate acestea ar fi absolut neînsemnate și de nesuportat dacă pe tot parcursul nu ar fi simțit acea adâncă bucurie a sufletului înlăuntrul său, care-și pune la încercare tăria divină prin suferințe și dovedește inepuizabilele bogății prin renunțare. Da, vin, pelerinii vin, toți fără excepție, vin la adevărata moștenire a lumii; ei își extind mereu conștiința, mereu căutând din ce în ce mai multă unitate, mereu apropiindu-se de Adevărul esențial, care este atotpătrunzător.

Sărăcia omului este fără fund, cerințele îi sunt nesfârșite până ce devine complet conștient de sufletul său. Până atunci, lumea din jurul său e într-o stare de flux continuu – o fantasmă care apare și dispare. Pentru un om ce și-a realizat sufletul există un centru al universului în jurul căruia orice își poate afla locul și de unde numai el poate să-și extragă și să se bucure de binecuvântarea unei vieți armonioase.

A existat o vreme când pământul nu era decât o masă nebuloasă ale cărei particule erau împrăștiate la mare distanță unele de altele prin forța extensibilă a căldurii; o vreme când nu-și dobândise forma finală și era lipsit de frumusețe și scop, când era doar energie calorică și mișcare. Treptat, vaporii au început să se condenseze într-un întreg, unificat sub o forță care s-a străduit să adune laolaltă toată materia extinsă la întâmplare sub controlul unui centru, iar pământul

și-a ocupat locul cuvenit printre celelalte planete ale sistemului solar, precum un pandantiv verde de smarald într-un colier de diamante. La fel și cu sufletul. Când căldura și mișcarea impulsurilor și pasiunilor oarbe îl distrag din toate părțile, noi nu putem primi și nici nu putem da ceva cu adevărat. Dar când ne aflăm centrul, sufletul, prin tăria stăpânirii de sine, prin forța care pune în armonie toate elementele de neîmpăcat și le adună pe cele separate una de alta, atunci toate impresiile noastre se reduc pe sine în înțelepciune și toate impulsurile inimii se regăsesc pe sine în iubire; atunci toate amănuntele mărunte ale vieții dezvăluie un țel infinit și toate gândurile și faptele se unesc indivizibile într-o armonie lăuntrică.

Upanishadele subliniază importanța acestui lucru: *Cunoaște-l pe acel Unu, Sufletul*²⁶, *Acesta este puntea ce te călăuzește către ființa nemuritoare*²⁷.

Acesta este țelul fundamental al omului, să descopere acel Unu care sălășluiește înlăuntrul său; care îi este adevăr și suflet; cel care îi deschide poarta vieții spirituale, a împărăției cerului. Dorințele sale sunt nemărginite și oamenii aleargă înnebuniți după orice în această lume, pentru că din aceștea ei își procură traiul și împlinirea. Dar acel Unu dinlăuntrul său e mereu în căutarea unității – unitate în cunoaștere, unitate în iubire, unitate în voință; cea mai mare bucurie a sa este când ajunge la eterna uniune lăuntrică cu acest infinit unu. De aceea *Upanishadele* ne spun: *Doar cei a căror minte a dobândit pacea, și nimic altceva, pot atinge trăinicia bucuriei, prin realizarea lăuntrică a Ființei care manifestă o singură esență într-o multitudine de forme*²⁸.

Prin toate diversitățile lumii acel unu lăuntric își înșiruieste calea către același unu dinlăuntrul tuturor; aceasta îi este firea și aceasta îi este bucuria. Dar prin calea sa întor-

---

²⁶ Tamēvaikam jānatha ātmānam.

²⁷ Amritasyaisha sētuh.

²⁸ Ēkam rūpam bahudhā yah karōti ** tam ātmastham yē anupaçyanti dīhrāh, tēshām sukham çaçvatam nētarēshām.

tocheată n-ar fi ajuns niciodată la vreun rezultat dacă n-ar fi avut propria-i lumină prin care a putut să pătrundă ceea ce a avut dintotdeauna de căutat. Viziunea sufletului nostru asupra Unului Suprem este o intuiție nemijlocită și imediată, nu se bazează deloc pe argumentare sau dovezi. Ochii noștri cuprind obiectul în întregimea sa și nu-l disecă în mii de părți; îl văd prin punerea laolaltă a tuturor fracțiunilor sale în unitatea cu noi înșine. La fel și în cazul intuiției noastre asupra conștiinței sufletului, care în mod firesc și în întregime își realizează unitatea în Supremul Unu. După cum spun *Upanishadele*: *Această zeitate care se manifestă pe sine în activitatea universului sălășluiește dintotdeauna în sufletul omului ca suflet suprem. Cei ce îl realizează prin percepția nemijlocită a inimii, aceia dobândesc nemurirea*²⁹.

Aceasta este *Vishvakarma*; manifestarea sa exterioară apare în natură într-o multitudine de forme și forțe; dar manifestarea sa lăuntrică nouă este cea care există în uniune. De aceea, căutarea acestui adevăr în natură se face prin cercetare și metode științifice, dar presimțirea acestui adevăr din sufletul nostru o avem prin intuiție nemijlocită. Nu-l putem atinge prin adăugiri succesive de cunoștințe dobândite puțin câte puțin de-a lungul eternității, pentru că este Unul, lipsit de fragmente; îl putem cunoaște ca inima inimii noastre, suflet al sufletului nostru; ajungem să-l cunoaștem doar prin iubirea și bucuria pe care le trăim atunci când ne lepădăm de sine și stăm față în față cu el.

Cea mai profundă și cea mai zeloasă rugăciune ce s-a ridicat vreodată din inima omului a fost rostită în limba vorbită de strămoșii noștri: *O! Tu, dezvăluitor de sine, dezvăluie-te mie*³⁰. Noi suferim pentru că suntem creaturi ale sinelui – sine care este rigid și îngust, care e lipsit de orice licărire de lumină, orb nemărginirii. Sinele nostru e zgomotos prin propriile-i vociferări gâlcevitoare – nu e harpa acordată ale

---

²⁹ Ēsha dēvō vishvakarmā mahātmā sadā janānām hridayē sannivishtah. Hridā manīsha manasābhikriptō ya ētad viduramritāstē bhavanti.

³⁰ Āvirāvīrmayādhi.

cărei corzi vibrează în sunetul eternității. Suspine de nemulțumire și sfârșeala eșecurilor, regrete prostești ale trecutului și neliniștea viitorului, totul ne întunecă inimile deșarte pentru că nu ne-a găsit încă sufletele, iar spiritul dezvăluitor de sine nu ni s-a dezvăluit încă. Ne văităm, de aceea, *O, tu cel teribil, ajută-mă cu zâmbetul tău grațios în vecii vecilor*³¹. Mulțumirea de sine e giulgiul înăbușitor al morții, este pofta nesătulă, mândria posesiunii, izolarea impertinentă a inimii. *Rudra, O, tu cel teribil, despică în două giulgiul acesta întunecat și lasă raza salvatoare a zâmbetului tău de grație să lumineze prin noaptea aceasta de mâhnire și trezește-mi sufletul. Poartă-mă din nălucire spre adevăr, din beznă spre lumină, din moarte spre nemurire*³².

Cum putem oare spera ca o astfel de rugăciune să ni se împlinească? Infinită este distanța dintre adevăr și neadevăr, dintre moarte și nemurire. Și totuși acest abis fără de margini se unește printr-o punte într-o clipă când cel ce se dezvăluie pe sine ni se dezvăluie în propriul suflet. Acolo se întâmplă miracolul, pentru că acolo e locul de întâlnire al mărginirii cu nemărginirea. *Părinte, îndepărtează de la mine toate păcatele!*³³ Prin păcat omul se dă de partea mărginirii împotrivindu-se nemărginirii sale lăuntrice. Este biruirea sufletului de către sine. Este o pierdere periculoasă în care omul pune totul la bătaie ca să câștige o parte. Păcatul este înceteșarea adevărului care ne înnorescă puritatea conștiinței. În păcat, poftim după plăceri, nu pentru că ele sunt cu adevărat de dorit, ci pentru că lumina înroșită a pasiunilor noastre le face să pară de dorit; tânjim după lucruri nu pentru că ele înseși sunt mărețe, ci pentru că lăcomia noastră le exagerează și le face să pară mărețe. Aceste exagerări, fabulații în perspectiva lucrurilor, ne sfărâmă armonia vieții la fiecare pas; pierdem adevărata scară de valori și suntem

---

³¹ Rudra yat tē dakshinam mukham tēna mām pāhi nityam.

³² Asatōmā sadgamaya, tamasōmā jyōtirgamaya, mrityōrma mritangamaya

³³ Vishvānidāva savitar duratāni parāsuva.

distrași de pretențiile false ale diferitelor interese ale vieții, ce rivalizează una cu alta. Nereușita aceasta de a strânge laolaltă toate elementele vieții sale în unitatea și controlul Supremului Unu îl face pe om să simtă jungghiul separării sale de Dumnezeu și îl înclină spre rugăciune: *O Doamne, O Părinte, îndepărtează toate păcatele noastre. Dăruiește-ne ceea ce este bine*³⁴, binele care este pâinea sufletelor noastre cea de toate zilele.

În plăceri ne închidem în noi, în bine suntem eliberați și aparținem tuturor. Precum pruncul în pântecele mamei sale este hrănit prin unirea vieții sale cu cea a mamei, la fel și sufletul nostru este hrănit numai prin bine care este recunoașterea rubedeniei lăuntrice, făgașul de comunicare cu nemărginirea, prin care este înconjurat și hrănit. De aceea se spune, „Ferice de cei flămânzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi săturați!”³⁵ Deoarece corectitudinea este hrana divină a sufletului. Nimic altceva nu-l poate sătura pe deplin, nu-l poate face să trăiască o viață nemărginită, sau să-l ajute să crească spre veșnicie. *Ne închinăm ție de unde primim desfătarea vieții*³⁶. *Și tot ție ne închinăm de unde primim binele sufletelor noastre*³⁷. *Ne închinăm ție care ești binele, cel mai de preț bine*³⁸, în care suntem uniți cu tot ceea ce ne înconjoară, în tihnă și înțelegere, în bunătate și iubire.

Văitarea omului trebuie să atingă limita. Dorința aceasta de a se exprima pe sine îl poartă spre a căuta bogății și putere. Dar va avea de înțeles că acumularea nu e realizare. Ceea ce-l dezvăluie pe sine nu sunt lucrurile din afara lui, ci cele dinlăuntrul său. Atunci când lumina aceea lăuntrică se aprinde, el va ști într-o clipă că cea mai măreață revelație a Omului este revelația Dumnezeului dinlăuntrul său. Și văicăreală omului e doar pentru aceasta – manifestarea pro-

---

³⁴ Yad bhadram tanna āsuva.

³⁵ Evanghelia după Matei, 5:6 (n. tr.).

³⁶ Namah sambhavāya.

³⁷ Namah çankarāyacha.

³⁸ Namah çivāyacha, çivatarāya cha.

priului său suflet, care este manifestarea lui Dumnezeu în sufletul lui. Omul devine om perfect, atinge cea mai deplină expresie, atunci când sufletul său se realizează pe sine în ființa Infinită care este *Āvīh* a cărei natură este exprimarea.

Adevărata suferință a omului constă în faptul că el n-a răzbit să iasă la iveală, că este încă umbrat de sine, pierdut în mijlocul propriilor sale dorințe. Nu se poate simți pe sine dincolo de ceea ce-l înconjoară, sinele său suprem este acoperit, adevărul său este încă neînțeles. Rugăciunea care se ridică din această suferință spune: *Tu, spirit al manifestării, manifestă-te în mine*³⁹. Năzuința aceasta către o exprimare perfectă a propriului său sine este mai adânc înrădăcinată în om decât foamea sau setea trupului, dorința după avuții sau distincții. Această rugăciune nu este una născută în om pentru sine; există în adâncul a tot ceea ce există, este impulsul neîncetat din om către *Āvīh*, a spiritului manifestării eterne. Dezvăluirea nemărginirii în mărginire, care este motivul întregii creații, nu se vede în perfecțiunea cerului înstelat sau în frumusețea florilor. Este de găsit în sufletul omului. Pentru că acolo își va căuta dezvăluirea prin voință și liberatea își va dobândi premiul final prin privilegiul lepădării de sine.

De aceea, sufletul omului este cel pe care marele Rege al universului n-a putut să-l întunece în autoritatea sa regală – l-a lăsat liber. Ca organism fizic și psihic, prin care omul se înrudește cu natura, omul trebuie să accepte autoritatea Regelui său, dar în sinele său este liber să-l nesocotească. Acolo Dumnezeu nostru trebuie să-și câștige intrarea. Acolo el vine ca musafir și nu ca rege și de aceea trebuie să aștepte până este invitat. Dumnezeu și-a retras autoritatea peste sufletul omului pentru că acolo el vine să se roage pentru iubire. Puterile sale, legile naturii, rămân toate la intrare și doar frumusețea, mesagerul iubirii sale, își face intrarea acolo.

Anarhia este permisă doar în această zonă a voinței; doar în sinele omului larma neadevărului și a nedreptății

---

³⁹ *Āvirāvīrmayēdhi*.

domnesc. Și lucrurile pot ajunge într-o astfel de situație încât vom țipa în chinuri: „O anarhie atât de cumplită nu s-ar întâmpla dacă Dumnezeu ar exista!” Într-adevăr, Dumnezeu a stat deoparte de sinele nostru, unde răbdarea sa vigilentă nu-și are limite și unde el nu a forțat ușile care i s-au închis în nas. Pentru că acest sine al nostru trebuie să dobândească înțelegere, care este sufletul, nu prin constrângerea puterii lui Dumnezeu, ci prin iubire, și să se unească astfel cu Dumnezeu în libertate.

Cel care s-a unit cu Dumnezeu apare în fața oamenilor ca floare supremă a umanității. Acolo, în adevăr, omul descoperă ceea ce este cu adevărat; pentru că acolo *Āvīh* i se dezvăluie în sufletul său, ca cea mai desăvârșită revelație a lui Dumnezeu; pentru că acolo se poate găsi uniunea voinței supreme cu cea a omului, a iubirii omului cu iubirea veșnică.

De aceea, în țara noastră, cel care-l iubește cu adevărat pe Dumnezeu primește din partea oamenilor un respect deosebit, ceea ce în vest ar părea un sacrilegiu. Noi vedem într-un astfel de om dorința împlinită a lui Dumnezeu, cele mai grele obstacole de trecut fiind îndepărtate de la el, iar tihna desăvârșită a lui Dumnezeu înflorită cu desăvârșire în umanitate. Prin el simțim lumea întreagă învelită cu frumusețe. Viața lui, arzând de iubirea lui Dumnezeu, face iubirea mondenă să strălucească. Toate legăturile noastre intime, toate experiențele de plăcere sau durere, se adună în jurul acestei manifestări a iubirii divine și formează drama căreia îi suntem martori. O atingere a infinitului mister adie peste banal și familiar și le preschimbă într-o melodie greu de descris. Copacii și stelele și dealurile albastre par a fi simboluri purtând înțelesuri care nu se pot rosti prin cuvinte. Ne pare că-l privim pe Stăpân chiar în actul creației unei noi lumi când sufletul omului dă de-o parte draperia grea, când i se ridică voalul și sufletul ne apare față în față cu iubitul etern.

Ce-i starea aceasta? Este ca dimineața unei primăveri, diversificată prin vieți și frumuseți, și totuși una și completă. Când viața omului a scăpat din confuzie și-și găsește unita-

tea în suflet, atunci conștiința infinitului devine deodată nemijlocită și firească precum lumina unei flăcări. Toate conflictele și contradicțiile vieții sunt aplanate; cunoașterea, iubirea și fapta sunt în armonie; plăcerea și durerea se combină în frumusețe, desfătarea și renunțarea corespund bună-tății; abisul dintre mărginire și nemărginire se umple, se revarsă prin iubire; orice clipă își poartă mesajul în eternitate; lipsa formei capătă forma florii, a fructului; nețărnutul ne îmbrățișează precum un părinte și ni se alătură ca un prieten. Doar sufletul, Unul în om, poate prin firea sa să treacă dincolo de orice limită și-și găsește afinitatea cu Supremul Unu. În timp ce nu am atins încă armonia lăuntrică și plinătatea ființei noastre, viața ne este plină de obiceiuri. Lumea încă ne pare a fi o mașinărie ce trebuie să fie folosită când avem nevoie, de care ne protejăm când devine periculoasă, și legătura noastră cu ea ne rămâne veșnic necunoscută, atât în natura sa fizică cât și în viața ei spirituală și frumusețe.

III. Problema răului

Întrebarea de ce există răul este aceeași cu de ce există imperfecțiune, sau, cu alte cuvinte, de ce, în cele din urmă, există creația. Trebuie poate să credem că nu s-ar fi putut altfel; creația trebuia să fie imperfectă, trebuia să fie treptată și o astfel de întrebare nu-și are rostul. Noi de ce suntem?

Însă, întrebarea pe care trebuie s-o punem este următoarea: este oare imperfecțiunea aceasta adevărul final, este răul absolut și final? Răul își are marginile sale, malurile sale, dar este răul doar maluri? Sau, sunt oare malurile date decisive pentru râu? Oare nu opreliștile acestea dau apei mișcarea de înaintare? Cablul de remorcare leagă barca, dar oare acesta îi este singurul scop? Nu oare, în același timp, trage și barca mai înainte?

Curentul lumii își are limitele sale, altfel n-ar fi existat. Dar scopul acestuia nu se vede în aceste limite, care-l înfrână, ci în mișcarea sa, care este către perfecțiune. Mira-rea nu constă în faptul că există obstacole și suferință în lume, ci în faptul că există lege și ordine, frumusețe și prilej de bucurie, bunătate și iubire. Minunea minunilor este faptul că omul are în ființa sa ideea de Dumnezeu. În străfundul vieții sale omul a simțit că ceea ce pare a fi imperfect este însăși manifestarea perfecțiunii; așa cum omul cu ureche muzicală înțelege frumusețea unei melodii în timp ce aude o succesiune de note muzicale. Omul a înțeles paradoxul că ceea ce are limite nu este închis în acele limite; e în continuă mișcare și totodată se leapădă de mărginire cu fiecare clipă. De fapt, imperfecțiunea nu este o negație a perfecțiunii; este desăvârșirea manifestată în părți, nemărginire dezvăluită între margini.

Durerea, care este sentimentul mărginirii noastre, nu este ceva bătut în cuie. Nu este în sine un scop final, așa cum este bucuria. A simți durerea înseamnă a înțelege că nu are o adevărată trăinicie de-a lungul creației. Este precum eroarea de judecată în viața noastră intelectuală. A trece prin istoria dezvoltării științei înseamnă a trece prin labirinturile greșelilor caracteristice fiecărei epoci. Și totuși, nimeni nu crede că știința este doar un mod de răspândire al greșelilor. Stabilirea gradată a adevărului este lucrul cel mai important de amintit în istoria științei, și nu greșelile nenumărate care l-au precedat. Greșeala, prin însăși natura ei, nu este staționară, nu poate exista în compania adevărului, asemenea unui vagabond, ci trebuie să se mute imediat ce a încetat să-și îndeplinească menirea.

Precum în erorile intelectuale, tot astfel și în răul aflat sub orice formă, esența sa este impermanentă, nu se poate pune de acord cu întregul. Cu orice clipă este corectat de totalitatea lucrurilor care continuu îi schimbă înfățișarea. Noi avem tendința de a-i exagera importanța imaginându-ne că stagnează. Dacă am putea aduna toate datele acestei lumi cu privire la moarte și putrefacție ne-am îngrozi. Dar răul este mereu în schimbare; în imensitatea sa de neprevăzut, de fapt, nu ne înfundă viața; și ajungem să vedem că pământul, aerul, apa sunt tot dulci și curate pentru ființele în viață. Toate statisticile reprezintă încercările noastre de a reprezenta din punct de vedere statistic tot ceea ce este într-o continuă schimbare; și pe parcursul încercării lucrurile acestea încep să capete tăria pe care nu o au în realitate. Din acest motiv, omul care prin profesiunea sa este interesat doar de un anumit aspect al vieții, este capabil să-i magnifice proporțiile; însă subliniind aspectele particulare pierde din vedere adevărul în ansamblu.

Un detectiv are șansa de a studia în detaliu diferite crime, dar el pierde din vedere locul relativ al acestora în economia socială în ansamblu. Atunci când știința adună date spre a ilustra efortul pentru existență care are loc în

regatul vieții, ne prezintă imaginea unei „naturi sângheroase cu colți și gheare”. Iar noi, prin reprezentările noastre mentale, atribuim stabilitate culorilor și formelor care sunt doar trecătoare. Este ca și cum am calcula greutatea aerului asupra fiecărui centrimetru al corpului spre a dovedi că are un efect zdrobitor de greu asupra noastră. Cu toate acestea, pentru fiecare greutate există o ajustare și ne putem duce poverile cu ușurință mai departe. În natură există reciprocitate în strădania pentru existență. Există iubirea pentru copii, pentru prieteni; există sacrificiul de sine, care apare din iubire; și această iubire este elementul pozitiv al vieții.

Dacă căutăm să observăm doar faptele legate de moarte, lumea ne-ar părea o înșiruire de dricuri; dar în lumea vieții, putem vedea cu ușurință că gândul morții nu-și are un loc de seamă în mintea noastră. Și asta nu pentru că moartea n-ar fi destul de evidentă, ci mai degrabă pentru faptul că reprezintă un aspect negativ al vieții; la fel, în ciuda faptului că clipind ne închidem pleoapele la fiecare secundă, ceea ce contează este deschiderea lor. Viața, în ansamblul ei, nu ia moartea în serios. Râde, dansează și se joacă, construiește, pune de-o parte și iubește, toate în fața morții. Doar dacă extragem din viață un anumit eveniment al morții atunci doar îi simțim golul și ne îngrozim. Astfel pierdem din vedere viața în care moartea este doar fracțiune. Este ca și cum am observa o haină la microscop. Apare ca o plasă; îi vedem doar golurile și în imaginația noastră ne trec florii. Adevărul este însă că moartea nu este adevărul final. Ne pare întunecată așa cum cerul ne pare albastru; dar nu ne întunecă existența, așa cum nici cerul nu lasă urme pe aripile păsării.

Când privim un copil ce încearcă să meargă, îl vedem cum cade de nenumărate ori; reușitele-i sunt puține. Dacă ne limităm observațiile asupra unei perioade scurte, ceea ce vedem ne pare nemilos. Dar puteam vedea cum că în ciuda căderilor repetate copilul trece printr-un elan de bucurie care-l sprijină în corvoada aproape imposibilă. Îl vedem cum nu bagă în seamă căderile atât de mult cât reușitele, chiar de acestea din urmă durează doar o clipă, și își menține echilibrul.

Așa cum copilul trece printr-o serie de accidente încercând să meargă, tot astfel și noi, zi de zi, trecem prin nemăsurate suferințe, care ne indică caracterul incomplet al cunoașterii și al capacității noastre, precum și aplicarea voinței. Dar dacă ele n-ar dovedi numai slăbiciunile, am muri cumplit de deprimați. Când ne întoarcem atenția asupra unei arii restrânse a activităților noastre, eșecurile și suferințele individuale se conturează amenințător de mari; dar viața ne îndrumă instinctiv spre o privire de ansamblu. Ne este dat un ideal de perfecțiune care ne poartă dincolo de limitațiile; prezentului. Înlăuntrul nostru există speranța care ne călăuzește spre a trece de experiențele înguste ale prezentului; aceasta este credința în infinit, nemuritoare în noi; ea nu acceptă niciodată nici una din neputințele noastre ca fiind trainice; nu-și limitează nicidecum scopul; îndrăznește să afirme că omul este în uniune cu Dumnezeu; și că visele sale cele mai nesăbuite pot să-i devină realitate oricând.

Când mintea se îndreaptă către nemărginire atunci putem vedea adevărul. Idealul adevărului nu stă în momentul îngust al prezentului, nu stă nici în senzațiile noastre directe, ci în conștiința întregului care ne îndeamnă *ce trebuie să facem* în *ceea ce facem*. Conștient sau inconștient, avem în noi acest sentiment al Adevărului care e mai mare decât ar părea; și aceasta pentru că viața înfruntă infinitul și este în continuă mișcare. Aspirațiile acesteia sunt, din acest motiv, mult mai numeroase decât realizările ei, și continuând, înțelege cum că realizarea adevărului n-a lăsat-o niciodată să eșueze în cine știe ce deșert, ci a purtat-o întotdeauna pe tărâmul de dincolo. Răul nu poate opri la drumul mare cursul vieții și nu-l poate jefui de bunuri. Pentru că răul trebuie să meargă mai departe, trebuie să se preschimbe în bine; nu se poate lupta și opune la tot ceea ce există. Dacă cel mai neînsemnat rău s-ar putea opri undeva pentru o lungă durată, s-ar scufunda și și-ar tăia propriile rădăcini existențiale. Oricum omul nu prea crede în rău, după cum nu crede în corzile viorii ce au fost produse doar pentru a crea tortura insupor-

tabilă a notelor în dezacord chiar dacă din punct de vedere al statisticii probabilitatea dezacordului este cu mult mai mare decât cea a armoniei, și unul dintr-o mie este capabil să mânuiască o vioară. Posibilitatea perfecțiunii depășește cu mult contradicțiile efective. Fără îndoială au existat și cei ce susțin că existența este un rău absolut, dar oamenii nu-i vor putea niciodată lua în serios. Pesimismul lor e doar o poză, fie intelectuală sau emoțională; în timp ce viața în sine este optimistă: vrea să continue. Pesimismul e o formă de dipso-manie, disprețuiește alimentele hrănitoare, se dedă la băuturile tari ale învinuirii, crează o melancolie artificială care e însetată după o înghițitură și mai tare. Dacă răul ar fi fost existența, n-ar fi așteptat pe vreun filosof să îl legitimizeze. E ca și cum pe cel din fața ta l-ai acuza că s-a sinucis. Existența în sine dovedește că nu poate fi un rău.

Un defect, care nu este numai defect, ci se îndreaptă către desăvârșire, trebuie să treacă printr-o împlinire continuă. Astfel, cu ajutorul intelectului trebuie să realizăm adevărul prin neadevăr, și cunoașterea nu este nimic altceva decât arderea continuă a erorilor pentru a lăsa liberă lumina adevărului. Voința noastră, caracterul nostru, ajung la perfecțiune prin biruirea continuă a răului, fie din exteriorul nostru, fie cel lăuntric, sau amândouă; viața noastră fizică consumă, clipă de clipă, materialele corpului prin ardere pentru a menține focul vieții; așa și viața noastră morală își are carburantul ei. Procesele vieții continuă – o știm, o simțim și avem credința, ce nu poate fi zdruncinată de nimic, că progresul omenirii este de la rău spre bine. Aceasta pentru că simțim că binele este elementul pozitiv al firii omului, și în fiecare epocă și fiecare climă omul a prețuit cel mai mult idealul binelui. Am cunoscut adevărul, l-am iubit, și îi respectăm cel mai mult pe cei ce ne-au arătat prin viața lor ce este binele.

Ne întrebăm, Ce este binele; care este semnificația naturii morale a omului? Răspunsul meu este: atunci când omul începe să aibă o viziune extinsă a sinelui, când reali-

zează că este mai mult decât este în prezent, atunci el începe să dobândească conștiința firii sale etice. Apoi devine conștient de ceea ce trebuie să devină și starea aceea încă neexperimentată devine mai reală decât cea pe care o experimentează. Firesc, perspectiva lui asupra vieții se schimbă și voința îi înlocuiește dorințele. Aceasta pentru că voința este cea mai de seamă dorință a unei vieți nemărginite, viață pe care încă n-o poate atinge, al cărei scop nu-l poate încă întrezări.

Apoi apare conflictul dintre omul neînsemnat și cel de seamă, dintre dorințele noastre și voința noastră, conflictul dintre dorința după lucrurile care ne afectează simțurile și idealul ce-l purtăm în adâncul inimii. Apoi începem să facem deosebirea între ceea ce ne dorim imediat și ceea ce este bine. Pentru că binele este ceea ce este de dorit pentru sinele superior. Astfel, înțelesul binelui devine clar dintr-o perspectivă mai adevărată a vieții, care este perspectiva legată de totalitatea vieții, și care ia în considerare nu numai prezentul din fața noastră dar și ceea ce nu poate niciodată omenește să existe.

Omul, care este prevăzător, se îngrijește de viața încă neexistentă, mai mult decât se îngrijește de viața sa prezentă; de aceea este pregătit să-și sacrifice viața prezentă pentru un viitor încă nerealizat. Prin aceasta el devine măreț, pentru că astfel el ajunge să realizeze adevărul. Chiar și cei egoiști vor recunoaște acest adevăr, și-și vor curma impulsurile imediate – cu alte cuvinte devenind o persoană morală. Pentru că simțul nostru moral este capacitatea prin care noi știm că viața nu e alcătuită din fragmente fără țel și fără continuitate. Acest sens moral al omului nu numai că-i dă puterea de a vedea că sinele își are continuitate în timp, ci și faptul că nu este autentic atunci când se gândește doar la propriul sine. Astfel, el este cu mult mai mult în adevăr decât este de fapt. El aparține într-adevăr altor indivizi care nu sunt incluși individualității sale și pe care poate nu va ajunge niciodată să-i cunoască. Așa cum a avut presimțirea unui sine în viitorul care există în afara conștiinței sale prezente, tot astfel el

are presimțirea unui sine măreț, care există în afara personalității sale.

Nu cred că există cineva care să nu fi simțit vreodată aceasta, care nu și-a sacrificat propriile dorințe egoiste de dragul altcuiva, care nu s-a bucurat pierzând ceva sau a trecut prin încurcături pentru a mulțumi pe altcineva. Faptul că omul nu este o ființă detașată de tot ceea ce-l înconjoară, că are o latură universală, este un adevăr simplu; și atunci când ajunge să recunoască aceasta el devine măreț. Chiar și cel mai cumplit egoist trebuie să recunoască acest adevăr atunci când își adună puterile spre a face rău; pentru că nu poate ignora adevărul și, în același timp, să fie puternic. Astfel, pentru a cere ajutorul adevărului, egoistul trebuie să fie, în oarecare măsură, altruist. Un grup de tâlhari trebuie să fie morali unul cu altul pentru a putea continua ca un grup; pot tâlhări întreaga lume, dar nu unul pe celălalt. Pentru a duce la bun sfârșit o intenție imorală, câteva din mijloace trebuie să fie morale. De fapt, foarte adesea, tăria noastră morală este cea care ne dă puterea de a comite cel mai mare rău, de a-i exploata pe alții pentru propriul nostru interes, de a-i priva pe alții de drepturile lor. Viața unui animal este lipsită de principii pentru că este conștient doar de prezent; viața omului poate fi imorală, dar aceasta înseamnă că trebuie să aibă principii morale la bază. Imoral este moral în mod imperfect, așa cum ceea ce este fals este oarecum adevărat, altfel n-ar putea fi fals. A nu vedea înseamnă a fi orb, dar a vedea greșit înseamnă a vedea într-un mod imperfect. Egoismul omului este începutul în a vedea conexiuni firave, anumite scopuri în viață; și a acționa cum se cuvine ținând cont de ordinele ei presupune control de sine și norme de comportare. Omul egoist, prin propria-i voință, se supune multor încurcături de dragul sinelui, el trece, fără să murmure, prin greutăți și privări din simplul motiv că vede dincolo de durerea și problemele momentului. Astfel, ceea ce pentru omul neînsemnat este pierdere, pentru cel măreț este câștig, și *vice versa*.

Pentru cel ce trăiește pentru o idee, pentru națiunea sa, pentru binele omenirii, viața își are un înțeles mai vast, și întrucâtva, pentru el durerea devine mai puțin importantă. A trăi viața binelui este a trăi viața fiecăruia. Plăcerea este doar pentru sine, dar binele ține de fericirea întregii omeniri, de-a lungul vremii. Din punctul de vedere al binelui, plăcerea și durerea par să aibă înțelesuri diferite; într-o asemenea măsură încât plăcerea poate fi dată la o parte și durerea poate fi cea aleasă în locul ei, și moartea însăși poate fi întâmpinată cu bucurie ca aducătoare de valoare supremă vieții. Din punctele de vedere nobile ale vieții omului, binele, plăcerea și durerea își pierd valoarea absolută. Martirii ne-au dovedit-o de-a lungul istoriei și noi o dovedim prin fiecare clipă a vieții noastre, prin martiriile noastre mărunte. Ulciorul umplut cu apă din mare își are greutatea sa, dar când ne cufundăm în apa mării greutatea a mii de ulcioare ne plutește deasupra capului, dar nu simțim greutatea ei. Noi trebuie să cărăm greutatea sinelui prin propria noastră putere; de aceea în planul egoist plăcerea și durerea atârnă greu, în planul moral ele sunt atât de ușoare încât un astfel de om ne pare mai degrabă un supraom prin răbdarea de care dă dovadă în procese imbatabile, prin stăpânirea de sine în fața persecuțiilor dușmănoase.

A trăi în bine înseamnă a ne realiza propria viață la modul infinitiv. Acesta e cea mai cuprinzătoare perspectivă pe care o putem avea prin puterea noastră inerentă a viziunii morale asupra întregii vieți. Iar învățătura lui Buddha este a cultiva această putere morală la nivelul cel mai înalt, a ști că sfera noastră de activitate nu se mărginește la planul sinelui nostru îngust. Aceasta este și viziunea împărăției cerurilor propovăduită de Hristos. Ajunși la acea viață universală, care este viața morală, ne eliberăm de lanțurile plăcerii și durerii, iar locul lăsat vacant de sine va fi umplut de o bucurie de nerostit care țâșnește dintr-o iubire nemărginită. În acel stadiu, activitatea sufletului are proporții și mai mari doar că puterea stimulatorie nu apare din dorințe, ci mai

degrabă din propria-i bucurie. Aceasta este *Karma-yoga* din *Gîta*, calea prin care ne unim cu activitatea înfinită prin intermediul bunătații dezinteresate.

Atunci când Buddha vorbește despre calea de eliberare a omului de sub influența suferinței, el a ajuns la acest adevăr: când omul ajunge la cea mai înaltă limită prin absorbirea individului în universal, el se eliberează din sclavia durerii. Să considerăm această idee cu atenție.

Un student mi-a povestit odată aventura prin care a trecut în timpul unei furtuni și se plânga că tot timpul a fost contrariat de faptul că acea agitație nemaipomenită a naturii s-a purtat cu el ca și cum el n-ar fi fost mai mult decât o mână de praf. Faptul că avea o personalitate a lui distinctă n-a avut nici cea mai mică influență asupra a ceea ce se întâmpla.

I-am spus: „Dacă considerația pentru individualitatea noastră ar putea influența natura din calea ei, atunci indivizii ar suferi groaznic.”

Dar el a continuat în îndoiala sa, spunând că a existat ceva ce nu putea fi ignorat – sentimentul că eu exist. „Eu!” din noi caută o legătură individuală.

I-am răspuns că legătura „eu”-lui se face cu ceva care este non-„eu”. Și de aceea avem nevoie de un mediu comun amândurora și trebuie să fim siguri că este la fel „eu”-lui precum și non-„eu”-lui.

Aceasta trebuie repetat. Trebuie să păstrăm în minte faptul că individualitatea noastră, prin natura ei, este constrânsă să caute universalul. Trupul nostru, dacă încearcă să supraviețuiască hrănindu-se prin propriile substanțe, va muri, ochii noștri își pierd funcționarea dacă s-ar vedea doar pe sine.

Așa cum, cu cât mai puternică este imaginația, cu atât mai puțin este doar imaginație și mai mult se află în armonie cu adevărul; tot astfel cu cât mai puternică ne este individualitatea, cu atât mai mult se extinde către universal. Pentru că măreția unei personalități nu constă în sine însăși, ci mai

degrabă în conținutul său, care este universal, așa cum adâncimea lacului nu se judecă prin adâncimea albiei, ci prin adâncimea apei.

Astfel, dacă este adevărat că tânjirea firii noastre este după adevăr și că nu putem fi fericiți într-un univers închipuit creat de propria imaginație, atunci cel mai potrivit este că voința noastră poate avea legături cu ceva doar dacă îi urmează legile și că nu se poate comporta doar cum își dorește. Câteodată, siguranța de neînduplecat a naturii ni se opune voinței și adesea ne împinge spre dezastru, așa cum, neîncetat, neclintirea pământului pricinuieste durere copilului care învață să meargă. Și totuși, aceeași neclintire care-i pricinuieste durerea îi face posibilă reușita. Odată, trecând pe sub un pod, catargul bărcii mele s-a înțepenit într-una din bârnelor acestuia. Dacă catargul s-ar fi înclinat cu câțiva centimetri, ori dacă podul și-ar fi ridicat bârnelor, precum o pisică somnoroasă spinarea, sau dacă apa râului s-ar fi retras puțin, ar fi fost bine pentru mine. Dar nici una dintre acestea n-a băgat de seamă neputința mea. Din același motiv m-am putut folosi de apa râului și pluti pe ea cu ajutorul catargului și de aceea atunci când curentul râului s-a schimbat m-am putut baza pe pod. Lucrurile sunt așa cum sunt, și trebuie să le cunoaștem dacă avem de-a face cu ele, iar cunoașterea aceasta este posibilă pentru că voința noastră diferă de legile lor. Această cunoaștere ne bucură, pentru că ea este canalul legăturii noastre cu lucrurile din exterior; prin ea ni le putem atribui și astfel ne lărgim limitele sinelui.

La fiecare pas trebuie să ținem seama de ceilalți. Pentru că doar în moarte suntem singuri. Un poet devine poet cu adevărat atunci când ideile sale intime aduc bucurie tuturor, ceea ce n-ar putea face dacă n-ar avea ceva în comun cu audiența sa. Această limbă comună își are legile sale pe care poetul trebuie să o descopere și s-o urmeze și făcând aceasta el dobândește nemurirea poetică.

Putem vedea deci că individualitatea omului nu este cel mai de preț adevăr; că există ceva în el care este univer-

sal. Dacă am fi trăit într-o lume în care singurul lucru de luat în considerare ar fi fost propriul sine, acea lume am fi simțit-o ca pe cea mai îngrozitoare carceră, pentru că cea mai adâncă bucurie a omului este de a deveni din ce în ce mai grandios printr-o mai vastă uniune cu tot ceea ce există. Aceasta n-ar fi cu puțință dacă n-ar exista o lege comună tuturor. Și doar prin descoperirea acestei legi noi devenim grandioși, realizând universalul; pe câtă vreme, dacă dorințele noastre individuale se opun legii universale, suferim din durere și inutilitate.

A fost o vreme când ne rugam pentru concesi, când ne așteptam ca legile naturii să se suspende atunci când ne-ar conveni nouă. Dar acum știm mai multe. Știm că legile nu se pot pune în așteptare și prin această cunoaștere am devenit puternici. Pentru că legea asta nu există în afara noastră; ea ne aparține. Această forță universală care se manifestă în legea universală este aceeași cu propria noastră forță. Ne pune bețe-n roate când suntem mici, când ne îndreptăm împotriva curentului; dar ne va sprijini dacă suntem măreți, în uniune cu tot. Astfel, cu ajutorul științei am reușit să cunoaștem legile naturii, și prin acesta ne-am întărit; tindem spre dobândirea unui corp universal. Organul vederii, al locomoției, puterea fizică se extind; aburul și electricitatea ne-au devenit nervi și mușchi. Și vedem că, așa cum peste tot în corpul uman există un principiu al legăturii prin care ni-l putem atribui și-l putem folosi ca atare, tot astfel peste tot în univers există un principiu de legătură neîntreruptă prin care ne putem atribui lumea drept corpul nostru extins și o putem folosi ca atare. Iar în epoca prezentă a științei, strădania noastră este de a ne revendica dreptul la această lume-asi-nelui. Știm bine că toate suferințele și neputințele noastre se datorează acestei incapacități de a ne a revendica dreptul acesta. Cu adevărat, puterile noastre nu-și au limită, pentru că noi nu existăm undeva în afara forței universale care este expresia legii universale. Suntem pe calea de a învinge boala și moartea, de a cuceri durerea și sărăcia; pentru că prin cu-

noașterea științifică ne aflăm pe calea de a realiza universalul în aspectul său fizic. Și cum progresăm aflăm că durerea, boala, lipsa tăriei nu sunt absolute, ci sunt create doar de dorința de a potrivi sinele individual cu sinele universal.

La fel se întâmplă și în viața noastră spirituală. Atunci când omul individual dinlăuntrul nostru se mânia împotriva stăpânirii legitime a omului universal, noi devenim mici din punct de vedere moral și nu putem evita suferința. Într-o astfel de situație reușitele noastre nu ne sunt decât cele mai mari eșecuri, și tocmai împlinirea dorințelor ne sărăcește. Năzuim după câștiguri deosebite, vrem să ne bucurăm de privilegiile pe care nu le-am împărți cu nimeni. Dar tot ceea ce este complet deosebit este într-o continuă luptă cu ceea ce este larg răspândit. În starea aceasta de război civil, omul se află mereu în spatele baricadelor și în orice civilizație egoistă casele nu ne sunt case cu adevărat, ci bariere artificiale ridicate între noi. Și ne văităm că nu suntem fericiți, ca și cum ar exista ceva inerent în natura lucrurilor care ne-ar face nefericiți. Spiritul universal așteaptă să ne încununeze cu fericire, dar spiritul nostru individual nu vrea să accepte. Este viața acestui sine care creează conflict și complicații în toate, distruge echilibrul societății și produce tot felul de suferințe. Lucrurile ajung într-o astfel de încurcătură încât spre a menține ordine trebuie să ne folosim de puterea de constrângere și de forme organizate de tiranie, și să tolerăm instituții infernale în mijlocul nostru, prin care, la fiecare pas, omenirea este umilită.

Am văzut că spre a fi puternici trebuie să ne supunem legilor forțelor universale și să le realizăm, prin faptă, ca aparținându-ne. Astfel, pentru a fi fericiți trebuie să supunem voința individuală suveranității voinței universale, și să avem într-adevăr sentimentul că aceea este chiar voința noastră. Odată ajunși la acest stadiu de ajustare perfectă a mărginirii din noi cu nemărginirea, durerea însăși devine o investiție valoroasă. Devine etalonul după care ne măsurăm adevărata valoare a bucuriei.

Cea mai importantă lecție pe care omul o poate învăța în viață este că există suferință în lume, dar că stă în puterea sa să o prefacă în avantaj, să o transforme în bucurie. Învățătura aceasta nu s-a pierdut pe deplin și nu există om pe lume care ar renunța voit la dreptul său de a suferi, pentru că acesta este unul din drepturile omului. Într-o zi, soția unui lucrător sărac mi s-a plâns că băiatul lor cel mare va fi trimis la casa unei rude bogate pentru un an. Ceea ce a supărat-o a fost intenția binevoitoare de a o scăpa de greutate, pentru că unei mame suferința îi aparține prin dreptul ei inalienabil de a iubi, și ea nu dorea să-și piardă o astfel de oportunitate. Libertatea omului nu constă în a-l scăpa de necazuri, căci ea este libertatea de a trece prin necazuri pentru propriul bine, a face necazul un element al bucuriei sale. Asta se poate întâmpla doar când înțelegem că sinele nostru individual nu este semnificația cea mai profundă a ființei noastre, că înlăuntrul nostru există omul-lume care este nemuritor, neînfricat în fața morții și a suferințelor, și care privește durerea doar ca pe cealaltă parte a bucuriei. Cel ce a realizat aceasta știe că nouă, ființe imperfecte, suferința ne este adevărată avere, că ea ne-a făcut grandioși și demni de a ne așeza alături de perfecțiune. El știe că noi nu suntem cerșetori; că aceasta este moneda care trebuie plătită, în această viață, pentru orice lucru valoros, pentru țăria noastră, pentru înțelepciunea noastră, pentru iubire; știe că în durere stă simbolul posibilității nemărginite a perfecțiunii, a dezvoltării eterne a fericirii; și omul care-și pierde orice plăcere pentru a accepta suferința se afundă în cea mai josnică sărăcie și degradare. Însă când apelăm la ajutorul durerii de dragul mulțumirii de sine ea devine dăunătoare și se răzbună pentru insulta pe care i-am adus-o aruncându-ne în nenorocire. Pentru că ea este o virgină vestală dedicată slujirii perfecțiunii nemuritoare. Și atunci când își primește locul, care i se cuvine, înaintea altarului infinitului, își îndepărtează voalul întunecat și se dezvoltă celui ce o privește drept revelație a bucuriei supreme.

IV. Problema sinelui

La un pol al ființei mele sunt una cu tulpinele și pietrele. Acolo trebuie să accept guvernarea legii universale. Acolo se află fundația existenței mele, cufundată adânc dedesubt. Tăria ei constă în faptul că se află legată de lumea cuprinzătoare, în desăvârșirea comuniunii cu tot ceea ce există.

Dar la celălalt pol al existenței mele sunt separat de tot. Acolo m-am rupt din cordonul egalității și am rămas singur, un individ. Sunt unic, sunt eu, sunt de neasemuit. Nici măcar greutatea întregului univers nu poate sfărâma această individualitate a mea. Și susțin asta în ciuda formidabilei gravități a tuturor lucrurilor. Această individualitate este mică în înfățișare, dar măreață în realitate. Pentru că se apără pe sine împotriva forțelor care ar jefui-o de propriul caracter distinct și ar amesteca-o cu praful.

Aceasta este suprastructura sinelui care se ridică din adâncuri și întunecimi de nedeterminat și iese la iveală mândru de izolarea sa, mândru de a fi zămislit o formă care n-are asemănare în întreg universul. Dacă individualitatea aceasta este dărâmată, atunci, chiar dacă nu se pierde nici un material, nu se distruge nici un atom, bucuria creativă cristalizată de aceasta dispare. Dacă suntem privați de această specialitate, această individualitate, singurul lucru care ne aparține, dăm faliment; pentru că pierdută fiind, ea (individualitatea) afectează întreaga lume. Această individualitate este foarte prețioasă pentru că nu este universală. Numai prin ea noi putem într-adevăr cuceri universul mai degrabă decât dacă am zace la sânul lui, inconștienți de caracterul nostru distinct. Universalul își caută mereu desăvârșirea în unicitate.

Iar dorința pe care o nutrim pentru a ne păstra unicitatea neatinsă este chiar dorința universului exprimată prin noi. Bucuria nemărginirii din noi ne face să ne bucurăm de noi înșine.

Faptul că omul consideră această separare a sinelui drept cea mai de preț posesiune se poate vedea din suferințele prin care trece și păcatele pe care le comite de dragul acestuia. Însă conștiința separării a apărut din faptul că a mâncat din fructul cunoașterii. Acesta l-a condus pe om la rușine și crimă și moarte; și totuși acesta îi este mai drag decât orice paradis unde-ar fi putut exista în siguranță moțâind într-o inocență deplină în pântecul naturii mame.

Pentru a ne menține această separare ne străduim și suferim continuu. Și, de fapt, această suferință îi măsoară valoarea. O parte a valorii este sacrificiul care reprezintă prețul plătit. Cealaltă parte este realizarea care reprezintă ce am câștigat. Dacă sufletul n-ar însemna mai mult decât durere și sacrificiu, atunci n-ar avea nici o valoare. Într-o astfel de situație, fără nici o îndoială, cel mai înalt țel al omenirii ar fi fost distrugerea sinelui.

Dar dacă există un câștig corespunzător, dacă nu se termină în abis, ci în plenitudine, atunci este limpede că acele calități negative ale sale, chiar suferințele și sacrificiile, îl fac să devină și mai prețios. Faptul că așa este a fost dovedit de către cei ce au realizat semnificația pozitivă a sinelui și i-au acceptat cu mare zel responsabilitățile și s-au supus, fără abatere, sacrificiilor.

Cu această introducere, acum îmi va fi ușor să răspund unei întrebări care mi-a fost pusă, și anume, dacă anihilarea sinelui a fost sau nu considerată, în India, drept țel suprem al omenirii.

În primul rând, să nu pierdem din vedere faptul că omul nu este niciodată precis în exprimarea ideilor sale, excepție făcând lucrurile neînsemnate. Foarte adesea, cuvintele omului nu sunt o limbă, ci mai degrabă se aseamănă gesturilor vocale ale mutului. Acestea îi pot indica intenția,

dar nu îi pot exprima gândurile. Cu cât mai arzătoare îi sunt gândurile, cu atât cuvintele trebuie să-i fie exprimate în funcție de contextul vieții sale. Cei ce caută să-l înțeleagă cu ajutorul vreunui dicționar vor putea, din punct de vedere tehnic, ajunge acasă, dar vor fi opriți de zidul acesteia și nu vor putea intra în hol. Acesta este motivul pentru care învățăturile marilor noștri profeți provoacă nesfârșite dispute atunci când încercăm să le înțelegem vorbele și nu să le aplicăm în viața de zi cu zi. Oamenii blestemați cu darul unei minți literare sunt acei nefericiți care sunt mereu prea ocupați cu plasa lor, uitând să pescuiască.

Nu numai în Buddhism și în religiile indiene, dar și în religia creștină idealul altruismului este predicat cu toată ferocitatea. În cea din urmă s-a folosit simbolul morții pentru a exprima ideea mântuirii omului de viața neadevărată. Aceasta este și *Nirvāna*, simbolul stingerii lămpii.

În gândirea tipică indiană se subliniază că adevărata mântuire a omului este izbăvirea din *avidyā*, ignoranță. Nu prin distrugerea a ceva pozitiv sau real, pentru că așa ceva nu este posibil, ci distrugerea a ceva negativ, care împiedică viziunea adevărului. Când această piedică, ignoranța, este îndepărtată, doar atunci pleoapa se ridică către ceea ce nu dăunează ochiului.

Ignoranța este cea care ne îndeamnă să gândim că sinele nostru, ca sine, este aievea, că are un sens deplin prin sine însuși. Atunci când acceptăm punctul acesta greșit de vedere ne trăim viața ca și cum sinele ar fi scopul ei final. În cazul acesta suntem condamnați să fim dezamăgiți precum omul care încearcă să ajungă la destinația sa agățându-se de praful de pe drum. Sinele nu ne poate apuca, pentru că prin firea sa el este trecător; iar agățându-ne de acest fir de sine care trece prin țesătura vieții nu-l putem folosi drept scop al țesăturii în care el însuși este prins. Atunci când omul, cu mare grijă, se pregătește să se bucure de sine, el aprinde focul, însă îi lipsește aluatul din care să-și facă pâinea; focul arde și se mistuie pe sine, precum o fiară ce-și mănâncă puțul și mai apoi moare.

Într-o limbă necunoscută, cuvintele ies în relief în mod despotice. Ne opresc, dar nu ne spun nimic. Pentru a scăpa din lanțurile cuvintelor trebuie să ne scăpăm de *avidyā*, de ignoranță, și doar apoi mintea va putea să-și afle libertatea în ideea lor lăuntrică. Ar fi prostește să spunem că ignoranța noastră asupra unei limbi poate fi îndepărtată prin distrugerea cuvintelor. Nu, atunci când apare cunoașterea absolută, fiecare cuvânt încă își menține locul, doar că nu ne mai leagă de ele, ci ne lasă să trecem dincolo de ele și ne îndrumă către emancipare.

Astfel, *avidyā* este cea care face sinele să ne fie obstacol prin faptul că ne face să credem că acesta este scopul nostru final, nelăsându-ne a vedea că el conține ideea care-i transcende limitele. De aceea, înțeleptul spune: „Eliberează-te de *avidyā*; cunoaște-ți sufletul și vei fi salvat din înșfăcarea sinelui care te încătușează”.

Noi ne câștigăm libertatea atunci când ne realizăm esența cea mai adevărată. Artistul atinge libertatea artistică atunci când își găsește idealul în artă. Atunci el este liber de încercările istovitoare ale imitării, de îmboldirile laudelor publice. Rolul religiei nu este de a ne distruge firea, ci de a o împlini.

Cuvântul sanscrit *dharma*, tradus de obicei în engleză prin religie, are un înțeles mai adânc pentru noi. *Dharma* este firea lăuntrică, esența, adevărul implicit al tuturor lucrurilor. *Dharma* este scopul final care lucrează în noi. Ori de câte ori se întâmplă ceva rău noi spunem că *dharma* a fost încălcată, însemnând că adevărata noastră natură a fost dezmințită.

Dar această *dharma*, adevărul din noi, nu este ceva evident, pentru că este intrinsec. Atât de mult încât s-a considerat că păcatul este natura omului și că doar prin grația lui Dumnezeu omul poate fi salvat. Aceasta este ca și cum am spune că natura sămânței ar rămâne cuprinsă în învelișul ei și doar printr-un miracol extraordinar ar putea crește într-un copac. Nu știm însă că *aparența* sămânței îi contrazice ade-

vărata natură? Dacă o supunem unei analize chimice vom vedea că ea conține carbon, substanțe proteice și multe alte lucruri, dar nici urmă de copaci înrămuriți. Doar când copacul începe să ia formă îi putem observa propria-i *dharma* și doar atunci putem spune că sămânța care a fost irosită și lăsată să putrezească în pământ a fost potrivită în *dharma* ei, în realizarea propriei sale naturi. De-a lungul istoriei omenirii am văzut astfel de semințe înflorind. Am văzut cum cel mai de seamă ideal omenesc s-a întrupat în viețile multor oameni și chiar dacă viețile multora par zadarnice, nu este vina *dharmei* că a rămas stearpă; ei trebuiau să-și dea de-o parte coaja spre a se preschimba în lăstare viguroase spiritual, să crească în aer și lumină și să-și răspândească ramurile în toate direcțiile.

Libertatea sămânței constă în împlinirea *dharmei*, în natura și destinul ei de a deveni copac; nerealizarea acestora îi este temniță. Sacrificiul prin care se atinge această realizare nu se termină prin moarte; lepădarea de robie este cea care câștigă libertatea.

Odată ce știm care este cel mai de preț ideal al libertății unui om, ajungem să-i cunoaștem *dharma*, esența firii sale, adevăratul sens al sinelui său. La prima vedere ar părea că omul socotește drept libertate ceea ce îl ajută să obțină oportunități neîngrădite în satisfacerea și preamărirea de sine. Cu siguranță însă acestea nu sunt născute de-a lungul istoriei. Oamenii de revelație au trăit întotdeauna o viață de sacrificiu de sine. Natura lor superioară a căutat mereu ceva care să o ducă dincolo de ea, dar care totuși este cel mai profund adevăr al ei și care cere tot sacrificiul, făcându-l totuși propria sa recompensă. Aceasta este *dharma* omului, religia omului, iar sinele omului este vasul prin care acest sacrificiu este purtat către altar.

Privim acest sine prin două perspective. Sinele care se etalează și sinele care se transcende pe sine și în felul acesta își dezvăluie sensul. Pentru a se etala încearcă să devină mare, să se așeze pe pedestalul propriilor sale agonisiri, să

strângă totul pentru sine. Pentru a transcende trebuie să renunțe la tot ce are; astfel devenind fără cusur, precum floarea care înflorește din boboc, revărsându-și din potirul frumuseții sale toată mireasma.

Lampa își păstrează uleiul nelăsându-l să se rosească. Astfel este separată de celelalte lucruri dimprejurul ei și este zgârcită. Dar când este aprinsă își află imediat scopul; ea stabilește relația cu lucrurile din jur, de aproape sau de departe, și cu generozitate își sacrifică uleiul spre a-și hrăni flacăra.

Sinele nostru este o astfel de lampă. Atâta vreme cât își adună avuțiile se găsește în întuneric, comportarea sa contrazicându-i adevăratul scop. Când își află lumina se uită pe sine într-o clipă, își ridică lumina la înălțime și o slujește cu tot ce are; de aici propria-i revelație. Această revelație este libertatea predicată de Buddha. El a cerut lămpii să-și împărtășească uleiul. Dar el n-a intenționat să spună că împărtășirea trebuie să aibă vreun scop, pentru că aceea este tot zgârcenie. Lampa trebuie să-și dea uleiul luminii și să se dezlege de scopul ce l-a avut păstrându-l. Aceasta este emanciparea. Calea predicată de Buddha n-a fost doar practicarea sacrificiului de sine, ci și extinderea iubirii. Și adevăratul înțeles al predicilor lui constă în aceasta.

Văzând că la starea de *Nirvāna* predicată de Buddha se ajunge prin iubire, putem ști cu siguranță că *Nirvāna* este starea supremă de iubire. Iubirea este un scop în sine. Orice altceva ne face să ne întrebăm „De ce?” și avem nevoie de un motiv. Dar când spui „Iubesc”, întrebarea „de ce?” nu-și are rostul; este răspunsul final prin sine însăși.

Fără îndoială, chiar și egoismul ne împinge să dăm. Dar omul egoism o face silit. E ca și cum am culege fructul înainte de a se coace; trebuie să-l smulgem din pom, rănindu-i ramura. Dar atunci când omul iubește, dărnicia îl bucură, așa cum pomul își dăruiește fructul copt. Toate avuțiile noastre își asumă greutatea prin neîncetata lege a gravitației creată de dorințele noastre egoiste; nu putem scăpa cu

ușurință de ele. Par să aparțină firii noastre, să ni se alipească ca o a doua piele și sângerăm dacă încercăm să le îndepărțăm. Dar când suntem cuprinși de iubire, puterea acestora lucrează în direcția opusă. Tot ce ne-a fost foarte apropiat își pierde aderența și greutatea și vedem că nu ne aparține. De parte de a fi considerate pierdere prin renunțarea la ele, simțim că acestea ne fac să ne simțim împliniți.

Astfel, putem vedea că libertatea sinelui există în iubirea desăvârșită. Doar ceea ce se face din iubire se face cu mărinimie, oricât de multă durere ar pricinui. De aceea înfăptuirea în iubire exprimă libertatea în faptă. Acesta este sensul învățăturilor din *Gīta* legate de activitatea dezinteresată.

Gīta spune că trebuie să avem activități pentru că doar prin ele ne putem dezvălui adevărata natură. Dar această dezvăluire nu este completă atâta vreme cât nu avem libertatea faptelor. De fapt, propria noastră fire ne rămâne ascunsă prin faptele înfăptuite prin constrângerea dorințelor și a friciei. O mamă se dezvăluie copiilor săi prin faptele sale, tot astfel libertatea faptelor noastre nu apare din lipsa faptei, ci din libertatea în faptă, care poate fi dobândită prin faptele împlinite prin iubire.

Manifestarea lui Dumnezeu s-a făcut prin fapta creației și în *Upanishade* se spune: *Cunoașterea, tăria și fapta stau în firea sa*⁴⁰; ele nu-i sunt impuse de undeva din afară. De aceea, fapta sa îi este libertatea, iar prin creația sa se realizează pe sine. Același lucru, dar cu alte cuvinte, este spus altundeva: *Creația întreagă se ivește din bucurie, prin bucurie este susținută, către bucurie se îndreaptă și intră mai apoi în bucurie*⁴¹. Aceasta înseamnă că procesul creației nu s-a înfăptuit din necesitate; ci a apărut din plenitudinea bucuriei lui Dumnezeu; iubirea lui este cea care creează și de aceea creația se divulgă pe sine.

---

⁴⁰ Svābhāvīkī jñāna bala kriyācha.

⁴¹ Ānandādhyēva khalvimāni bhūtāni jāyantē, ānandēna jātāni jīvanti, ānandamprayantyabhisamviçanti.

Artistul, care se bucură de plenitudinea ideii sale artistice, o întrupează și astfel dobândește mai mult decât dacă o ține la distanță. Prin bucurie ne detașăm de noi înșine și mai apoi îi dăm formă în creațiile de iubire pentru a o face și mai deplin să ne aparțină. Tocmai de aceea trebuie să existe această separare, nu din repulsie, ci din iubire. Repulsia are un singur element, acela de separare. Dar iubirea are două, elementul separare, care este doar aparent, și elementul uniunii, care este adevărul cel mai de preț. Precum un tată care își azvârle copilul dând impresia de separare când, de fapt, este chiar invers.

Așa că trebuie să știm că ceea ce sinele reprezintă nu poate fi aflat în separarea sa de Dumnezeu și ceilalți, ci în nesfârșita *yoga*, uniune; nu în spatele tabloului, care este gol, ci pe partea pe care s-a pictat.

Din acest motiv filosoffii noștri vorbesc despre separarea sinelui drept *māyā*, iluzie, pentru că nu are o realitate intrinsecă în sine. Pare periculoasă; își înalță izolarea la o înălțime amenințătoare și aruncă de acolo o umbră întunecată peste fața senină a existenței; din afară apare ca o rupere bruscă, rebelă și distrugătoare; este mândră, despotică și plină de toane; este capabilă să jefuiască lumea de toate bogățiile ei doar pentru a-și satisface pofta de o clipă; poate să smulgă, cu o mână nepăsătoare, crudă, toate penele păsării divine pentru a-și împodobi, pentru o zi, urâtenia; legenda omului spune că într-adevăr poartă pe frunte semnul negru al nesupunerii; dar totuși această *māyā*, înveșmântată în *avidyā*, este ceața, și nu soarele, este fumul negru care prevestește focul iubirii.

Imaginează-ți un sălbatic care, în ignoranța sa, își închipuie că hârtia bancnotei este magică, prin faptul că cel ce o are poate dobândi orice-și dorește. Astfel, el adună aceste hârtii, le ascunde, se comportă ciudat cu ele, apoi, într-un sfârșit, obosit de toate eforturile sale, ajunge la concluzia că ele sunt absolut inutile, doar bune de aruncat pe foc. Dar înțeleptul știe că hârtia bancnotei este *māyā* și că este nefo-

lositoare dacă nu este păstrată la bancă. Doar *avidyā* ne face să credem că izolarea sinelui, precum a hârtiei separată de bancnotă, ar fi de preț prin sine însuși, iar a ține seama de o astfel de credință ne transformă sinele în ceva absolut inutil. Doar îndepărtând *avidyā* acest sine ni se apropie ca o avuție de nemăsurat. *El se manifestă pe Sine în formele pe care bucuria Sa le întrupează*⁴². Aceste forme sunt separate de El, iar valoarea acestor forme este dată de bucuria pe care bucuria lui i le atribuie. Transferând aceste forme în bucuria originală, care este iubirea, le vom putea încasa la bancă și le vom înțelege adevărata valoare.

Simpla necesitate împingându-l pe om la treabă are un caracter accidental și contingent; aceasta este o învoială provizorie; abandonată imediat ce necesitatea își schimbă cursul. Dar când faptele sale sunt născute din bucurie, formele faptelor sale capătă elemente nemuritoare. Nemurirea din om le atribuie propria-i calitate de permanență.

Sinele nostru, ca formă a bucuriei lui Dumnezeu, este fără de moarte. Pentru că bucuria lui este *amritam*, eternitatea. Această eternitate există în noi și este cea care ne face sceptici în privința morții, chiar dacă moartea nu se poate nicicum pune la îndoială. Spre împăcarea acestei contradicții ajungem la concluzia că există armonie între dualismul morții și al vieții. Știm că viața sufletului, finită în expresie dar infinită în principiu, trebuie să treacă prin poarta morții spre a ajunge la nemărginire. Moartea este însă monistă, nu conține viață în ea. Dar viața este dualistă; își are aparența ei precum și adevăr; iar acea aparență este moartea, *māyā*, care este însoțitoarea ei de nedespărțit. Pentru a exista sinele nostru trebuie să treacă prin serii continue de schimbare și creștere, care pot fi văzute, în același timp, ca serii neîntrerupte ale morții și ale vieții. Când refuzăm moartea e ca și cum i-am face curte; e ca și cum ne-am dori să dăm sinelui o formă neschimbătoare; ca și cum sinele nu simte nevoia de a se

---

⁴² Ānandarūpamamritam yadvibhāti.

depăși; ca și cum sinele își ia în serios limitele și vrea să scape de ele, acționând în conformitate cu limitele acestea. Apoi, apare îndemnarea de a muri această moarte; nu chemarea către anihilare, ci către viața eternă. Este stingerea lămpii la lumina dimineții; și nu abolirea soarelui. Chemarea aceasta ne îndeamnă să dăm ascultare conștiinței dorinței cele mai lăuntrice care există în adâncul firii noastre.

Prin firea noastră, avem două seturi de dorințe și trebuie să ne străduim să le punem la unison. În sfera naturii noastre fizice trecem printr-un set de dorințe de care suntem mereu conștienți. Vrem să ne bucurăm de ceea ce mâncăm, de ceea ce bem, alergăm după plăcerile și confortul corpului. Aceste dorințe sunt egocentrice; se preocupă doar de instinctele respective. Gustul cerului gurii se opune de multe ori hranei pe care stomacul și-o poate permite.

Dar mai avem un set, care este legat de dorințele sistemului fizic luat în ansamblu, și de care nu suntem de obicei conștienți. Este dorința de sănătate. Aceasta este mereu la lucru, cârpind și reparând, făcând reglaje noi în cazul unui accident, și restaurând cu îndemănare echilibrul atunci când este nevoie. Această dorință nu este interesată de împlinirea dorințelor fizice, ea trece dincolo de prezent. Este principiul întregirii fizice, legându-ne viața de trecutul și viitorul ei, păstrând unitatea părților care o alcătuiesc. Cel înțelept o știe și-și pune de acord dorințele fizice cu această dorință.

Omul mai are un corp mai mare, care este corpul social. Societatea este un organism în care noi, drept fragmente ale acestuia, existăm prin dorințele noastre individuale. Ne căutăm propria plăcere și permisiune. Vrem să plătim mai puțin și să câștigăm mai mult decât oricine altcineva. Această atitudine duce la bătaie pentru a obține ceva și la împotrivire. Dar mai este o dorință în noi care lucrează în adâncul ființei sociale. Este dorința de bunăstare a societății. Aceasta trece de limitele prezentului și de cele personale. Se dă de partea nemărginirii.

Cel înțelept încearcă să-și pună de acord dorințele care caută doar propria-i satisfacție cu cele pentru binele social, și doar astfel el își poate realiza sinele superior.

În aspectul său finit, sinele este conștient de separarea sa și în încercare sa de a fi mai deosebit decât ceilalți e mare cruzime. Însă în aspectul său infinit își dorește să atingă acea armonie care-l îndreaptă către perfecțiune și nu doar la îngâmfare.

Emanciparea naturii noastre fizice constă în a trăi sănătos, cea a ființei noastre sociale constă în a reuși să ajungem la bine, iar cea a sinelui constă în a ajunge la iubire. Pe cea din urmă Buddha o descrie ca extincție – extincția egoismului – care este activitatea iubirii și care nu ne îndreaptă spre întuneric, ci spre iluminare. Aceasta este dobândirea lui *bodhi*, a trezirii în adevăr; este revelația din noi a bucuriei nemărginite prin lumina iubirii.

Trecerea sinelui nostru se face prin individualitate, independentă de orice altceva, către dobândirea sufletului, care este în armonie cu totul. Iar la această armonie nu se poate ajunge prin constrângere. De aceea, voința noastră, de-a lungul istoriei creșterii sale, ca independentă și îndărătnică, trebuie să ajungă la perfecționare. Trebuie să avem acces și la posibilitatea aspectului negativ al libertății, care este libertinaj, mai înainte de a putea dobândi aspectul ei pozitiv, care este iubirea.

Această libertate negativă, libertatea voinței de sine, își poate întoarce spatele la cea mai de preț realizare, dar nu se poate rupe cu totul de ea, pentru că astfel și-ar pierde orice însemnătate. Voința noastră de sine este liberă până la un anumit punct; poate ajunge să cunoască ce înseamnă să se abată de la drum, dar nu poate continua la nesfârșit pe acea cale. Asta pentru că suntem limitați în calea noastră negativă. În calea către rău, în cariera noastră de a fi în dezacord cu totul, trebuie să ajungem la un sfârșit. Răul nu este infinit, iar dezacordul nu poate fi un țel în sine. Voința noastră are libertatea pentru a găsi calea ei cea dreaptă, cea care este

către bunătate și iubire. Binele și iubirea sunt infinite și doar în nemărginire este posibilă realizarea libertății depline. Astfel, voința noastră poate fi liberă nu îndreptându-se către limitele sinelui, unde există *māyā* și negație, ci îndreptându-se către nemărginire, unde există adevăr și iubire. Libertatea noastră nu se poate îndrepta împotriva propriilor sale principii de libertate și să rămână liberă în același timp; nu se poate sinucide și trăi în același timp. Nu putem spune că ar trebui să avem libertate nelimitată spre a ne încătușa, pentru simplul fapt că libertatea se termină prin încătușare.

Astfel, în libertatea voinței noastre, avem același dualism al aparenței și al adevărului – voința noastră de sine este aparența adevărului, iar iubirea este adevărul. Dacă încercăm să menținem aparența aceasta independent de adevăr, încercarea noastră ne provoacă suferințe și-și dovedește într-un final inutilitatea. Totul are dualismul acesta de *māyā* și *satyam*, aparență și adevăr. Cuvintele sunt *māyā* atunci când sunt doar sunete și limitate, ele sunt *satyam* atunci când sunt idei și nemărginite. Sinele nostru este *māyā* atunci când este individual și limitat, când își consideră separarea de orice altceva ca fiind absolută; este *satyam* când își recunoaște esența în universal și infinit, în sinele suprem, în *paramātmān*. Aceasta este ceea ce Hristos a intenționat prin: „Înainte de Avraam am fost eu”. Acesta este eternului *eu sunt* care vorbește prin *eu sunt*, cel care este în mine. Individualul din *eu sunt* ajunge la limita cea mai înaltă atunci când își realizează propria-i libertate în infinitul *eu sunt*. Atunci atinge *mukti*, mântuirea din iobăgia aparenței, *māyā*, care se ivește din *avidyā*, ignoranță; mântuirea în *çāntam çivam advaitam*, în repausul desăvârșit în adevăr, în înfăptuirea desăvârșită în bine și în uniunea desăvârșită prin iubire.

Separarea aceasta de Dumnezeu există nu numai în sinele nostru, ci și în natură și a fost descrisă de filosofii noștri ca *māyā*, pentru că ea nu există prin sinea sa, nu limitează nemărginirea lui Dumnezeu din afară. Prin propria-i voință și-a impus limite; așa cum jucătorul de șah își res-

trânge voința în ceea ce privește mișcarea pieselor. Jucătorul, de bună voie, intră într-o relație bine definită cu fiecare piesă în parte și se bucură de propria-i putere prin aceste restricții. Nu înseamnă că n-ar putea muta piesele după cum și-ar dori, dar dacă ar face-o n-ar mai exista jocul. Dacă Dumnezeu își asumă atotputernicia, atunci creația se sfârșește și toată puterea lui își pierde însemnătatea.

Pentru ca puterea să rămână putere trebuie să acționeze în anumite limite. Apa lui Dumnezeu trebuie să fie apă, pământul Lui nu poate fi niciodată altceva decât pământ. Legea care le-a făcut apă și pământ este aceeași cu cea prin care El a separat jocul de jucători, și de aici și bucuria jucătorului.

Așa cum prin limitele legii natura este separată de Dumnezeu, la fel și limitele egoismului separă sinele de acesta. El, prin propria-i dorință, și-a pus limite voinței sale și făcând aceasta ne-a făcut stăpâni peste mica noastră lume. Este la fel cum un părinte îi dă fiului său o alocație în limitele căreia el este liber să facă orice-și dorește. Chiar dacă aceasta e o parte din proprietatea tatălui, el nu-și mai exercită drepturile asupra ei. Motivul este că voința aceasta a lui, care este voința iubirii și de aceea e gratis, poate să-și afle bucuria doar prin uniunea cu o altă de bunăvoință. Tiranul care are în stăpânirea sa sclavi îi privește pe aceștia ca pe niște instrumente ale intențiilor sale. Conștiința propriei sale necesități este cea care-l face să le stoarcă voința, pentru a-și ține la adăpost propriul interes. Propriul său interes nu poate produce nici cea mai mică libertate în ei, pentru că el însuși nu este liber. Tiranul depinde pe deplin de sclavii săi și de aceea el încearcă să-i folosească, făcându-i subordonați voinței sale. Dar cel ce iubește trebuie să aibă două voințe pentru a-și împlini iubirea, pentru că împlinirea iubirii trebuie să fie armonie, armonie între libertate și libertate. Astfel, iubirea lui Dumnezeu din care sinele nostru s-a întrupat este și cea care l-a separat de Dumnezeu; și tot iubirea lui Dumnezeu este cea care stabilește împăcarea și-l unește, prin sepa-

rare, pe Dumnezeu de sinele nostru. Din acest motiv sinele nostru trebuie să treacă prin nesfârșite înnoiri. Cariera sa de izolare nu poate continua la nesfârșit. Izolarea este limita unde-și află barierele pentru a se reîntoarce la sursa sa infinită. Sinele nostru trebuie să se lepede de propria-i vârstă, să-și arunce mereu în uitare propriile limite și propria-i moarte pentru a-și realiza tinerețea nemuritoare. În repetate rânduri, personalitatea sa trebuie să se topească în universal, trecând, de fapt, prin orice clipă, pentru a-și împropăta viața individuală. La orice pas, trebuie să urmeze ritmul etern și să fie în contact cu unitatea fundamentală, astfel menținându-și izolarea cumpănită în frumusețe și tărie.

Putem vedea oriunde jocul vieții și al morții – această convertire a vechiului în nou. Prin fiecare dimineată ziua ni se înfățișează neacoperită și albă, proaspătă precum o floare. Dar noi știm că este bătrână. Este vârsta însăși. Este aceeași zi a vremii antice care a îmbrățișat în brațele ei pământul nou-născut, pe care l-a învelit cu mantia-i albă a luminii, și l-a trimis mai apoi în pelerinaj printre stele.

Și totuși picioarele ei sunt neobosite și ochii nu-i sunt fără strălucire. Cară cu ea talismanul de aur al eternității care nu îmbătrânește niciodată, la atingerea căreia toate ridurile de pe fața creației dispar. În orice miez al inimii lumii zace tinerețea nemuritoare. Moartea și descompunerea îi aruncă peste față umbre trecătoare după care dispar; ele nu-și lasă urmele pașilor lor – și adevărul rămâne, proaspăt și mereu tânăr.

În fiecare dimineată, această zi bătrână a pământului nostru se naște mereu. Se reîntoarce la refrenul original al muzicii sale. Dacă marșul ei ar fi fost în linie dreaptă, dacă n-ar fi avut răgazul strașnic al plonjării în întunericul abisal și repetatele renașteri la viața începuturilor fără sfârșit, atunci, treptat, ar fi murdărit și îngropat pământul cu praful ei și și-ar fi împrăștiat neîncetata durere peste pământ sub talpa sa greoaie. Atunci fiecare clipă și-ar lăsa în urmă încărcătura de sfârșeală și neputința ar domni supremă din tronul ei de mizerie eternă.

Însă cu fiecare dimineață ziua renaște printre florile nou-născute cu același mesaj repovestit și cu aceeași asigurare reînnoită că moartea veșnic moare, că valurile frământării există doar la suprafață și că marea liniștei nu-și are fund. Perdeaua nopții se dă la o parte și adevărul iese la iveală fără cea mai mică urmă de praf pe veșmântul său, fără nici o brazdă pe trăsătura feței sale.

Putem vedea că cel ce există dinaintea a orice altceva există la fel și astăzi. Fiecare notă a cântecului creației se ridică nouă din vocea sa. Universul nu este doar un ecou al unui cântec vechi cântat odată, demult, la începutul obscur al lucrurilor lăsate mai apoi fără părinți. În fiecare clipă se ridică din inima stăpânului lui, este suflat prin suflul său.

Și acesta este motivul pentru care s-a răspândit pe firmament precum un gând în forma unui poem care nu se sfârșeamă în bucăți prin povara propriei greutate. De aici surpriza nesfârșitei variațiuni, apariția inexplicabilă, nesfârșită a procesiunii de indivizi, fiecare fără pereche în întreaga creație. Precum la început așa și la sfârșit, începutul nu se sfârșește niciodată – lumea este mereu veche și mereu nouă.

Sinele nostru trebuie să știe că trebuie să renască încă o dată cu fiecare clipă. Trebuie să se dezrobească de toate iluziile care-l învelesc în crusta lor făcându-l să pară bătrân, împovărându-l cu moartea.

Pentru că viața este tinerețe nemuritoare și urăște vârsta care încearcă să-i stânjenească mișcărilor – vârsta care nu aparține vieții în adevăr, dar care o urmează precum umbra urmează lampa.

Viața noastră, ca și râul, se lovește de malurile ei nu spre a se simți închisă între ele, ci spre a realiza încă o dată cu fiecare clipă că are o deschidere fără sfârșit către mare. Este un poem care-și bate ritmul metric la fiecare pas nu pentru a fi redus la tăcere prin rigiditatea lui, ci pentru a da mereu expresie libertății lăuntrice a armoniei sale.

Pe de o parte, granița zidurilor individualității noastre împing înlăuntrul limitelor noastre și, pe de altă parte, ne

călăuzesc către nemărginire. Doar atunci când încercăm să extindem aceste limite la infinit ne azvârlim într-o contradicție imposibilă și umblăm după un eșec mizerabil.

Acesta este motivul care adesea duce la marile revoluții din istoria omenirii. Ori de câte ori o fracțiune, disprețuind întregul, încearcă să-și afle calea de una singură, marea frână a întregului o apucă brusc și, oprind-o imediat, o aruncă în țărână. Ori de câte ori individul încearcă să stăvilească curentul forței lumii și să-l încarcereze pentru propria-i folosință, aceasta atrage dezastrul. Un rege, indiferent cât de puternic ar fi, nu-și poate ridica standardul sau rebeliunea împotriva sursei infinite de putere, care este unitatea, rămânând în același timp puternic.

S-a spus: *Prin nedreptate oamenii prosperă, câștigă ceea ce-și doresc și triumfă peste dușmanii lor, dar în cele din urmă ei sunt tăiați din rădăcină și dispar*⁴³. Rădăcinile noastre trebuie să pătrundă adânc în universal dacă vrem să obținem măreția personalității.

Căutarea acestei uniuni este sfârșitul sinelui. Prin iubire și supunere trebuie să-și plece capul și să și-l ridice acolo unde cel mare și cel mic, toți, se strâng laolaltă. Trebuie să câștige prin pierdere și să se ridice prin lepădarea de sine. Jocurile lui ar înspăimânta copilul care nu se poate întoarce la mama sa, iar mândria personalității noastre ne-ar fi blestem de n-am putea renunța la ea prin iubire. Trebuie să știm că numai revelația Infinitului este mereu nouă și mereu frumoasă în noi și că este singura care dă înțeles sinelui nostru.

---

⁴³ Adharmēnaidhatē tāvat tatō bahdrāṇi paçyati tatah sapatnān jayati samūlastu vinaçyati.

V. Desăvârșirea prin iubire

Am ajuns acum la problema existenței simultane a infinitului cu finitul, a ființei supreme cu sufletul nostru. Un paradox sublim se află la rădăcina existenței. Nu-l putem privi din afară pentru că nu suntem capabili să pășim în afara problemei pentru a estima alte posibile alternative. Însă această problemă există doar în logică; pentru că în realitate nu se ivește nici un necaz. Din punct de vedere logic, distanța dintre două puncte, oricât de mică ar fi, se poate considera ca fiind infinită pentru că poate fi divizată de un infinit de ori. Noi însă trecem chiar peste infinit cu orice pas și întâmpinăm eternitatea prin fiecare clipă. Din acest motiv, unii dintre filosofii noștri susțin că starea de mărginire nu există; aceasta ar fi doar *māyā*, o iluzie. Ceea ce este aieva este nemărginirea și doar *māyā*, ireală, este cea care creează aparența mărginirii. Dar *māyā* este pur și simplu un cuvânt, el nu dă nici o explicație. Ne spune doar că pe lângă adevăr există această aparență, care i se opune; dar cum acestea există simultan este de neînțeles.

În sanscrită există cuvântul *dvandva*, serii de entități opuse una alteia care apar în creație; cum ar fi polul pozitiv și cel negativ, forța centripetă și cea centrifugă, forța de atracție și cea de respingere. Și acestea sunt pur și simplu concepte, nu explică cu nimic ceea ce se întâmplă. Acestea dau diferite moduri de exprimare a faptului că lumea, prin natura ei, este o reconciliere a perechilor forțelor care se opun una alteia. Aceste forțe, precum mâna stângă și cea dreaptă a creatorului acționează într-o armonie perfectă, chiar dacă acțiunea lor se face din direcții opuse.

Între cei doi ochi ai noștri există o relație armonioasă care-i face să acționeze împreună. În același mod, în lumea fizică, există o relație incasabilă între cald și rece, lumină și întuneric, mișcare și repaus, ca între notele de bas și cele înalte ale pianului. De aceea, perechile acestea opuse una alteia nu creează confuzie în univers, ci mai degrabă armonie. Dacă creația n-ar fi fost decât haos, ar trebui să ne imaginăm aceste principii opuse unul altuia ca încercând să-și vină de hac. Dar universul nu se află sub legea marțială, arbitrară și provizorie. Vedem că nici una din forțe nu atacă violent, sau nu-și continuă la nesfârșit calea sălbatică, precum un criminal exilat distrugând toată armonia din jurul său. Din contră, fiecare forță s-a întors la echilibru după o traiectorie arcuită. Valurile se ridică, fiecare la înălțimea lor, ca într-o competiție neînduplecată, dar doar până la un anumit nivel; și știm despre adâncul repaus al mării prin care toate sunt înrudite și în care toate trebuie să se întoarcă într-un ritm frumos, minunat. De fapt, aceste ondulații și vibrații, aceste ridicări și coborâri, nu se datorează contorsiunilor eractice ale diferitelor corpuri disperate, ele nu sunt altceva decât un dans ritmat. Ritmul nu se poate niciodată naște din încercarea întâmplătoare de luptă. Principiul care stă la baza lui trebuie să fie unitatea și nu rezistența.

Acest principiu al unității este taina tainelor. Fără întârziere existența dualității ne face să ne întrebăm în sinea noastră, să căutăm răspunsuri în acel Unu. Când, în cele din urmă, vedem legătura dintre acestea două și le vedem ca unul în esență, avem sentimentul că am ajuns la adevăr. Apoi rostim cel mai surprinzător dintre toate paradoxurile, că Unul apare prin mulți, că apariția este contrară adevărului și totuși de neseplat de el.

Destul de curios, există oameni care pierd din vedere acest mister care stă la baza tuturor bucuriilor noastre atunci când descoperă uniformitatea vreunei legi în diversitatea naturii. Ca și cum legea gravitației n-ar fi un mister mai mare decât cel al căderii mărului din pom, ca și cum evoluția de

la un stadiu al ei la următorul nu ar fi mai prudent în explica-re decât succesiunea creațiilor. Însă necazul este că noi ne oprim la o astfel de lege ca și cum ar fi sfârșitul căutării, ca mai apoi să vedem că nu eliberează nicicum spiritele. Ne mulțumește doar intelectul, nu apelează la întreaga noastră ființă și înăbușă în noi sentimentul nemărginirii.

Atunci când îl analizăm, un mare poem este o colecție de sunete detașate. Cititorul care îi înțelege sensul, care este mediul lăuntric care-i conectează sunetele, descoperă o lege perfectă de-a lungul lui, niciodată încălcată; legea evoluției ideilor, legea sunetelor și a formei.

Dar legea prin ea însăși este o limită. Doar ne arată că ceea ce există nu poate fi într-un alt fel. Atunci când omul se ocupă doar de căutarea legăturilor cauzale, mintea sa cedează tiraniei legii pentru a scăpa de tirania fenomenelor. În învățarea unei limbi, când de la cuvinte separate ajungem la legile gramaticale care le leagă, doar atunci am avansat. Dar dacă ne oprim acolo, și ne interesează doar minunile prin care se formează o lege, căutându-i sensul ascuns printre capriciile aparente, atunci nu ajungem la capăt – pentru că gramatica nu este literatură, iar poemul nu e prozodie.

Când ajungem la literatură vedem că deși se bazează pe legile gramaticale totuși este un motiv de bucurie, este libertatea în sine. Frumusețea unui poem este îngrădită de anumite reguli pe care totuși le depășește. Regulile acestea îi sunt aripi, nu îl trag în jos, ele îl poartă spre libertate. Forma sa există prin reguli, însă spiritul său există prin frumusețe. Legea este primul pas către libertate, iar frumusețea este eliberarea deplină care s-a înălțat pe pedestalul legii.

Frumusețea armonizează prin sine limita dar și trece-rea de aceasta, legea și libertatea. În poemul lumii, descoperirea legii ritmului acestuia, măsura dilatării și a contracției lui, a mișcării și a repaosului său, căutarea evoluției formelor și caracterelor sale, sunt realizări veritabile ale minții; dar nu ne putem opri doar la ele. Este ca și cum am ajunge în gară, dar gara nu ne este casă. Doar cel ce a ajuns la adevărul final știe că lumea întreagă este creația bucuriei.

Aceasta mă îndeamnă la gândul cât trebuie să fie de misterioasă legătura inimii cu natura. Un aspect există în lumea exterioară a naturii, dar în inimile noastre, în lumea interioară, acestea apar în alte imagini.

De pildă – floarea unei plante. Oricât de delicată și de grațioasă ar părea își are scopul său, iar culorile și forma îi sunt adaptate unei anumite funcțiuni. Trebuie să producă fructul, altfel continuitatea vieții plantei se va întrerupe și pământul s-ar fi transformat de mult într-un deșert. De aceea, culoarea și mirosul florii își au un scop; imediat ce este fertilizată de o albină și când vine vremea rodniciei sale, atunci își lasă petalele să-i cadă și renunță la dulcea sa mireasmă. Nu are timp să se fâlească cu frumusețea ei, pentru că este extrem de ocupată. Privind din afară, necesitatea pare să fie singurul factor pentru care funcționează și se mișcă. Mugu-
rul se transformă în floare, floarea în fruct, fructul în sămân-
ță, sămânța din nou în plantă, și tot așa lanțul continuă fără întrerupere. Nu se acceptă nici o scuză, și dacă vreo anomalie sau vreun obstacol ar apărea sunt imediat eliminate și silite la moarte și dispariție imediată. În vasta instituție a naturii sunt multe departamente care funcționează neîncetat, iar floarea aceea delicată pe care o privești, înzorzonată și parfumată ca un filfizon, nu este deloc ceea ce îți pare a fi, ci e un slujbaş care trudește în soare sau în ploaie, care trebuie să dea socoteală de munca sa și care n-are loc de respirat și de distracție. Dar când aceeași floare intră în inima omului, ocuparea ei dispare și devine simbolul tihnei și al repausului. Același lucru, care în exterior este întruparea unei activități continue, înlăuntrul nostru devine expresia frumuseții și a tihnei.

Aici știința ne avertizează că o astfel de judecată este greșită, că scopul florii nu este nimic mai mult decât manifestarea sa exterioară, iar legătura frumuseții și a miresmei pe care noi o gândim este nejustificată, doar imaginație.

Dar inima ne spune că nu greșim deloc. În sfera natu-
rii, floarea poartă cu ea certificatul care o recomandă ca

având imensa capacitate de a îndeplini lucruri utile, dar atunci când bate la ușa inimii tale poartă o altă scrisoare de introducere. Frumusețea îi devine aptitudine. Într-o parte apare ca o sclavă, în cealaltă ca liberă. Cum am putea atunci da crezare primei recomandări și ignora pe cea de-a doua? Faptul că floarea își are locul ei în lanțul neîntrerupt al cauzalității, este, fără nici o îndoială, adevărat; dar acela este un adevăr din exterior. Adevărul lăuntric este: *Cu adevărat, totul este născut doar din veșnica bucurie*⁴⁴.

De aceea, floarea nu-și are un rol doar în natură, ci un rol și mai însemnat își exercită asupra minții omului. Și care-i rolul acela? În natură joacă rolul de servitor care trebuie să se prezinte la lucru la oră exactă, dar în inima omului apare ca mesager al Regelui. În *Ramayana*, Sita, ce era separată cu forța de soțul ei și își deplângea soarta nefastă în palatul de aur al lui Ravana, s-a întâlnit cu un mesager care purta cu el inelul mult prea iubitului ei Ramachandra. Prin simpla vedere a inelului, Sita a fost convinsă de adevărul purtat de mesager. Era sigură că îi aparține iubitului ei, care n-a lăsat-o uitării și care se pregătea să o salveze.

Un astfel de mesager este floarea iubitului nostru prețios. Înconjurați cu mare pompă și procesiuni lumești, care pot fi legate de orașul de aur al lui Ravana, trăim totuși exilați, în timp ce spiritul insolent al prosperității lumești ne ademenește prin ispitele sale și pretinde că i-am fi mireasă. Între timp, floarea apare cu mesaj din partea cealaltă a malului și ne șoptește la ureche, „Am venit, El m-a trimis. Sunt mesagera frumosului, a celui al cărui suflet este bucuria iubirii. Peste insula aceasta a izolării el a construit un pod și nu te-a uitat, te va scăpa chiar acum. Te va trage către el și îi vei aparține. Iluzia aceasta nu te va putea ține în sclavie pentru totdeauna.”

Dacă se întâmplă să fim trezi l-am întreba, „De unde să știu că tu chiar vii din partea lui?” Mesagerul ne-ar spune:

---

⁴⁴ Ānandādhyēva khalvimāni bhūtāni jāyantē.

„Uite! Am inelul acesta de la el. Ce minunate-i sunt nuanțele și vrăjile!”

Oh, fără îndoială este al lui – într-adevăr, este inelul nostru de nuntă. Și orice altceva dispare în uitare și doar simbolul acela al atingerii iubirii eterne ne umple de dor adânc. Începem să înțelegem că palatul de aur în care ne aflăm nu are nimic de-a face cu noi – mântuirea noastră se află în afara lui – iar acolo iubirea noastră rodește, iar viața ni se împlinește.

Ceea ce albinei îi pare doar culoare și mireasmă și semnele sau petele îi indică calea dreaptă spre miere, inimii omului îi apare ca frumusețe și bucurie, neîmpiedicate de necesitate. Ele poartă spre inima lui o scrisoare de iubire, scrisă în multe culori.

Așa cum am spus mai înainte, indiferent cât de ocupată și activă ar părea natura, ea are o cameră secretă înlăuntru inimii, de unde vine și pleacă după cum își dorește, fără nici un fel de plan. Acolo focul atelierului ei se transformă în lămpile unui festival, zgomotul fabricii ei se schimbă în cântec. Lanțul de fier al cauzei și efectului sună greoi în exteriorul naturii, dar în inima omului bucuria neumbrită pare să sune, așa cum se spune, precum corzile de aur ale harpei.

Într-adevăr, pare uimitor că natura are aceste două aspecte în același timp – și încă atât de mult în antiteză – una fiind sclavie, iar cealaltă libertate. În aceeași formă, sunet, culoare și gust se aud două note opuse, una a necesității, cealaltă a bucuriei. În afară natura este mereu ocupată și agitată, înlăuntru este doar liniște și tihnă. Într-o parte poartă truda, în timp ce în cealaltă poartă răgazul. Îi vezi limitele doar atunci când o privești din afară, dar înlăuntru inimii ei ea este frumusețe peste măsură.

Înțeleptul nostru ne-a spus, „Creația întreagă se ivește din bucurie, prin bucurie este susținută, către bucurie se îndreaptă și intră mai apoi în bucurie”.

Aceasta nu înseamnă că el ignoră legea naturii, sau că această contemplare a lui asupra bucuriei infinite s-a născut

din intoxicarea produsă de complacerea sa în gânduri abstracte. El recunoaște pe deplin legile de neînduplecat ale naturii și spune, „Focul arde din frica lui (prin legea sa); de frica lui; și de frica lui vântul, norii și moartea și îndeplinesc funcțiile.” Este domnia regulii de fier, pregătită să pedepsească orice încălcare a legii. Și totuși, poetul ridică în slăvi cântecul bucurie, „Creația întregă se ivește din bucurie, prin bucurie este susținută, către bucurie se îndreaptă și intră mai apoi în bucurie”

*Ființa nemuritoare se manifestă pe sine din bucurie*⁴⁵.

Manifestarea sa prin creație se face din toată bucuria. Natura acestei bucurii din belșug este de a se realiza pe sine în formă, care este legea; bucuria, care nu are formă. Trebuie să creeze, trebuie să se traducă pe sine în formă. Bucuria unui cântăreț este exprimată prin forma unui cântec, aceea a unui poet, prin forma poemului. Omul, în rolul său de creator, creează mereu forme, iar ele apar din însăși această bucurie din belșug.

Această bucurie, al cărei alt nume este iubire, trebuie, prin natura sa să aibă dualitate pentru a putea fi înfăptuită. Când cântărețul este inspirat, el se împarte în două; înlăuntrul său există celălalt sine care-l ascultă, iar în afara sa audiența este chiar extinderea aceluși sine. Iubitul își caută propriul sine în cea îndrăgită. Cea care creează această separare este însăși bucuria, spre a realiza, prin obstacole, această unitate.

Amritam, fericirea nemuritoare, s-a separat pe sine în două. Sufletul nostru este cel iubit, îi este celălalt sine al său. Noi suntem separați; dar dacă această separare ar fi fost absolută, atunci în lume ar fi fost suferință nesfârșită și răul fără cruțare. Atunci din neadevăr n-am fi putut ajunge ade-vărul, și din păcat n-am fi putut niciodată spera să dobândim puritatea inimii; și toate lucrurile contrare ar fi rămas mereu în antiteză, și n-am fi găsit niciodată mediul prin care toate

---

⁴⁵ Ānandarūpamamritam yad vibhāti.

diferențele dintre noi s-ar fi putut uni. Și n-ar fi existat nici limbă, nici înțelegere, nici îmbinări de inimi și nici cooperare între noi. Din contră, vedem că starea de separare a obiectelor există în formă lichidă. Chiar și individualitatea lor e în continuă schimbare, ele se întâlnesc și se îmbină una cu alta, până când știința însăși se schimbă în metafizică, materia își pierde marginile, iar definiția vieții devine din ce în ce mai de nedefinit.

Da, sufletul nostru individual s-a separat de sufletul suprem, dar această separare nu apare din alienare, ci din plinătatea iubirii. Din acest motiv neadevărurile, suferințele și relele nu sunt puncte moarte; sufletul omului le poate înfrunța, le poate depăși, ba mai mult, le poate transforma în tărie și frumuseți noi.

Cântărețul își traduce cântul prin cântare, bucuria sa ia formă, iar cel ce îl ascultă îi va traduce cântarea iar în bucuria originală; doar atunci comuniunea dintre cântăreț și cel ce-l ascultă este deplină. Bucuria nemărginită se manifestă pe sine în multe forme, asumându-și sclavia legii, și noi ne împlinim destinul când ne întoarcem de la formă spre bucurie, de la lege spre iubire, când dezlegăm nodul finit și revenim asupra urmei infinitului.

Sufletul omului călătorește de la lege la iubire, de la disciplină la eliberare, din stadiul moral spre cel spiritual. Buddha a predicat disciplina cumpătării de sine și viața morală; acceptarea deplină a legii. Dar sclavia asta a legii nu poate fi în sine țelul final; stăpânind-o profund dobândim căile de a o depăși. Această lege se întoarce spre Brahma, iubirea nemărginită, care se manifestă pe sine prin aspecte finite ale legii. Buddha o numește *Brahma-vihāra*, bucuria de a trăi în Brahma. Cel ce-și dorește a atinge stadiul acesta, spune Buddha, „să nu înșele pe nimeni, să nu urască pe nimeni și să nu facă rău cuiva din mânie. Acesta va simți o iubire de nemăsurat pentru toate ființele, așa cum o mamă își iubește singurul prunc, pe care-l apără cu propria ei viață. Să-și extindă iubirea deasupra, dedesubt și oriunde în jurul

său, iubire fără margini și obstacole, fără cruzime și antagonism. În timp ce stă în picioare, în timp ce merge, la vremea când este așezat ori întins, până ce adoarme, acesta să-și păstreze mintea vioaie în punerea în practică a bunăvoinței universale.”

Lipsa iubirii este treapta asprimii; aceasta pentru că iubirea este culmea conștiinței. Noi nu iubim pentru că nu înțelegem, ci mai degrabă nu înțelegem pentru că nu iubim. Iubirea este semnificația finală a oricui există împrejurul nostru. Nu este doar o simțire; este adevăr, este bucuria care stă la temelia creației. Este lumina albă a conștiinței pure care emană din Brahma. Și pentru a te uni cu acest *sarvānubhūh*, acea atotsimțitoare ființă din cerul înalt, precum și dinlăuntrul sufletului nostru, trebuie să ajungem la culmea conștiinței, care este iubirea: *Cine ar fi putut sufla sau mișca dacă cerul n-ar fi fost îndestulat de bucurie, de iubire?*⁴⁶ Prin ridicarea conștiinței la iubire și extinderea ei către lume putem atinge *Brahma-vihāra*, comuniunea cu această bucurie nemărginită.

În mod spontan, iubirea se dăruiește pe sine prin daruri nesfârșite. Dar darurile acestea își pierd semnificația dacă prin ele nu atingem acea iubire de dătător. Spre a face aceasta, inima trebuie să fie plină de iubire. Cel necuprins de o astfel de iubire va aprecia darurile de iubire ale iubitului doar după trebuința sa. Dar trebuința aceasta este temporară și parțială. Nu ne poate cuprinde întreaga ființă; ceea ce ne este de trebuință ne atinge doar atunci când ne dorim ceva. După ce dorința ne-a fost satisfăcută, folosința devine neplăcere dacă ea mai continuă. Pe de altă parte, un simplu semn are valoare veșnică dacă inima ne este plină de iubire. Nu-și are nici un fel de trebuință. Este un țel în sine; ne umple ființa și nu ne poate obosi niciodată.

Întrebarea este în ce chip primim lumea, darul desăvârșit al bucuriei? Am putea-o oare primi în inimile noastre,

---

⁴⁶ Ko hyēvānyāt kah prānyāt yadēsha ākāca ānandō na syāt.

acolo unde am întronat lucruri cu o valoare nemuritoare? Suntem prea ocupați să ne folosim de forțele universului pentru a câștiga din ce în ce mai multă putere; ne hrănim și ne înveșmântăm din camera acestuia, ne luptăm pentru bogățiile sale, și pentru noi nu e decât teren de aprigă întrecere. Dar oare ne-am născut pentru a ne extinde drepturile de proprietari peste această lume făcând-o bun de larg consum? Atunci când mintea ne este înclinată doar spre a o folosi, lumea își pierde pentru noi adevărata valoare. O disprețuim prin dorințele noastre meschine; și până la sfârșitul zilelor noastre doar încercăm să ne hrănim din ea, pierzându-i adevărul, precum copilul ce smulge paginile unei cărți și încearcă să le înghită.

În locuri îndepărtate, unde canibalismul este încă răspândit, omul îl privește pe celălalt drept hrană. Într-un astfel de loc, civilizația nu poate prospera pentru că omul și-a pierdut valoarea și a banalizat-o. Dar există și alte feluri de canibalism, probabil nu la fel de scârboase, dar nu mai puțin odioase, pe care nu trebuie să le căutăm prea departe. În țări în care civilizația a ajuns la nivel înalt, vedem că omul nu este considerat mai mult decât corpul său și este cumpărat și vândut la târg doar la valoarea cărnii de pe el. Câteodată valoarea lui depinde de cât este de folositor; el devine unealtă și este achiziționat de oamenii cu bani pentru a le aduce și mai mulți bani. Astfel, poftele noastre trupești, lăcomia noastră, iubirea noastră pentru confort ne poartă spre ieftinirea valorii omului. Aceasta este înșelăciune de sine la scară înaltă. Dorințele noastre ne orbesc să vedem *adevărul* care există în om și aceasta este cea mai mare greșeală pe care o comitem împotriva sufletului nostru. Ne înăbușă conștiința și nu este altceva decât o sinucidere spirituală treptată. Aceasta produce răni urâte în corpul civilizației, ridică barăci și bordeluri, coduri penale vindicative, sisteme crude de întemnițare, metode organizate de exploatare a altor rase, care se extind atât de mult încât jignesc neîntrerupt prin lipsa de disciplină în guvernare și apărare a sinelui.

Cu siguranță că omul este folositor omului, corpul lui este unealtă folositoare, iar mintea lui este un organ de o eficiență nemaipomenită. Dar el mai este și spirit, iar spiritul său este simțit doar prin iubire. Atunci când descriem omul prin valoarea de piață pe care o putem extrage de la el, îl știm doar în parte. Prin cunoașterea aceasta limitată este ușor să-i fim nedrepti și să nutrim sentimente victorioase de felicitare pentru noi înșine pentru că am reușit să câștigăm prin el mai mult decât am plătit. Dar când îl cunoaștem prin spirit, îl vedem ca aparținându-ne. Atunci simțim că jignindu-l ne jignim pe noi, că reducându-l la un corp ne furăm din propria noastră umanitate și că folosindu-l doar pentru avantajele personale doar câștigăm în bani sau confort ceea ce plătim prin adevăr.

Eram într-o zi într-o barcă pe Gange. Era o seară frumoasă de toamnă. Soarele abia apusese; linia cerului era plină ochi de liniște și frumusețe greu de descris. Vasta întindere a apei, fără nici o unduire, oglindea umbrele schimbătoare ale strălucirii apusului de soare. Mile întregi de bancuri de nisip pustiite se întindeau precum o amfibie dintr-o vreme antediluviană cu solzii sclipindu-i în culori strălucitoare. Când barca noastră a alunecat încet către malul abrupt, strecurându-se printre cuiburile coloniilor de păsări, brusc, un pește mare a ieșit la suprafață și mai apoi a dispărut, etalând pe silueta sa toate culorile cerului în amurg. A tras de-o parte, pentru o clipă, perdeaua multicoloră dincolo de care exista o lume liniștită, plină de bucuria vieții. S-a ridicat, din adâncul misteriosului său sălaș, cu mișcare unduitoare și a adăugat propriu-i cântec simfoniei liniștii zilei pe cale să se stingă. Am simțit că am fost salutat prietenos de o lume străină în propria sa limbă și mi-a umplut inima de o licărire de încântare. Imediat, omul de la cârma bărcii a exclamat, cu vădit regret, „Ah, ce pește mare!”. Și-a putut închipui peștele prins și gata de mâncat. L-a putut privi doar prin propria-i dorință și a scăpat din vedere realitatea existenței sale. Însă omul nu este doar un animal. El aspiră către o viziune spiri-

tuală, care este viziunea întregii realități. Aceasta-i aduce cea mai de preț desfătare pentru că-i dezvăluie adâncă armonie care există între el și tot ceea ce-l înconjoară. Dorințele noastre sunt cele care ne mărginesc orizontul realizării de sine, ne împiedică extinderea conștiinței și ne duc spre păcat, care este cel mai ascuns prag care ne ține departe de Dumnezeu nostru, instituind separare și aroganța exclusivității. Pentru că păcatul nu este doar faptă, ci o întregă atitudine asupra vieții care nu pune la îndoială mărginirea țelului nostru, ori faptul că sinele nostru este cel mai de preț adevăr, sau faptul că noi nu suntem de fapt o singură ființă, ci că existăm fiecare doar pentru noi înșine.

De aceea, repet, nu vom putea niciodată să ne facem o opinie despre om dacă nu-l iubim. Civilizația trebuie judecată și prețuită, nu prin nivelul puterii la care a ajuns, ci pentru cât și-a dezvoltat și a cât a reușit să-și exprime prin legile și instituțiile ei, iubirea ei pentru omenire. Aceasta este prima și ultima întrebare la care trebuie să se răspundă: dacă sau până la ce nivel recunoaștem omul mai degrabă spirit decât unealtă? Ori de câte ori o civilizație antică s-a descompus și murit, aceasta s-a datorat cauzelor care au produs cruzimea inimii care a condus la ieftinirea valorii omului; atunci, statul sau o mână de oameni ai puterii au început să privească omul drept unelte ale puterii lor; iar prin împingerea la sclavie a raselor mai slabe s-a încercat ținerea lor la pământ; iar omul a izbit temelia măreției sale, propria-i iubire de libertate și nepărtinire. O civilizație nu se poate clădi pe nici o formă de canibalism. Pentru că cel prin care omul este adevărat poate fi hrănit doar prin iubire și dreptate.

Precum cu omul așa și cu universul. Atunci când privim lumea prin voalul propriilor noastre dorințe o reducem și o îngustăm și eșuăm în a o percepe în realitatea-i deplină. Desigur, este evident că lumea ne este folositoare și ne satisface nevoile, dar relația noastră cu ea nu se încheie acolo. Suntem legați de ea printr-o relație mai adâncă și mai adevărată decât cea a necesității. Sufletul nostru este atras către ea;

iubirea noastră de viață este însăși dorința de a ne continua relația cu această lume grandioasă. Legătura aceasta se face prin iubire. Suntem fericiți că-i aparținem, suntem atașați de ea prin nenumărate fire ce se întind de la pământ spre cer. Omul, în prostia sa, încearcă să-și impună superioritatea imaginându-se separat de ceea ce numește lumea sa fizică, pe care, în fanatismul său orb, o ignoră câteodată cu desăvârșire, considerând-o cel mai groaznic dușman. Și totuși, cu cât cunoașterea sa progresează, cu atât omului îi va veni mai greu să se separe de ea și toate gardurile imagine pe care le-a construit în jurul său vor cădea unul după altul. Ori de câte ori ne mai pierdem câte una din distincțiile prin care ne-am ținut de-o parte de tot ceea ce ne înconjoară primim un șoc de umilire. Dar trebuie să ne supunem. Dacă ne înălțăm mândria în calea realizării sinelui pentru a crea diviziuni și dezacord, mai curând sau mai târziu ne vom trezi sub roțile adevărului și ne vom prăbuși în pulbere. Nu, noi nu suntem împovărați de o superioritate monstruoasă, lipsită de sens în caracterul său aspru. Ar fi peste măsură de înjositor să trăim într-o lume mai puțin decât în mod nemărginit, așa cum ar fi înjositor să fim înconjurați de o mulțime de sclavi, zi și noapte, din clipa nașterii până în cea a morții. Din contră, lumea ne este camaradă, ba mai mult, suntem una cu ea.

Prin progresul științei unitatea lumii, și a noastră odată cu ea, devine clară minții noastre. Atunci când percepția perfecțiunii unității nu rămâne doar la nivel intelectual, atunci când ne deschide întreaga ființă în conștiința luminoasă a tot ceea ce există, doar atunci devine o bucurie radiantă, o iubire care se răspândește peste tot. Spiritul nostru își află sinele extins peste întreaga lume și are certitudinea deplină că este nemuritor. Moare de sute de ori în țarcurile sinelui; pentru că izolarea este osândită la moarte, nu poate exista la nesfârșit. Dar nu va putea muri niciodată atunci când a devenit unul cu tot, pentru că acolo își află adevărul și bucuria. Când omul simte pulsația ritmică a sufletului-vieții întregii lumi în propriul suflet, doar atunci el este liber. Atunci el

observă tainica atenție acordată miresei-lumii, înfășurată în voalul multicolor al limitărilor de către *paramatman*, mirele, în albul său imaculat. Atunci știe că participă la acest festival minunat al iubirii și că este oaspetele de onoare la ospățul nemuririi. Atunci va înțelege cântecul poetului-înțelept care zice „Din iubire lumea este născută, prin iubire este susținută, către iubire se îndreaptă și intră mai apoi tot în iubire”.

În iubire toate contradicțiile existenței se îmbină unele cu altele și dispar. Doar în iubire, unitatea și dualitatea nu sunt în dușmănie. Iubirea trebuie să fie una și două în același timp.

Doar iubirea este mișcare și tihnă la un loc. Inima noastră e în continuă căutare până-și găsește iubirea, și apoi se odihnește. Dar odihna aceasta este o activitate întregă unde repaosul deplin și energia fără sfârșit se întâlnesc în același punct în iubire.

În iubire, pierderea și câștigul sunt în armonie. În bilanțul ei, creditul și debitul ei se află în aceeași coloană, și darurile îi sunt adăugate la câștiguri. În festivalul acesta minunat al creației, ceremonia măreață a sacrificiului de sine al lui Dumnezeu, iubitul se leapădă mereu de sine pentru a se câștiga pe sine în iubire. Într-adevăr, iubirea este ceva care aduce laolaltă și leagă inseparabil atât actul abandonării cât și cel al acceptării.

În iubire, la un pol vei găsi ceea ce este personal, la celălalt ceea ce este impersonal. La unul există afirmarea pozitivă – *Aici sunt*; la celălalt există la fel de puternica negare – *Nu sunt*. Fără acest ego, ce este iubirea? Și din nou, doar cu eoul acesta cum ar fi posibilă iubirea?

În iubire, sclavia și libertatea nu sunt antagoniste. Pentru că iubirea este cea mai liberă și în același timp cea mai dependentă. Dacă Dumnezeu ar fi fost liber pe deplin, atunci n-ar mai fi existat creație. Ființa infinită și-a asumat misterul mărginirii. Și prin el, care este iubire, mărginirea și nemărginirea se unesc.

La fel atunci când vorbim despre valorile relative ale libertății și lipsei acesteia, ajungem la nimic altceva decât la un joc de cuvinte. Nu ne dorim doar libertatea, ne dorim și sclavia. Pentru că nimic nu există mai independent decât iubirea, și, din nou, unde am putea găsi mai multă dependență? În iubire, sclavia este la fel de glorioasă precum libertatea.

Religia *Vaishnava* declară, cu mare îndrăzneală, că Dumnezeu s-a legat omului, și că aceasta este gloria cea mai de preț a existenței omenești. În vraja ritmului minunat al mărginirii el se încătușează la fiecare pas înălțându-și astfel iubirea în cântecul cu cele mai desăvârșite versuri de bucurie. Frumusețea este încercarea sa de a câștiga simpatia inimilor noastre; nu are alt scop. Ne spune că etalarea puterii nu este scopul final al creației; oriunde există un pic de culoare, o notă a unui cântec, o formă grațioasă, de acolo se ridică chemarea pentru iubire. Foamea ne obligă să-i urmăm fângăduiala, dar, pentru om, foamea nu este cuvântul final. Au existat oameni care, în mod deliberat, i-au sfidat ordinele spre a dovedi că sufletul omului nu poate fi condus prin constrângerea dorinței și a fricii de durere. De fapt, pentru a trăi viața omului trebuie să rezistăm revendicărilor zilnice, atât cei slabi cât și cei mai puternici dintre noi. Dar, pe de altă parte, există în lume frumusețea care nu ne insultă libertatea, care niciodată nu-și ridică nici măcar un deget pentru a ne lăsa să-i înțelegem suveranitatea. O putem ignora cu desăvârșire și, drept consecință, nu vom avea nimic de plătit. Ne este chemare, nu ordin. Caută iubirea din noi, iar aceasta nu se poate găsi cu sila. Silirea nu atrage omul, însă bucuria o face. Iar bucuria se află oriunde; în iarba verde care acoperă pământul; în seninătatea albastră a cerului; în nesăbuita abundență a primăverii; în abstenența severă a iernii cenușii, în corpul vioi care animă scheletul; în echilibrul perfect al trupului omenesc, nobil și drept; în manifestarea tuturor puterilor noastre; în dobândirea cunoașterii; în lupta împotriva răului; în sacrificarea vieții pentru lucruri de care nu ne vom bucura niciodată. Bucuria este peste tot; este de prisos,

fără rost; ba mai mult, adesea contrazice porunca dogmatică a necesității. Există doar pentru a ne arăta că lanțurile legii se pot explica doar prin iubire; ele sunt ca și trupul și sufletul, la un loc. Bucuria este realizarea adevărului de unitate, unitatea sufletului nostru cu lumea și a sufletului-lumii cu iubitul ei suprem.

VI. Desăvârșirea prin faptă

Doar cei ce au înțeles că bucuria se exprimă pe sine prin lege au învățat să se ridice deasupra ei. Aceasta nu înseamnă că pentru ei lanțurile legii nu mai există – pentru ei lanțurile au devenit întruparea expresiei libertății. Sufletul liber se bucură să accepte lanțurile acestea, nu încearcă să scape de ele, pentru că prin fiecare din ele simte manifestarea energiei infinite a cărei bucurie există în creație.

De fapt, acolo unde nu există lanțuri, unde există doar nebunia libertinajului, sufletul încetează a mai fi liber. Acolo suferă; acolo apare separarea sa de nemărginire, agonia păcatului. Ori de câte ori este chemat de ispită, sufletul, scăpând de lanțurile legii, ca un copil lipsit de suportul brațelor mamei sale, începe să țipe *Nu mă lovi!*⁴⁷, „Leagă-mă”, se roagă, „leagă-mă prin lanțurile legii tale; leagă-mă în afară și înlăuntrul meu; lasă-mă, strâns de legea ta, să mă leg de bucuria ta; protejează-mă prin strângerea ta fermă de delăsarea mortală a păcatului.”

Așa cum unii, sub influența gândului că legea este opusă bucuriei, se înșeală luând starea de ebrietate drept bucurie, tot astfel la noi există mulți care-și imaginează că fapta se opune libertății. Ei cred că faptele, având loc în plan material, restrâng spiritul liber al sufletului. Dar trebuie să ne amintim că așa cum bucuria se manifestă pe sine prin lege, tot astfel sufletul își află libertatea prin faptă. Aceasta pentru că bucuria nu se poate manifesta pe sine prin sine și își dorește legea care este în afara sa. La fel, pentru că sufletul nu-și poate găsi libertatea prin sine își dorește fapta din afara sa.

---

⁴⁷ Mā mā himsīh.

Sufletul omului se eliberează pe sine mereu prin faptă; dacă n-ar fi fost astfel, n-ar fi putut îndeplini nimic de bună voie.

Cu cât omul transformă și ceea ce este latent în el în realitate, cu atât mai mult el trage către sine ceea ce se află departe - *Încă-să-fie*. Prin această aducere la realitate omul devine din ce în ce mai distant, și apare, în mod limpede, în aspecte din ce în ce mai noi în sânul acestor activități diferite, în stat, în societate. Această viziune a sa se îndreaptă către libertate.

Libertatea nu există în întuneric și nici în lipsa de claritate. Nu există nici sclavie mai înfricoșătoare decât obscuritatea. Pentru a scăpa din această obscuritate, sămânța se străduiește să încolțească. Pentru a scăpa de învelitoarea lipsei de claritate, ideile din mințile noastre caută neîncetat șansa de a se manifesta în exterior. În același fel, sufletul nostru, pentru a scăpa din pâcla neclară și a ieși la iveală, creează continuu pentru sine noi sfere de acțiune și este ocupat inventând altele noi, chiar dacă n-ar fi nici măcar necesare vieții pământești. De ce? Pentru că-și dorește libertatea. Vrea să se vadă pe sine, vrea să se realizeze.

Când omul taie jungla vătămătoare și-și face o grădină din ea, frumusețea pe care o scoate la iveală dinlăuntru ogrăzii sale de urâțenie este chiar frumusețea sufletului său; fără a o lăsa liberă în afară nu o poate face liberă înlăuntru său. Când sădește legea și disciplina în mijlocul unei societăți neascultătoare, binele pe care-l lasă la iveală din obstacolele răului este bunătatea propriului său suflet: fără a fi liber să iasă la iveală nu-și poate găsi libertatea lăuntrică. Astfel, omul este mereu dornic a-și scoate la iveală prin faptă propriile-i puteri, frumusețea sa, bunătatea sa, însuși sufletul. Și cu cât reușește mai mult a o face, cu atât se vede pe sine mai important, cu atât sfera cunoașterii sinelui devine mai vastă.

Upanishada spune: *Doar în toiul înfăptuirii îți vei dori să trăiești o sută de ani*⁴⁸. O spun cei care au gustat din

---

⁴⁸ Kurvannēvēha karmāni jijīvishet çatam samāh.

belșug bucuria sufletului. Cei ce și-au realizat perfect sufletul nu au vorbit niciodată în ton jalnic despre tristețea vieții sau despre înlănțuirea faptei. Ei nu sunt floarea plăpândă a cărei tulpină fiind mult prea subțire se ofilește înaintea de a putea înflori. Ei se agață de viață cu toată puterea și spun „nu vom lăsa să plece până nu rodește”. În bucuria lor, ei vor să se exprime viguros pe sine în viața și faptele lor. Durerea și tristețea nu-i înspăimântă, nu s-au încovoiat sub greutatea propriei inimi. Cu capul ridicat precum eroii victorioși, ei mărsăluiesc prin viață văzându-se pe sine și arătându-se altora în strălucirea sufletului lor din ce în ce mai mare, atât în bucurie cât și în necaz. Bucuria vieții lor ține pasul cu bucuria acelei energii care se joacă de-a făurirea și sfârșirea de la un capăt la celălalt al universului. Bucuria răsăritului de soare, bucuria aerului nestingherit, amestecându-se cu bucuria vieții lor, face ca o armonie plăcută să domnească înlăuntrul precum și în afara lor. Ei sunt cei ce spun: *Doar în toiul înfăptuirii îți vei dori să trăiești o sută de ani.*

În om, această bucurie a vieții, această bucurie a înfăptuirii, este pe deplin adevărată. Nu are rost să spunem că-i doar o iluzie; că până ce nu scăpăm de ea nu vom putea porni pe calea realizării de sine. Realizarea nemărginirii ca separată de lumea faptei nu ne va ajuta nici în cea mai mică măsură.

Nu este adevărat că omul dacă este silit devine activ. Dacă într-o parte există constrângerea, iar în cealaltă există plăcerea; pe de o parte fapta este ațâțată de dorință, pe de alta se îndreaptă repede către împlinirea firească. De aceea, cu avansarea civilizației, omul își sporește obligațiile precum și munca pe care și-o dorește. Am putea crede că natura i-a dat destul de lucru pentru a-l ține ocupat, că l-a sleit de puteri prin loviturile biciului foamei și setei - dar nu. Omul nu crede că e destul; el nu se poate mulțumi făcând doar ceea ce i-a fost prescris de natură, la un loc cu păsările și fiarele. El vrea să îi depășească pe toți, chiar și prin fapte. Nici una din celelalte creaturi nu trebuie să muncească atât de mult ca

omul. A fost constrâns să născoască pentru sine un domeniu vast de activitate în societate; iar în acest domeniu el construiește și dărâmă, face și desface legi, adună averi, gândind, căutând și suferind neîncetat. În acest domeniu el a dat cele mai crâncene lupte, a câștigat prelungirea vieții, a murit glorios, și, departe de a evita încurcăturile, din proprie voință, a stârnit mereu greutatea unei noi neplăceri. A descoperit adevărul că nu este împlinit în cușca dimprejurul său, că este mai mult decât îi oferă prezentul, și că dacă s-ar putea să nu facă nimic, oprirea vieții îi distruge capacitatea reală și adevăratul scop al existenței sale.

Această *mahatī vinashtih* – această mare distrugere, el n-o poate suporta, și în consecință, el se trudește și suferă în speranța că poate va câștiga în calitățile sale prin depășirea prezentului, spre a deveni ceea ce încă nu este. Gloria omului constă în truda sa, și pentru că știe acest lucru, n-a căutat să-și restrângă limitele domeniului său de activitate, ci se ocupă neîncetat spre a-i extinde granițele. Câteodată se avântă atât de departe încât faptele sale își pierd sensul și graba sa încoace și încolo creează vârtejuri de jur împrejurul unor centre – vârtejuri ale interesului de sine, ale mândriei, ale puterii. Și totuși, atâta vreme cât puterea curentului nu se pierde, nu-i nici o frică; piedicile și agonisirile moarte ale activității sale sunt risipite și pierdute; forțele dinamice ne corectează greșelile. Dușmanii săi dobândesc tărie să-l subjuge doar atunci când sufletul omului doarme în stagnare și obstacolele devin prea stânjenitoare pentru a le mai putea depăși. De aceea învățații noștri ne-au înștiințat că pentru a munci trebuie să trăim, pentru a trăi trebuie să muncim; viața și activitatea sunt inseparabil legate.

Este tipic vieții să nu fie desăvârșită prin sine; trebuie să iasă la iveală. Adevărul ei constă în circulația dintre exterior și interior. Pentru a trăi corpul trebuie să mențină diferite legături cu lumina și aerul din afară – nu doar pentru a obține forța-vieții, ci și pentru a o manifesta. Gândește-te cum este folosit în întregime corpul; bățile inimii nu trebuie să

înceteze nici pentru o secundă, stomacul său, creierul său, ele trebuie să lucreze continuu. Și asta nu-i destul; în exterior corpul este mereu agitat. Viața sa îl călăuzește spre un dans neîncetat al muncii și jocului; nu poate fi satisfăcut cu mișcările interne și își află împlinirea în bucurie prin excursiile în afară.

La fel se întâmplă și cu sufletul. Nu poate trăi doar prin propriile-i sentimente lăuntrice, prin imaginație. Are mereu nevoie de obiectele exterioare lui; nu doar pentru a-și hrăni conștiința lăuntrică, ci pentru a se dăruie pe sine în faptă, nu doar pentru a primi, ci și pentru a da.

Adevărul efectiv este că noi nu putem trăi dacă-l împărțim pe cel care este însăși adevărul în două părți. Trebuie să sălășluim în el în afară și înlăuntru. Indiferent care este aspectul pe care i-l negăm, ne amăgim pe noi înșine și pierdem. *Brahma nu m-a părăsit, fie ca Brahma să nu mă părăsească*⁴⁹. Dacă spunem că prin introspecție îl vom realiza și îl omitem din fapta noastră exterioară, că ne vom bucura de el prin iubirea inimii, dar nu-l vom adora în timpul slujbei religioase; sau dacă spunem invers, și dacă ne dăm doar într-o parte în această călătorie a scopului vieții, la fel, ne vom îndrepta cu pași nesiguri către prăbușire.

În marele continent vestic putem vedea că sufletul omului este preocupat cu extinderea sa în exterior; domeniul său este câmpul deschis al exercitării puterii. Preferința sa este pe deplin pentru lumea extinderii și va lăsa de-o parte – ba mai mult, prea puțin crede în – câmpul conștiinței lăuntrice, care este câmpul desăvârșirii. A ajuns atât de departe în aceasta încât perfecțiunea desăvârșirii pare să nu mai existe pentru el nicăieri. Știința sa a vorbit întotdeauna despre evoluția continuă a lumii. Metafizica lui a început acum să vorbească despre evoluția însăși a lui Dumnezeu. Ei nu vor admite că el *este*; ci ei spun că *devine*.

Ei nu reușesc să realizeze că, în timp ce infinitul este mai mare decât orice limită nealeatorie, el este și deplin; că

---

⁴⁹ Māham brahma nirākuryām mā mā brahma nirākarōt.

pe de o parte Brahma este în desfășurare, pe de altă parte el este desăvârșire; într-un aspect al său este esență, iar în celălalt este manifestare – amândouă în același timp, precum cântecul și cântatul. Este ca și cum conștiința cântărețului nu s-ar lua în considerație și am spune că doar cântatul are loc, dar nu este nici un cântec. Fără îndoială, suntem imediat conștienți doar de cântat, și niciodată de cântec privit în general; dar nu știm oare că un cântec desăvârșit se află în sufletul cântărețului?

Din cauza acestei insistențe cu privire la facere și devenire noi percepem în vest amețeala puterii. Oamenii par hotărâți să prade și să acapareze totul prin forță. Întotdeauna, cu încăpățănare vor face și nu va fi niciodată făcut – nu-i vor acorda morții locul firesc în schema lucrurilor – ei nu cunosc frumusețea desăvârșirii.

La noi pericolul vine din partea cealaltă. Noi avem slăbiciune către lumea lăuntrică. Cu neobrăzare noi vom da de-o parte câmpul puterii și al extensiunii. Noi l-am realiza pe Brahma doar prin aspectul său desăvârșit, și suntem hotărâți să nu-l vedem în relația sa cu universul, în aspectul său în desfășurare. De aceea în înțelepții noștri vedem adesea intoxicarea spiritului și deteriorarea sa consecventă. Credința lor nu va recunoaște restricțiile legii, imaginația lor zboară fără restricții, comportarea lor refuză să dea vreo explicație rațiunii. Intelectul lor, în strădaniile zadarnice de a-l vedea pe Brahma separat de creația sa, lucrează în piatră seacă, și inimile lor, căutând să-l țină închis în propriile scurgeri, leșină în extazul amețit al emoției. Ei n-au păstrat la îndemână nici un standard prin care ar fi putut măsura pierderea tăriei și a caracterului pe care natura umană se sprijină și prin aceasta au ignorat obligațiile legii și revendicarea acțiunii în universul exterior.

Dar adevărata spiritualitate, așa cum ne-a fost predată prin învățăturile noastre sacre, este echilibrată în putere, în corelația dintre exterior și interior. Adevărul își are legea sa, își are

bucuria sa. Într-o parte se recită *Bhayādasyagnistapati*⁵⁰, în cealaltă *Ānandādhyeva khalvimāni bhūtāni jāyante*⁵¹. Libertatea este imposibil de dobândit fără supunere în fața legii, pentru că pe de o parte Brahma este legat de adevărul său, iar pe de altă parte este liber în bucuria sa.

Cât despre noi, doar atunci când ne supunem pe de-a ntregul legăturii cu adevărul vom ajunge să dobândim bucuria libertății. Cum? Precum coarda legată la harpă. Atunci când harpa este prea încordată, când nu există destindere în puterea legăturii, doar atunci apare muzica; iar coarda, depășindu-se pe sine în propriul său sunet, își găsește libertatea în orice acord. Aceasta pentru că, pe de o parte, este legată prin reguli rigide și fixe; pe de altă parte, este posibil să-și găsească libertatea în muzică. Atâta vreme cât coarda n-a fost corect legată, a fost pur și simplu doar legată; slăbirea legăturii ei n-ar fi fost calea spre libertate, care poate fi atinsă doar prin legătura din ce în ce mai puternică până ce atinge înălțimea reală a sunetului.

Corzile joase și cele înalte ale obligației noastre ne sunt legături doar atâta vreme cât le putem menține cu statornicie acordați după legea adevărului; și nu putem numi libertate slăbirea legăturii cu ea în nimicnicia neînfăptuirii. De aceea, aș spune, că adevărata străduință în căutarea adevărului, a *dharmei*, nu constă în neglijarea faptei, ci în efortul de a o acorda din ce în ce mai mult armoniei eterne. Textul străduinței acesteia ar trebui să fie *Indiferent de ceea ce faci, dedică-i lui Brahma*⁵². Aceasta ar însemna că sufletul trebuie să se dedice lui Brahma prin tot ceea ce face. Această dedicație este cântecul sufletului și în aceasta își află libertatea. Bucuria domnește atunci când toată înfăptuirea devine cale spre unirea cu Brahma; când sufletul încetează să se tot întoarcă la propriile-i dorințe; când ofranda de sine devine

---

⁵⁰ Din frica lui focul arde.

⁵¹ Din bucurie se nasc toate ființele.

⁵² Yadyat karma prakurvīta tadbrahmani samarpayet.

din ce în ce mai intensă. Apoi apare desăvârșirea, libertatea, și, în această lume, se coboară împărăția lui Dumnezeu.

Cine este acela care, șezând într-un colț, va lua în de-râdere această exprimare de sine a omenirii prin faptă, această neîncetată consacrare de sine? Cine este acela care crede că uniunea dintre Dumnezeu și om este de găsit în plăcerea izolată a propriei sale imaginații, departe de templele până la cer ale măreției omenirii, pe care întreaga omenire, în arșița soarelui sau în furtună, se trudește să le ridice de secole? Cine este acela care crede că această comuniune izolată este cea mai înaltă formă a religiei?

O! Tu, vagabond zăpăcit, tu *Sannyasin*, amețit de vinul intoxicării de sine, nu auzi progresul sufletului omului de-a lungul drumului trecând câmpurile largi ale omenirii – tunetul progresului său în mașina realizărilor sale, care este destinat să depășească legăturile care-i opresc expansiunea în univers? Însăși munții se sfâșie în bucăți și fac loc defilării stindardelor fluturânde triumfal către cer; așa cum în ceața de dinaintea răsăritului soarelui încurcăturile obscure ale lucrurilor materiale dispar la apropierea lui de nerezistat. La atacul lui, durerea, boala, dezordinea dispar la fiecare pas; barierele ignoranței sunt împinse de o parte; întunecarea orbirii este străpunsă și privește tărâmul făgăduit al bogăției și sănătății, al poeziei și artei, al cunoașterii și dreptății, care este, încet, încet scos la iveală. Vrei să spui, în letargia ta, că mașina aceasta a omenirii, care zguduie însăși pământul prin triumful progresului de-a lungul grandiosului drum al istoriei, nu-și are căruțașul ei să o călăuzească către desăvârșire? Cine poate refuza chemarea lui de a se alătura progresului său triumfal? Cine-i atât de necugetat, încât fugind de mulțimea bucuroasă, îl caută în nepăsarea neînfăptuirii? Cine, atât de abrupt adevărului, îndrăznește să numească toate acestea neadevăr – această măreție a omului, această civilizație extensibilă a omenirii, efortul neîncetat al omului, prin profundă amărăciune, prin culmea bucuriei, prin nenumărate obstacole în afara și înlăuntrul său, spre a câștiga victoria pentru puterea lui? El ce poate gândi

imensitatea realizărilor ca fiind o imensă înșelătorie poate oare crede în Dumnezeu, care este adevăr? Cel ce gândește să-l dobândească pe Dumnezeu alergând de lume, când și unde se așteaptă să-l întâlnească? Cât poate zbura de departe – poate zbura la nesfârșit, până ce ajunge în neant? Nu, lașul care poate zbura nu-l poate găsi nicăieri. Trebuie să fim suficienți de curajoși pentru a fi capabili să spunem: am ajuns la el aici, chiar în locul acesta, acum, chiar în clipa aceasta. Trebuie să fim capabili să ne asigurăm pe noi înșine că așa cum ne putem realiza pe noi înșine prin faptă, tot astfel înlăuntrul nostru îl realizăm pe el care este sinele sinelui. Prin îndepărtarea, cu efort propriu, a tuturor obstacolelor și a conflictelor din calea noastră de acțiune, trebuie să fim capabili să spunem: „Munca mea îmi este bucurie, iar în bucuria aceasta sălășluiește bucuria bucuriei mele”.

*Pe cine Upanishadele numesc Cel mai presus printre cunoscătorii lui Brahma*⁵³? El este *cel a cărui bucurie este în Brahma, a cărui distracție se află în Brahma, cel activ*.⁵⁴ Bucuria lipsită de distracție nu-i deloc bucurie – distracția fără activitate nu-i distracție. Activitatea este distracția bucuriei. El, a cărui bucurie există în Brahma, cum poate trăi în trândăvie? Nu trebuie oare, prin activitatea sa, să pună ceva la dispoziție în care bucuria lui Brahma s-ar putea întrupa și manifesta pe sine? De aceea, cel ce-l cunoaște pe Brahma, care-și află bucuria în Brahma, trebuie în aceeași măsură să-și depună toate activitățile în Brahma – mâncatul și băutul său, câștigatul traiului său și binefacerea sa. Precum bucuria poetului în poemul său, a artistului în arta sa, a celui brav în bravura sa, a înțeleptului în discernerea adevărului mereu își caută expresie în diferite activități, tot astfel, bucuria celui ce-l cunoaște pe Brahma, prin faptele sale zilnice, mici sau mari, în adevăr, în frumos, în respectarea legilor și în binefacere, caută să dea expresie nemărginirii.

---

⁵³ Brahmavidāmvaristhah.

⁵⁴ Ātmakīrṭha ātmaratīh kriyāvān

Însăși Brahma își exprimă bucuria în același mod. *Prin activitățile sale felurite, care radiază în toate direcțiile, el împlinește dorințele inerente ale diferitelor sale ființe*⁵⁵. Dorința aceea inerentă este chiar el, și astfel el, prin diferite căi, în diferite forme, se dăruiește pe sine. El înfăptuiește, pentru că fără înfăptuire nu s-ar putea dărui pe sine. Bucuria sa constă în a se dedica pe sine în dedicarea care-i este propria-i creație.

În aceasta constă înțelegerea deplină, în aceasta constă asemănarea noastră cu tatăl. Și noi trebuie să ne abandonăm pe noi înșine în diferite activități în direcții diverse. În *Veda*, el este numit *dăătorul de sine, dăător al tăriei*⁵⁶. El nu se mulțumește doar dăruindu-se pe sine, ci ne dă tăria de a ne dărui pe noi înșine. De aceea profetul *Upanishadei* se roagă celui care ne împlinește nevoile, *Fie ca el să ne dăruiască mintea binefăcătoare*⁵⁷, fie ca el să ne împlinească cea mai de preț trebuință a noastră prin a ne dărui mintea binefăcătoare. Aceasta înseamnă că nu este suficient ca el doar să înfăptuiască spre a ne îndepărta nevoile, ci că trebuie să ne dea dorința și tăria de a înfăptui împreună cu el, în activitatea sa și în manifestarea binelui. Atunci doar uniunea noastră cu el se va desăvârși. Mintea binefăcătoare este cea care ne indică nevoia (*swārtha*) unui alt sine ca fiind nevoia inerentă (*nihitārtha*) propriului nostru sine; aceea care ne arată că bucuria noastră constă în punerea la încercare a puterilor noastre diferite în slujba omenirii. Când înfăptuim călăuziți de o astfel de minte binefăcătoare, atunci faptelor noastre li se dă o formă regulată, nu devin mecanice; nu sunt fapte stimulate de nevoie, ci stimulate din satisfacția sufletului. O astfel de activitate încetează să mai fie o copie a mulțimii, o imitație la modă. Din ea începem să vedem că *El este înce-*

---

⁵⁵ Bahudhā cakti yogāt varṇānanekān nihitārtho dadhāti.

⁵⁶ Ātmadā baladā.

⁵⁷ Sa no buddhya cūbhayā samyunaktu.

putul și sfârșitul universului⁵⁸, și, în același mod, putem vedea că în faptele noastre el este izvorul și inspirația și la sfârșitul acestora este tot el, și de aceea toate activitățile noastre sunt îmbibate de tihnă și bine și bucurie.

Upanishada spune: *Cunoașterea, tăria și fapta sunt fiirea sa*⁵⁹. Noi separăm bucuria de faptă pentru că naturațea aceasta nu s-a născut încă în noi. Ziua noastră de muncă nu este ziua noastră de bucurie – de aceea avem nevoie de zile libere, pentru că, nefericiți cum suntem nu putem să ne găsim odihna în munca noastră. Râul își află odihna în curgera sa continuă, focul în degajarea flăcării, mireasma florii în răspândirea sa în atmosferă; dar pentru noi, în munca noastră zilnică nu există o astfel de odihnă. Munca noastră ne copleșește pentru că nu ne bucurăm de libertate în ea, pentru că nu ne dăruim ei cu bucurie, pe deplin.

Oh! Cel ce te dăruiești pe tine! La viziunea ta ca bucurie, fie ca sufletele noastre să se înflăcăreze către tine, să curgă către tine precum râul, să îți cuprindă ființa precum mireasma unei flori. Dă-ne tăria să ne iubim, să ne iubim cu desăvârșire, viața cu supărările și bucuriile ei, prin ceea ce dobândim și pierdem, în mărire sau prăbușire. Fie ca să avem destulă tărie desăvârșită să-ți vedem și să-ți auzim universul tău, și din aceasta să putem înfăptui cu eficacitate. Aceasta ne este rugăciunea. Fie ca, odată pentru totdeauna, să îndepărtăm din mințile noastre imaginația lipsită de sens care ți-ar vedea bucuria ca separată de faptă, subțire, neîntrupată și fără sprijin. Ori de câte ori țaranul cultivă pământul rigid, de acolo țășnește bucuria ta prin verdele grânelor, ori de câte ori omul pune ordine în locul pădurii încurcate, îi netezește terenul acoperit cu pietre și o transformă într-o gospodărie, acolo bucuria ta o înfășoară în rânduială și tihnă.

---

⁵⁸ Vichaiti chāntē viçvamāda.

⁵⁹ Svābhāvīkījnāna bala kriyā cha.

O înfăptuitor al universului! Ne rugăm ție să-ți lași curentul energiei tale universale să se coboare asupra noastră precum vântul năpraznic al primăverii, ce vine din sud, lasă-l să se năpustească asupra câmpului vast al vieții omului, să poarte mireasma multor flori, murmurul multor păduri, lasă-l să îndulcească și să umple de sunete neînsuflețirea sufletului-vieții uscate. Fie ca renăscutele noastre puteri să strige după desăvârșirea nemărginită în frunză, floare și fruct.

VII. Desăvârșirea prin desfătarea în frumos

Lucrurile care nu ne bucură sunt fie o povară a minții noastre de care trebuie să scăpăm cu orice preț; fie ne sunt folositoare și astfel, în relația lor temporară și parțială cu noi, devin o povară atunci când își pierd utilitatea; sau sunt precum vagabonzii rătăcitori ce ne dau târcoale pentru o clipă și ne distrag atenția, pentru ca mai apoi să plece mai departe.

Cea mai mare parte a acestei lumi ne apare ca și cum n-ar fi nimic. Însă n-o putem lăsa să rămână astfel, pentru că ne micșorează sinele. Întreaga lume ne este dată și toate puterile noastre își află înțelesul final în credința că prin ele trebuie să ne însușim moștenirea.

Care este însă rolul simțului nostru de frumos în procesul acesta al extensiunii conștiinței? Putem să separăm adevărul în lumini și umbre după care să ni-l punem în palmă în forma distincției necompromițătoare a frumuseții și urâciunii? Dacă este astfel, atunci ar trebui să admitem că acest simț al frumosului creează o disensiune în universul nostru și ridică un zid de blocaj de-a lungul căii de comunicare care ne călăuzește de la orice la toate lucrurile.

Dar aceasta nu poate fi adevărată. Atâta vreme cât desăvârșirea noastră nu s-a împlinit cu adevărat, inevitabil rămâne împărțirea dintre lucrurile cunoscute și necunoscute, plăcute și neplăcute. Dar, în ciuda declarațiilor unor filosofi, omul nu acceptă nici o limită arbitrară și absolută lumii sale cunoscute. Zi de zi știința lui pătrunde în zonele marcate odinioară ca neexplorate și de neexplorat. Sensul nostru de frumos este, în mod similar, mereu dornic să meargă mai departe în cuceririle sale. Adevărul există pretutindeni și de

aceea orice lucru poate deveni pentru noi obiectul cunoașterii. Frumusețea este atotcuprinzătoare, de aceea este posibil ca orice lucru să ne dăruiască bucurie.

În zilele de început ale istoriei, omul a acceptat toate lucrurile ca fiind fenomene ale vieții. Știința vieții a început pentru el cu distincția precisă dintre viață și lipsa acesteia. Dar pe măsură ce înaintează în cunoaștere, linia demarcației dintre însuflețire și neînsuflețire devine din ce în ce mai neclară. La începutul analizei noastre aceste linii precise ne sunt de mare folos, dar pe măsură ce înțelegerea noastră crește, ele dispar treptat.

Upanishadele spun că toate lucrurile sunt create și susținute de către o bucurie nemărginită. Pentru a realiza acest principiu al creației începem cu o diviziune – diviziunea dintre frumos și non-frumos. Apoi înțelegerea frumuseții ne apare ca o lovitură puternică spre a ne trezi conștiința din letargia primitivă și-și dobândește obiectul prin contrast. De aceea, la prima noastră întâlnire cu frumusețea o vedem în culori pestrițe, care ne distrage prin fâșii și pene, chiar mai mult, prin desfigurare. Dar cum înțelegerea noastră se maturizează, dezacordurile aparente se dizolvă în modulații de ritm. Mai întâi separăm frumusețea de ceea ce o înconjoară, o ținem separată de rest, dar la urmă înțelegem armonia ei cu toate lucrurile. Apoi sunetul frumuseții nu mai are nevoie să ne instige prin zgomote stridente; renunță la violență și ne apare inimii prin adevărul că sficiunea sa moștenește pământul.

În anumite stadii ale creșterii noastre, în anumite perioade ale istoriei noastre, am încercat să stabilim un cult special al frumuseții și să o reducem la un circuit restrâns, ca să o facem o chestiune de mândrie pentru cei aleși. Apoi a crescut în partizanii ei afecțiuni și exagerări, precum a făcut cu Brahmanii în timpul decadentei civilizației indiene, când perceperea adevărului cel mai de preț s-a diminuat și superstițiile au crescut fără încetare.

Și în istoria esteticii a venit o epocă a emancipării, când recunoașterea frumuseții în lucrurile mari și mici a fost

ușoară, când o vedeam mai mult în modesta armonie a lucrurilor obișnuite decât în lucrurile surprinzătoare prin singularitatea lor. Și asta în așa măsură încât trebuia să trecem prin tot felul de reacții când în reprezentarea frumuseții încercam să evităm orice ar fi fost, în mod clar, plăcut și ceea ce a fost încoronat prin sancțiunea convenției. Am fost apoi tentați în sfidarea exagerării trivialității lucrurilor banale, făcându-le astfel ieșite din comun în mod agresiv. Pentru a restabili armonia am creat dezacorduri care sunt caracteristice tuturor reacțiilor. În prezent, putem vedea deja semnul reacției estetice care dovedește că omul a ajuns să înțeleagă faptul că îngustimea percepției sale îi separă în mod clar câmpul conștiinței estetice în urâtenie și frumusețe. Atunci când are puterea să privească lucrurile detașat de propriul său interes și de cerințele insistente ale poftelor simțurilor sale, doar atunci el poate avea adevărata viziune a frumuseții ca existând pretutindeni. Doar apoi el poate vedea că ceea ce nu ne este plăcut nu este în mod necesar lipsit de frumusețe, ci își află frumusețea în adevăr.

Când spunem că frumusețea există pretutindeni nu afirmăm că cuvântul urâtenie ar trebui abolit din limba noastră, după cum ar fi la fel de absurd să spunem că nu există neadevăr. Cu siguranță că neadevărul există, nu în sistemul univesului, ci în puterea noastră de înțelegere, drept elementul său negativ. În același fel, există urâtenie în exprimarea deformată a frumuseții în viața și arta noastră, care apare din realizarea imperfectă a Adevărului. Într-o oarecare măsură ne putem aranja viața împotriva legilor adevărului, care există în noi și în toți ceilalți, și la fel putem înălța urâtenia prin a ne opune legii eterne a armoniei de pretutindeni.

Prin simțul nostru de adevăr realizăm legea creației, iar prin simțul nostru de frumos realizăm armonia în univers. Când recunoaștem legea în natură ne extindem stăpânirea peste legile fizice și devenim puternici; când recunoaștem legea în natura noastră morală dobândim stăpânirea peste sine și devenim liberi. La fel, cu cât înțelegem mai mult

armonia lumii fizice, cu atât mai mult viețile noastre împart bucuria creației, iar expresia frumuseții în artă devine mult mai tolerantă. Devenind conștienți de armonia din sufletul nostru, înțelegerea stării de binecuvântare a sufletului lumii devine universală, iar expresia frumuseții în viața noastră se transmută în bunătate și iubire către nemărginire. Acesta este obiectivul de bază al existenței noastre, trebuie să știm că „frumusețea este adevăr, adevărul frumusețe”; trebuie să realizăm întreaga lume în iubire, pentru că iubirea îi dă naștere, o susține, și o aduce înapoi la sânul său. Trebuie să atingeam acea emancipare desăvârșită a inimii care ne dă puterea să ne așezăm în centrul cel mai profund al lucrurilor și să putem gusta plenitudinea aceea a bucuriei dezinteresate care îi aparține lui Brahma.

Muzica este cea mai pură formă a artei și de aceea expresia cea mai directă a frumuseții, cu o manieră și un spirit care este unul și simplu, cel mai puțin împovărată cu ceva din afară-i. Simțim că manifestarea nemărginirii în formele finite ale creației este chiar muzică, tăcută și vizibilă. Pe înserate, cerul, repetând fără oboseală constelațiile stelelor, pare asemenea unui copil uimit de misterul primelor sale cuvinte, gângăvind același cuvânt mereu, ascultându-l cu o bucurie fără sfârșit. În nopțile ploioase din iulie, întunericul e des peste livezi și sporovăiala ploii trage voal după voal peste tăcerea pământului, monotonia aceasta a sporovăielii ploii pare să fie chiar întunericul sunetului. Tristețea șirului de copaci, întunecoasă și deasă, tufele cu spini ce sunt împărășiate pe câmpul cu buruieni desfrunzite precum capetele plutitoare ale înnodătorilor cu părul ud, mirosul ierbii umede și al pământului ud, turla templului ridicându-se deasupra masei nedefinite a întunericului format de jur împrejurul colibelor satului – toate par asemenea notelor ridicate din inima nopții, amestecându-se și pierzându-se într-un singur sunet, al ploii coborâte din cer fără încetare.

De aceea, poeții veritabili, văzătorii, caută să exprime universul prin muzica lor. Foarte rar ei folosesc simbolurile

picturii pentru a exprima dezvoltarea formelor, amestecarea liniilor nesfârșite și a culorilor care se prelungesc prin fiecare clipă pe albastrul cerului.

Își au motivul lor. Cel care pictează trebuie să aibă pânza, pensula și cutia de vopsele. Prima atingere a pensulei este foarte departe de ideea finală. Iar apoi, când opera este terminată, artistul a dispărut și pictura înrămată a rămas neînsoțită, atingerile iubirii neîncetate ale mâinii creatoare retrăgându-se de la ea.

În vreme ce cântărețul are tot înlăuntrul său. Notele se ivesc din propria-i viață. Ele nu sunt materiale adunate din afara sa. Ideea și expresia acesteia sunt frate și soră; adesea gemeni. Prin muzică, inima se dezvoltă pe sine fără întârziere; nu suferă din îngrădirea materialului străin de ea.

De aceea, chiar dacă muzica trebuie să-și aștepte desăvârșirea, ca orice altă artă, totuși la fiecare pas răspândește frumusețea întregului. Ca material al expresiei, chiar și cuvintele sunt îngrădiri, pentru că sensul lor trebuie construit prin gând. Dar muzica nu trebuie să depindă de nici un înțeles clar; exprimă ceea ce nici un cuvânt n-o poate face. Mai mult, cântecul și cântărețul sunt de nedespărțit. Atunci când cântărețul se retrage, cântul său moare cu el; rămânând în uniunea eternă cu viața și bucuria stăpânului său. Cântecul lumii nu este niciodată separat de cântărețul ei. Nu este făcut din materiale din afară. Este însăși bucuria lui în forme fără sfârșit. Este marea inimă trimițându-și tremurul tresăririi sale până la cer.

În fiecare sunet al muzicii există perfecțiune, care este revelația desăvârșirii în ceea ce este neterminat. Nici una din notele sale nu este finală, și totuși fiecare din ele reflectă nemărginirea.

Ce contează dacă nu reușim să dobândim sensul real al acestei splendide armonii? Oare nu este asemenea mâinii care întâlnind corzile scoate la iveală fără întârziere toate tonurile prin atingerea sa? Este limba frumuseții, mângâierea care răsare din inima lumii și ne atinge inimile direct.

Noaptea trecută, în tăcerea care pătrundea întunericul, stăteam singur ascultând vocea cântărețului cântecelor eterne. Mergând la culcare am închis ochii cu gândul acesta în minte, și chiar inconștient în ațipire, dansul vieții a continuat pe arena tăcută a corpului meu adormit, ținând pasul cu stelele. Inima va pulsa, sângele va sări prin vene și milioanele de atomi ai corpului meu vor vibra în acord cu notele corzii harpei care tresare la atingerea stăpânului.

VIII. Desăvârșirea prin nemărginire

Upanishada spune: „Omul devine autentic dacă în viața aceasta îl poate înțelege pe Dumnezeu; dacă nu, aceasta îi este cea mai mare năpastă”.

Dar care este natura acestei dobândiri a lui Dumnezeu? Este clar că nemărginirea nu este un obiect printre multe altele, spre a fi clasificat cu precizie și păstrat printre alte bunuri pentru a fi folosit ca un aliat, de care am fi în mod special favorizați în uneltirile noastre, în ostilități, în câștigul banilor, în competițiile noastre sociale. Pe Dumnezeul nostru nu îl putem pune pe aceeași listă cu casele noastre de vacanță, cu mașinile noastre, cu contul din bancă, cum mulți par a face.

Trebuie să încercăm să înțelegem caracterul veridic al dorinței omului atunci când el tânjește după Dumnezeul său. Constă oare din dorința sa de a adăuga ceva, oricum de preț, lucrurilor care deja îi aparțin? În mod categoric, nu! Această continuă adăugare la cămara noastră este o corvoadă nesfârșit de obositoare. Atunci când sufletul îl caută pe Dumnezeu, el își caută, de fapt, evadarea definitivă din această colectare și îngrămadire neîncetată. Nu este astfel în căutarea unui obiect adițional, ci a *nityo'nityānām*, a ceea ce este trainic în tot ceea ce este trecător, a *rasānām rasatamah*, cea mai trainică bucurie unificatoare a tuturor plăcerilor. De aceea, atunci când *Upanishadele* ne îndrumă să înfăptuim totul în Brahma, nu înseamnă că avem de căutat ceva suplimentar și nici că avem de produs ceva nou.

*Cunoaște tot ceea ce există în univers ca fiind învăluit de Dumnezeu*⁶⁰. *Bucură-te de orice ți-a dat și nu nutri în*

---

⁶⁰ Īchāvāsyamdiam sarvam yat kincha jagatyānjagat.

*mintea ta lăcomia pentru averea care nu-ți aparține*⁶¹.

Atunci când știi că orice există este saturat de el și că orice ai este un dar al său, atunci vei realiza nemărginirea în mărginire și pe dătorul de daruri. Atunci știi că toate fenomenele realității își află sensul doar în manifestarea unui singur adevăr și că toate bunurile tale își au însemnătate nu în sinea lor, ci prin legătura pe care o au cu nemărginirea.

Așadar, nu se poate spune că îl putem descoperi pe Brahma în același fel în care descoperim alte obiecte; nu se pune problema de a-l căuta în ceva mai mult ca în altceva, într-un anumit loc, mai degrabă decât într-altul. Nu trebuie să alergăm la prăvălia băcanului pentru a găsi lumina dimineții; doar deschidem ochii și ea e acolo; astfel trebuie să renunțăm la noi înșine pentru a afla că Brahma există pretutindeni.

Pentru acest motiv Buddha ne-a atras atenția să ne eliberăm din restrângerea vieții sinelui. Dacă n-ar fi existat ceva care să-i ia locul, desăvârșit și îndestulător, atunci, o astfel de prevenire ar rămâne fără sens. Nimeni nu poate lua în serios un astfel de sfat și nicicum să aibă vreun entuziasm pentru a renunța la tot spre a câștiga absolut nimic.

Astfel rugăciunea noastră zilnică adresată lui Dumnezeu nu este procesul treptat de a-l dobândi, ci procesul treptat de lepădare de sine, îndepărtând toate obstacolele către uniune și extinderea conștiinței sale prin consacrare și servire, în bunătate și iubire.

Upanishadele spun: Pierde-te în întregime în Brahma precum săgeata care și-a pătruns pe de-a întregul ținta. Așadar, a fi conștient de existența în totalitate, învelit de Brahma, nu este doar un act de concentrare a minții. Trebuie să fie țelul întregii noastre vieți. Prin toate gândurile și faptele trebuie să fim conștienți de nemărginire. Fie ca realizarea aceasta să ne fie zilnic din ce în ce mai ușoară, ca *nimeni să nu poată trăi sau mișca dacă energia atotpătrunzătoare a*

---

⁶¹ Tēna tyaktēna bhunjīṭhā mā gṛidhah kasyasviddhanam.

*bucuriei n-ar fi umplut cerul*⁶². În toate faptele noastre fie să simțim impulsul energiei nemărginite și să ne bucurăm.

Se poate spune că nemărginirea ne depășește posibilitatea de dobândire, că ne este ca și cum n-ar fi nimic. Da, dacă cuvântul dobândire implică ideea de stăpânire, atunci trebuie să admitem că nemărginirea este de nedobândit. Dar nu trebuie să dăm uitării faptul că în om cea mai mare bucurie nu constă în ceea ce are, ci în a căpăta, care este, în același timp, necăpătarea. Plăcerile noastre fizice nu lasă nici un loc neîmplinirii. Ele, satelitul mort al pământului, au doar puțin aer în jurul lor. Atunci când mâncăm și ne astămpărăm foamea, aceasta este un proces de luare în stăpânire. E o plăcere să mănânci atâta vreme cât ești încă flămând. Pentru că atunci bucuria de a mânca atinge nemărginirea în orice moment. Dar când se încheie, cu alte cuvinte, atunci când bucuria de a mânca ajunge la sfârșitul stării de împlinire, ajunge la sfârșitul bucuriei sale. În toate bucuriile noastre intelectuale marginile sunt mai largi, limita este departe. În iubirea noastră cea mai profundă, dobândirea și nedobândirea funcționează mereu în paralel. Într-o poezie a celor *Vaishōava*⁶³, iubitul îi spune celei iubite: „Simt că ți-am privit chipul de când m-am născut, și totuși ochii îmi sunt încă flămânzi, ca și cum te strâng la inima mea de milioane de ani, și totuși inima nu mi-e sătulă”.

Aceasta ne dovedește cu claritate că ceea ce căutăm prin plăcerile noastre este nemărginirea. Dorința de a fi bogați nu este pentru o anume sumă de bani, ci este nelimitată și cele mai trecătoare dintre desfătările noastre sunt doar atingerile de moment ale eternității. Tragedia vieții noastre

---

⁶² Ko hyevānyāt kah prānyāt yadesha ākācha ānando na syāt.

⁶³ Adepți ai lui *Vishnu*, unul dintre zeii care alcătuiesc trinitatea hindusă, alături de *Brahma* și *Shiva*, protector al creației. Krishna este considerat ca cel mai de seamă avatar al său, unul din cei nouă deja întrupați. Cel de-al zecelea, *Kalki*, este încă așteptat să apară la sfârșitul celei de-a patra perioade de timp îndelungat, *Kali Yuga*, și despre care se consideră a încheia ciclul vieții lumii. [n.tr.]

constă în încercarea zadarnică de a extinde limitele lucrurilor care nu vor deveni niciodată nelimitate – a ajunge la infinit prin încercarea absurdă de mai adăuga o treaptă scării infini-
tului.

Din aceasta este evident că dorința cea mai de preț a sufletului este de a trece dincolo de toate posesiunile. Înconjurat de lucruri pe care le poate atinge și simți, țipă: „Am obosit adunând; ah, unde-i cel mereu nedobândit?”

De-a lungul istoriei omului putem vedea oriunde că spiritul renunțării este cea mai adâncă realitate a sufletului omenesc. Când sufletul spune „Nu-l vreau, am trecut de asta”, rostește cel mai adânc adevăr al său. Când fetița a crescut mai mare decât păpușa, când își dă seama că, în orice privință, este mai mult decât ea, o lasă de-o parte. Prin simplul fapt de a pune stăpânire pe lucruri noi știm că suntem deasupra lucrurilor posedate. A fi legat de lucrurile mai prețioase de noi este o suferință cumplită. Aceasta e ceea ce Maitreyi a simțit atunci când soțul ei i-a lăsat averea în seara de dinaintea părăsirii casei. Ea l-a întrebat: „oare lucrurile acestea materiale ajută pe cineva să dobândească ceea ce-i cel mai de preț?” sau, în propriile ei cuvinte, „Îmi sunt mai de preț decât sufletul?”. Când soțul i-a spus: „Te vor îmbogăți în posesiuni lumești”, ea i-a răspuns iar: „atunci ce să fac cu ele?” Când omul ajunge să știe că sufletul său este cu mult deasupra acestor lucruri, doar atunci se eliberează din sclavia lor. Astfel, omul își realizează pe deplin sufletul atunci când sufletul său a crescut mai mare decât posesiunile sale, și progresul său în calea vieții eterne se face printr-o serie de renunțări.

Faptul că nu putem lua în posesie ființa supremă nu este doar o declarație intelectuală. Trebuie să fie trăită, iar aceea este experiența beatitudinii. Pasărea, în zborul ei spre cer, simte, prin orice bătaie a aripilor sale, că cerul este nemărginit, că aripile sale n-o vor putea purta niciodată dincolo de el. De aici i se trage bucuria. În cușcă, cerul este limitat; poate este suficient pentru scopul vieții păsării, dar nu este

mai mult decât îi e necesar. Pasărea nu se poate bucura între limitele necesarului. Trebuie să simtă că ceea ce are este cu mult mai mult decât ceea ce-și dorește sau înțelege, și doar atunci se poate bucura.

De aceea sufletul nostru trebuie să se avânte spre nemărginire și trebuie să simtă, clipă de clipă, că neputința de a atinge o limită în dobândirea sa este însăși bucuria sa supremă, libertatea sa deplină.

Fericirea trainică a omului nu constă în a dobândi ceva, ci în renunțarea de sine pentru ceva mai presus de el, ideilor care sunt mai presus vieții sale individuale, ideea țării sale, a omenirii, a lui Dumnezeu. Acestea îi ușurează despărțirea de tot ceea ce are, lăsându-i doar viața. Existența sa este mizerabilă și meschină până ce nu găsește o idee intensă pe care să și-o revendice ca aparținându-i pe deplin, și care-l poate scăpa de tot atașamentul pentru lucrurile sale. Buddha și Iisus și toți profeții noștri au prezentat astfel de idei. Ei susțin înaintea noastră ocazii favorabile pentru a ceda tot ce avem. Când se înfățișează în fața noastră cu strachina-demilostenie simțim că nu avem cum să nu le dăm și vedem că în a da stă bucuria cea mai de preț și libertatea, pentru că ne unim, în acea măsură, cu nemărginirea.

Omul nu este complet; este în devenire. În ceea ce *este* el este mic și dacă ni l-am imagina oprindu-se acolo pentru eternitate, am avea ideea celui mai cumplit iad pe care omul și-l poate imagina. În *devenirea* sa el este nemărginit, acolo îi este raiul, salvarea. În ceea ce *este*, el este mereu prins în ceea ce poate dobândi și isprăvi; în ceea ce *poate deveni*, el este flămând după ceva care-i mai mult decât poate obține, ceva ce nu poate pierde niciodată pentru că nu i-a aparținut vreodată.

Polul mărginit al existenței noastre își are locul în lumea necesității. Acolo omul umblă de colo până colo după mâncare pentru a trăi, după îmbrăcăminte spre a se încălzi. În acest ținut – ținutul naturii – funcțiunea sa este de a obține diferite lucruri. Omul normal este ocupat cu sporirea proprietății sale.

Dar acesta este un act parțial de obținere. Se limitează necesităților omului. Putem avea un lucru doar în măsura nevoilor noastre, așa cum un vas poate conține atâta apă în măsura spațiului gol din el. Relația noastră cu mâncarea există doar prin hrănire, relația noastră cu o casă constă doar în locuire. Numim trebuință atunci când un lucru se potrivește unei necesități anume. De aceea, a dobândi ceva este a-l dobândi în parte și nu poate fi nicidecum altfel. Astfel, pofta aceasta de dobândire aparține sinelui nostru mărginit.

Dar acel pol al existenței noastre al cărui direcție se îndreaptă către nemărginire nu caută averi, ci libertate și bucurie. Acolo stăpânirea necesității încetează, iar funcționarea noastră acolo nu este spre a dobândi, ci spre a fi. A fi ce anume? A fi unul cu Brahma. Pentru că ținutul nemărginirii este ținutul unității. De aceea *Upanishadele* spun: *Dacă omul îl înțelege pe Dumnezeu el devine autentic*. Aici este devenire, nu dobândire a mai mult. Cuvintele nu capătă încărcătură doar cunoscându-le sensul; ele devin veridice contopindu-se cu o idee.

Chiar dacă vestul l-a acceptat ca învățător pe cel ce și-a proclamat unitatea cu Tatăl său, și care i-a sfătuit pe cei ce l-au urmat să îl urmeze pe Tatăl său în perfecțiune, nu a acționat niciodată conform ideii acesteia a unității noastre cu ființa nemărginită. Se condamnă drept blasfemie orice implicație a omului devenind Dumnezeu. Aceasta, cu siguranță, nu este ideea predicată de Hristos, probabil nici ideea misticilor creștini, dar pare să fie o idee bine acceptată în vestul creștin.

Dar cea mai de preț înțelepciune a estului susține că rolul sufletului nostru nu este acela de a-l dobândi pe Dumnezeu, de a-l folosi în scopuri materiale. Tot ceea ce putem spera este să devenim, din ce în ce mai mult, unul cu Dumnezeu. În ținutul naturii, care este ținutul diversității, creștem prin ceea ce dobândim; în lumea spirituală, care este ținutul unității, creștem, lepădându-ne de noi, prin uniune. Câștigând un lucru, precum am spus, prin natura sa este parțial, se

restrânge unei nevoi anume; dar *fiind* este deplin, aparține totalității noastre, nu răsare din nici o necesitate, ci din înru-direa noastră cu nemărginirea, care este principiul perfecțiunii existent în sufletul nostru.

Chiar așa, trebuie să devenim Brahma. Nu trebuie să ne sustragem mărturisind aceasta. Existența noastră ar fi lipsită de sens dacă n-ar exista speranța de a ne da seama de cea mai de preț desăvârșire care există. Dacă avem o țintă pe care n-o vom putea ajunge niciodată, atunci aceea nu ne este nicidecum țintă.

Dar se poate oare spune că nu există nici o diferență între Brahma și sufletul individual? Bineînțeles că diferența este clară. Spune-i iluzie sau ignoranță, sau orice alt nume i-ai da, există. Poți să o explici, dar nu o poți elucidă. Chiar și iluzia este iluzie veridică.

Brahma este Brahma, idealul nemărginit al desăvârșirii. Dar noi nu suntem ceea ce chiar suntem; noi suntem întotdeauna predispuși să devenim autentici, să devenim Brahma. În relația dintre ființă și devenire există un joc de iubire etern, iar în adâncul acestui mister zace izvorul oricărei adevăr și oricărei frumuseți care susține marșul nesfârșit al creației.

O convingere viguroasă răsună prin muzica râului zorrit: „Mă voi preschimba în mare”. Nu este o convingere zadarnică; este o smerenie desăvârșită, pentru că este adevăr. Râul nu are nicidecum o altă cale. De amândouă părțile malurilor sale sunt câmpii și păduri fără număr, sate și orașe; le poate sluji în diferite feluri, curăța și hrăni, poate căra produsele lor dintr-un loc în altul. Dar poate avea doar o relație parțială cu toate acestea și indiferent cât de mult va zăbovi printre ele o să rămână întotdeauna separat de ele; nu va putea niciodată deveni un oraș sau o pădure. Dar poate și chiar devine marea. Această apă curgătoare neînsemnată își are afinitatea ei cu apa nemișcătoare a oceanului. Se mișcă printre mii de lucruri în mișcarea curgerii sale și mișcarea sa își află finalitatea atunci când ajunge la mare.

Râul poate deveni mare, însă nu va putea niciodată să facă marea parte integrantă a lui. Dacă, prin cine știe ce minune, el a încercuit o întindere largă de apă și pretinde că a făcut marea parte sa integrantă, noi știm imediat că nu este astfel, că curentul său încă își caută tihna în marele ocean căruia nu-i poate pune margini niciodată.

În același mod, sufletul nostru poate deveni Brahma, precum râul poate deveni mare. Sufletul poate atinge orice altceva pentru moment, apoi pornește din nou, continuă să se deplaseze, dar nu-l va putea nicidecum părăsi pe Brahma, nu poate trece de el. Odată ce sufletul nostru se va putea desăvârși în obiectivul esențial al tihnei în Brahma, toate deplasarile sale capătă un scop. Oceanul acesta al tihnei nemărginite este cel care dă importanță activităților neîntrerupte. Această perfecțiune a ființei este cea care conduce către imperfecțiunea devenirii acelei calități a frumuseții care-și găsește expresia în toată poezia, drama și arta.

Într-un poem trebuie să existe o idee desăvârșită care îl însuflețește. Fiecare rând al poemului atinge acea idee. Când cititorul ajunge să înțeleagă ideea aceea care-l străbate, în timp ce continuă să citească, citirea poemului îi devine cu totul bucurie. Apoi, fiecare parte a poemului devine semnificativă prin lumina întregului poem. Dar dacă poemul continuă la nesfârșit, neexprimând nicidecum ideea întregului, trântind doar imagini separate, oricât de frumoase, atunci devine obositor și, în cel mai mare grad, neavantajos. Progresul sufletului nostru este asemenea unui poem desăvârșit. Are o idee nemărginită care, odată realizată, face ca orice deplasare să fie plină de sens și frumusețe. Dar dacă-i extragem deplasarea din acea idee fundamentală, dacă nu vedem ținta nemărginită, ci doar mișcarea neîncetată, atunci existența ne pare o afurisire hidoasă, îndreptându-se năvalnic spre un sfârșit fără de țintă.

Îmi amintesc că în copilărie am avut un profesor care ne cerea să învățăm pe dinafară întreaga carte de gramatică sanscrită, scrisă în simboluri, fără a ne explica sensul lor. Zi

de zi ne-am spetit cu ele, dar către ce, nu aveam nici o idee. Astfel, în ceea ce privesc lecțiile acestea, noi eram în poziția pesimistului care poate doar număra activitățile epuizante ale lumii, dar care nu poate vedea tihna nemărginită a perfecțiunii din care toate aceste activități își dobândesc balanța clipă de clipă, în formă desăvârșită și armonie. Contemplând astfel existența pierdem toată bucuria, pentru că ne lipsește adevărul. Vedem gesticularea dansatorului și ne închipuim că aceasta este dirijată de cruda tiranie a șanseii, în timp ce suntem surzi muzicii eterne care face oricare din aceste gesturi în mod inevitabil spontane și frumoase. Aceste mișcări cresc mereu în muzica perfecțiunii, devenind una cu ea, dedicându-i la fiecare pas o multitudine de forme pe care le tot creează.

Și acesta este adevărul cu sufletul nostru și aceasta-i este bucuria că trebuie să crească către Brahma, că toate deplasările lui trebuie adaptate acestei idei fundamentale și toate creațiile sale trebuie să fie dăruite drept ofrande spiritului suprem al desăvârșirii.

În *Upanishade*, cu totul ieșit din comun, se spune: *Nu cred că-l știu bine, sau că-l știu, sau că nu-l știu deloc*⁶⁴.

Nu putem înțelege ființa desăvârșită prin procesul cunoașterii. Dar dacă ne este mereu la neîndemână, atunci nu ne este nimic. Adevărul este că nu-l știm, știindu-l totuși.

Aceasta ne-a fost explicat printr-o altă spusă a *Upanishadelor*: *De la Brahma cuvintele se întorc încurcate, precum și mintea, dar cel ce îl știe prin bucuria acestuia s-a eliberat de orice frică*⁶⁵.

Cunoașterea este parțială de vreme ce intelectul este un instrument, doar o parte din noi, ne poate furniza informații care pot fi divizate și analizate și ale căror proprietăți se pot clasifica în părți. Dar Brahma e perfect și cunoașterea care este parțială nu poate fi niciodată cunoașterea sa.

---

⁶⁴ Nāham manye suvedeti no na vedeti vedacha.

⁶⁵ Yato vācho nivartante aprāpya manasā saha ānandam brahmaṇo vidvān na vibhetti kutaçhana.

Dar el poate fi cunoscut prin bucurie, prin iubire. Pentru că bucuria este cunoaștere prin întregimea sa, cunoscând prin toată ființa. Intelectul ne situează în afara lucrurilor de cunoscut, dar iubirea-și știe obiectul prin contopire. O astfel de cunoaștere este nemijlocită și nu lasă loc îndoielii. Este ca și cum ne-am cunoaște propriul sine, însă mai mult.

De aceea *Upanishadele* spun că mintea nu-l poate cunoaște pe Brahma, cuvintele nu-l pot descrie; el poate fi cunoscut doar prin sufletul nostru, prin bucuria acestuia în el, prin iubire. Sau, în alte cuvinte, vom putea intra în relație cu el doar prin uniune – uniune a întregii noastre ființe. Trebuie să fim unul cu Tatăl, trebuie să fim la fel de perfecți ca și el.

Dar cum s-ar putea aceasta? Nu poate exista treaptă în perfecțiunea desăvârșită. Nu putem crește din ce în ce mai mult în Brahma. El este cel absolut și nu poate exista mai mult sau mai puțin din el.

Într-adevăr, realizarea lui *paramātman*, sufletul suprem, înlăuntrul lui *antarātman*, sufletul nostru individual, este o stare de desăvârșire absolută. Nu putem gândi despre acesta ca fiind neexistent și ca depinzând de puterile noastre limitate de a-l construi treptat. Dacă relația noastră cu divinitatea ar fi un lucru făurit de noi, cum ne-am putea bizui pe ea ca fiind aieva, și cum ne-ar putea oferi suport?

La fel, trebuie să știm că înlăuntrul nostru există ceva unde spațiul și timpul încetează să domine și unde verigile evoluției se îmbină în unitate. În sălașul acela veșnic al lui *ātman*, sufletul, revelația lui *paramātman*, sufletul suprem, este deja desăvârșit. De aceea, *Upanishadele* spun: *Cel care-l cunoaște pe Brahma, cel aieva, cel atotconștient și nemărginit ca tănuț în adâncurile sufletului, care este cerul suprem (cerul lăuntric al conștiinței), se bucură de toate obiectele dorințelor sale în uniune cu atotcunoscătorul Brahma*⁶⁶.

---

⁶⁶ Satyam jñānam anantam brahma yo veda nihitam guhāyām paramo vyoman so'cñute sarvān kāmān saha brahmaṇa vipaāchita.

Unirea este desăvârșită deja. *Paramātman*, sufletul suprem, și-a ales deja sufletul acesta al nostru drept mireasă, iar căsătoria este deja încheiată. Mantra solemnă a fost rostită: *Fie ca inima-ți să-ți fie întocmai cu inima mea*⁶⁷. În căsătoria aceasta nu există loc pentru ca evoluția să joace rolul maestrului de ceremonii. Acest *eshah*, care nu se poate descrie altfel decât *Acesta*, nemediata prezență fără nume, există mereu aici, în lăuntrul ființei noastre. „Acest *eshah*, sau *Acesta*, este marginea supremă a celuiilalt acesta”⁶⁸. „Acest *Acesta* este comoara cea mai de preț a celuiilalt acesta”⁶⁹. „Acest *Acesta* este sălașul suprem al celuiilalt acesta”⁷⁰. „Acest *Acesta* este bucuria supremă a celuiilalt acesta”⁷¹. Deoarece căsătoria iubirii supreme s-a încheiat în timp fără sfârșit. Și acum continuă în nesfârșitul *līlā*, jocul iubirii. Cel ce a fost dobândit prin eternitate este acum urmărit, în timp și spațiu, în bucurii și suferințe, în lumea aceasta ca și în cele de dincolo de ea. Atunci când sufletul-mireasă înțelege bine această, inima ei este prea-fericită și în tihnă. Ea știe că, precum râul, a ajuns oceanul împlinirii sale, într-o parte a ființei sale, iar în cealaltă parte ea va fi mereu, dobândind-o; într-o parte este tihna eternă, în cealaltă este mișcare neîncetată și schimbare. Atunci când cunoaște amândouă capetele într-o legătură de neseplat, atunci cunoaște lumea ca propria-i gospodărie prin dreptul cunoașterii stăpânului lumii ca pe propriul ei stăpân. Și astfel toate înfăptuirile ei sunt pline de iubire, toate nevoile și necazurile vieții îi par încercări spre a-și dovedi tăria iubirii, zâmbind spre a câștiga rămășagul cu iubitul său. Dar atâta vreme cât rămâne în întuneric, nu-și ridică voalul, nu-și recunoaște iubitul, și știe lumea doar ca separată de el, ea înfăptuiește totul ca o fată în casă, în timp ce are dreptul de a fi regină; se leagănă în îndoială, suspină

---

⁶⁷ Yadetat hridayam mama tadastu hridayan tava.

⁶⁸ Eshāsya paramā gatih

⁶⁹ Eshāsya paramā sampat.

⁷⁰ Eshāsya paramo lokah

⁷¹ Eshāsya parama ānandah

în amărăciune și descurajare. *Trece din înfometare în înfometare, din nevoie în nevoie, și din frică în altă frică*⁷².

Nu voi putea niciodată uita fragmentul unui cântec pe care l-am auzit în zorii zilei din mijlocul zarvei unei mulțimi adunate pentru un festival ce avusese loc cu o noapte înainte: „Barcagiule, du-mă de partea cealaltă a țărnelui!”

Din forfota muncii noastre se ridică strigătul: „Trece-mă dincolo”. Vânătorul ambulant se tocmește pentru marfa sa și cântă, „Trece-mă dincolo”.

Ce înseamnă strigătul acesta? Simțim că nu ne-am atins țelul și știm că, cu toată străduința și truda, nu vom ajunge la capăt, nu vom obține ceea ce ne dorim. Precum copilul nemulțumit de jucăriile sale, inima ne plânge, „Nu aceasta, nu aceasta”. Dar ce altceva? Unde-i marginea cealaltă?

Este altceva decât ceea ce deja avem? Este în altă parte decât unde ne aflăm? Este în a renunța la tot ce facem și a ne despovăra de toate responsabilitățile vieții?

Nu, în mijlocul activităților noastre căutăm capătul. Plângem după dincolo, chiar acolo unde ne aflăm. Și cum buzele rostesc rugăciunea de a fi purtați dincolo, mâinile prinse în lucru nu ne sunt fără ocupație.

Într-adevăr, tu ocean al bucuriei, acest mal și celălalt sunt unul și același în tine. Când spun că aici îmi aparține, celălalt zace înstrăinat; și pierzând sensul desăvârșirii care există în mine, inima mea plânge neîncetat după celălalt. Toate acestea ale mele și acel celălalt așteaptă să se împace, pe de-a întregul, în iubirea ta.

Acest „eu” al meu trudește din greu, zi și noapte, pentru o casă despre care știe că îi aparține. Vai! Suferințele sale nu se vor sfârși atâta vreme cât nu este capabil să înțeleagă casa aceasta ca aparținându-i. Până atunci se va strădui și va plânge mereu în inima sa, „Barcagiule, trece-mă dincolo”. Când casa asta a mea va deveni a ta, în clipa aceea va trece

---

⁷² Daurbhikshāt vāti daurbhiksham kleçāt kleçam bhayāt bhayam.

dincolo, chiar dacă zidurile-i vechi încă o îngrădesc. Acest „eu” este lipsit de odihnă. Trudește pentru a dobândi ceea nu poate dobândi prin spiritul său, ce nu poate cuprinde și păstra. În eforturile de a strânge în mâinile sale ceea ce aparține tuturor pricinuieste durere altora și se rănește pe sine în schimb și țipă, „Trece-mă dincolo”. Dar odată ce este pregătit să spună: „Toată înfăptuirea mea îți aparține”, toate rămân aceleași, doar că deja a trecut dincolo.

Unde te-aș putea găsi dacă nu în casa aceasta a mea devenită a ta? Unde m-aș putea alătura ție dacă nu prin fapta mea prefăcută în fapta ta? Dacă-mi las casa nu o voi găsi pe a ta; dacă încetez fapta nu mă voi putea alătura ție într-a ta? Pentru că tu sălășluiești în mine și eu în tine. Tu fără mine și eu fără tine suntem nimic.

De aceea, în casa noastră și în mijlocul înfăptuirilor noastre ridicăm rugăciunea „Trece-mă dincolo!” Pentru că aici se balansează marea și tot aici se întinde malul celălalt așteptând să fie ajuns – firește, aici este prezentul acesta veșnic, nu în depărtare și nici în altă parte.

CUPRINS

Introducere _____	7
Nota traducătoarei _____	15
Prefața autorului _____	17
I. Legătura dintre om și Univers _____	19
II. Conștiința sufletului _____	32
III. Problema răului _____	46
IV. Problema sinelui _____	59
V. Desăvârșirea prin iubire _____	75
VI. Desăvârșirea prin faptă _____	91
VII. Desăvârșirea prin desfătarea în frumos _____	103
VIII. Desăvârșirea prin nemărginire _____	109

Casa Cărții de Știință

Director: Mircea Trifu

Fondator: dr. T.A. Codreanu

Redactor șef: Irina Petraș

Tehnoredactare computerizată: Czégely Erika

Tiparul executat la Casa Cărții de Știință

400129 Cluj-Napoca; B-dul Eroilor nr. 6-8

Tel./fax: 0264-431920

www.casacartii.ro; e-mail: editura@casacartii.ro